

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ



Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Problemleri ve Gelecek Beklentileri:

Malatya Örneği

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Prof. Dr. Osman AĞIR

Hazırlayan

Emre GÜMÜŞOĞLU

MALATYA-2025

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
SİYASET VE SOSYAL BİLİMLER BİLİM DALI

Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Problemleri ve Gelecek Beklentileri: Malatya Örneği

Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Prof. Dr. Osman AĞIR

Hazırlayan
Emre GÜMÜŞOĞLU

MALATYA 2025

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Problemleri ve Gelecek Beklentileri: Malatya Örneği

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Doç. Dr. Osman AĞIR

HAZIRLAYAN

Emre GÜMÜŞOĞLU

Jürimiz tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda bu yüksek lisans tezini ile başarılı bulunarak Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim, Siyaset ve Sosyal Bilimler, bilim dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyelerinin Unvanı Adı Soyadı

İmzası

ONUR SÖZÜ

Yüksek lisans tezimi, “Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Problemleri ve Gelecek Beklentileri: Malatya Örneği” başlığıyla yazarken, etik kurallara tamamen uygun hareket ettiğimi ve kullandığım tüm kaynakları metin içinde ve kaynakça bölümünde doğru bir şekilde atıf yaparak belirttiğimi onurla beyan ederim. Ayrıca, tezimi yazarken bilimsel standartlara uygun şekilde, ahlaki ve akademik kurallara aykırı bir yardım almadım.

Emre GÜMÜŞOĞLU

Malatya-2025

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tezim olan “Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Problemleri ve Gelecek Beklentileri: Malatya Örneği” adlı çalışmamı hazırlarken öncelikle, tez danışmanım Doç. Dr. Osman AĞIR’ a, bana verdiği değerli rehberlik, sabır ve anlayış için sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Araştırma sürecimde beni destekleyen M. Sencer AYDEMİR’ e ve Arş. Gör. Mehmet Emin GÜVEN’ e teşekkür ederim. Sağladıkları kaynaklar ve değerli öneriler, bu tezin daha nitelikli olmasına katkı sağlamıştır.

Tezime katkı sağlayan, anket sürecinde destek olan adını bildiğim, bilmediğim tüm Suriyeli kardeşlerime ve tüm katılımcılara da içtenlikle teşekkür ederim. Çalışmamın çeşitli bölümlerinde ortaya çıkan sorulara verdikleri yanıtlar ve katkılar, araştırmamı zenginleştirmiştir.

Ayrıca, bana her zaman moral veren, zor zamanlarımda yanımda olan başta annem Selma GÜMÜŞOĞLU’ na, annemin yokluğunda onun yokluğunu göstermeyen teyzem Serpil ALTACA’ ya ve ailesine, dedem Abdullah SATI’ ya, anneannem Sadet SATI’ ya ve dayım Suat SATI’ ya teşekkürlerimi sunarım. Onların sevgisi ve desteği olmadan bu süreç çok daha zor olurdu. Son olarak, akademik eğitime beni teşvik eden teyzem Fatma Şaşmaz’a teşekkür ederim. Beni her adımda motive ettiği ve cesaretlendirdiği için minnettarım.

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde emeği geçen ve burada adını sayamadığım herkese teşekkür ederim.

ÖZET

Suriye İç Savaşının başlamasıyla birlikte milyonlarca insan savaştan kaçarak başta Suriye'nin komşu ülkeleri olmak üzere dünyanın farklı bölgelerine göç etmek zorunda kalmıştır. Suriyelilerin yaptığı bu zorunlu göçten en çok nasibini alan ülke ise Türkiye olmuştur. Savaşın ilk yıllarında uygulanan politikalar neticesinde milyonlarca Suriyeliye ev sahipliği yapan Türkiye'de koronavirüs salgınının getirdiği ekonomik darboğaz ve Suriye'deki savaşın durağan pozisyona geçmesiyle birlikte Suriyelilerin geri dönüşü adına kamuoyunda sesler yükselmeye başladı. Bu seslere tepkisiz kalamayan siyasi partiler geri dönüş adına politikalar geliştirmeye başlamıştır. Siyasiler ve kamuoyu daha çok geri dönüş politikaları üzerine yoğunlaşıp tartışırken gözden kaçan bir şey bulunmaktadır. Suriyeliler ne düşünüyordu ve ne yapmak istiyordu? Bu çalışmanın ortaya çıkış fikri ise tam da bu noktada olmuştur. Bu çalışmanın amacı Türkiye'nin günümüzdeki en büyük problemlerinden biri olan göç sorununun öznesi konumundaki Suriyelilerin mevcut sorunlarını ve gelecekleri hakkındaki beklentilerini öğrenmektir. Bunun için Malatya'da bulunan 18 yaş üstü 329 kişiyle yüz yüze anket uygulanmıştır. Anketin verimliliği adına anket formu Arapça olarak uygulanmıştır. Uygulanan anket ile katılımcıların ekonomik, sosyal, eğitim ve sağlık alanlarında karşılaştıkları problemleri belirlenmiştir. Ardından geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin göç tercihleri saptanmıştır. Son olarak ise geri dönüş ve gelecek beklentileri irdelenmiştir. Elde edilen veriler SPSS programı vasıtasıyla incelenip, hipotezler test edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Göç, Göçmen, Suriye Göçü, Uyum, Gelecek Beklentisi

ABSTRACT

With the start of the Syrian Civil War, millions of people were forced to flee the war and migrate to different parts of the world, especially to neighboring countries of Syria. Turkey was the country that suffered the most from this forced migration of Syrians. As a result of the policies implemented in the early years of the war, Turkey hosted millions of Syrians, and with the economic downturn caused by the coronavirus pandemic and the war in Syria coming to a standstill, public voices began to rise in favor of the return of Syrians. Unable to remain unresponsive to these voices, political parties began to develop policies for return. While politicians and the public focused and discussed more on return policies, there was something that was overlooked. What were the Syrians thinking and what did they want to do? The idea of this study came exactly at this point. The aim of this study is to learn the current problems and future expectations of Syrians, who are the subject of the migration problem, one of the biggest problems of Turkey today. For this purpose, a face-to-face survey was conducted with 329 people over the age of 18 in Malatya. For the efficiency of the survey, the survey form was applied in Arabic. The problems faced by the participants in the fields of economic, social, education and health were determined with the applied survey. Then, the migration preferences of Syrians under temporary protection status were determined. Finally, the return and future expectations were examined. The obtained data were examined through the SPSS program and the hypotheses were tested.

Keywords: Migration, Immigrant, Syrian Migration, Adaptation, Future Expectations

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	xiii
KISALTMALAR	xiv
1. GİRİŞ	1
Araştırmanın Amacı ve Önemi	3
Araştırmanın Yöntemi	4
Araştırma Sorusu ve Hipotezler	5
Araştırmanın Sayıltıları	7
Araştırmanın Sınırlılıkları	7
Tanımlar	7
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	9
2.1 Göç Kavramı	9
2.2. Göç Türleri	12
2.3. Göç ile İlgili Temel Kavramlar	14
2.3.1. Göçmen	14
2.3.2. Mülteci ve Sığınmacı	16
2.3.3. Şartlı Mülteci ve İkincil Koruma	17
2.3.4. Geçici Koruma Statüsü	17
2.4 Uluslararası Hukuk ile Türk Hukuk Sisteminde Göç Düzenlemeleri	18
2.4.1. Uluslararası Hukuk Sisteminde Göç Düzenlemeleri	19
2.4.2. Türkiye'nin Göç Düzenlemeleri	23
3. GEÇİCİ KORUMA STATÜSÜNE SAHİP SURİYELİLERİN OLANAKLARI	38
3.1. Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Türkiye'ye Göçü	38
3.2 Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Eğitim Hayatındaki Olanakları	44
3.3. Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin İş Hayatındaki Olanakları	48

3.4. Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Sağlık Alanındaki Olanakları	51
3.5 Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Sosyo-Kültürel Olanakları.....	53
4. BULGULAR ve ANALİZ: GEÇİCİ KORUMA STATÜSÜNE SAHİP SURİYELİLERİN SORUNLARI VE GELECEK BEKLENTİLERİ	56
4.1. Demografik Bilgiler.....	56
4.1.2. Katılımcıların Cinsiyet ve Medeni Durum Dağılımı	56
4.1.3. Katılımcıların Yaş ve Eğitim Durumu Dağılımı.....	57
4.1.4. Katılımcıların Ana Dili ve Suriye’deki Birinci Derece Akrabalarının Varlığının Dağılımı	58
4.1.5. Katılımcıların Mevcut Meslekleri ve Göç Etmeden Önceki Mesleklerinin Dağılımı ..	59
4.1.6. Katılımcıların Aile Nüfusu ile Birlikte Yaşadığı Aile Sayısı ile İlgili Dağılım	62
4.1.7. Türkiye’de Bulunma Süresi ve Türkçe Bilgisi Dağılımı	63
4.1.8. Suriye’deki Mal Varlığı ve Suriye’ye Kıyasla Türkiye’deki Ekonomik Durum Dağılımı	64
4.2. Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Problemleri	67
4.2.1. Barınma Problemlerinin Dağılımı ve Analizi	69
4.2.2. Yerel Halkla Problemlerinin Dağılımı	72
4.2.3. Sağlık Alanındaki Problemlerin Dağılım ve Analizi	73
4.2.4. Eğitim Alanındaki Problemlerin Dağılım ve Analizi	76
4.2.5. İstihdam Alanındaki Problemlerin Dağılım ve Analizi	79
4.2.6. Psikolojik Problemlerin Dağılımı	82
4.2.7. Dil Problemlerinin Dağılımı ve Analizi.....	83
4.3. Gelecek Beklentilerinin Dağılımı ve Analizi	86
4.3.1. Gelecek Beklentileriyle İlgili Bulgular	87
4.3.2. Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Gelecek Beklentilerinin Analizi ve Hipotezlerin Test Edilmesi	92
5. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	99
KAYNAKÇA	104
EKLER	112
EK 1: Anket Formları	112
EK 2: Etik Kurul Onayı	124

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 2.2.1.: Göç Kriterine Göre Göç Türleri.....	14
Tablo 3.1.1.: Yıllara Göre Türkiye’de Bulunan Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli Sayısı ... Hata! Yer işareti tanımlanmamış.	
Tablo 3.2.1.: Türkiye’deki Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Eğitim Kademelerine Göre Sayıları	46
Tablo 3.3.1.: Yıllara Göre Suriyelilere Verilen Çalışma İzinleri (2016-2023)	50
Tablo 3.5.1.: TÜİK Erkek ve Kadının Uyuşuna Göre Evlenmeler Raporu (Suriye Uyuşklular) (2011-2023)	55
Tablo 4.1.2.1.: Katılımcıların Cinsiyet ve Medeni Durumlarının Çapraz Tablosu.....	56
Tablo 4.1.3.1.: Katılımcıların Yaş ve Eğitim Durumlarının Çapraz Tablosu	57
Tablo 4.1.4.1.: Katılımcıların Ana Dili ve Suriye’de Bulunan Birinci Derece Akrabalarının Varlığı.....	58
Tablo 4.1.5.1.: Katılımcıların Mevcut Meslekleri ile Göç Etmeden Önceki Mesleklerinin Değişimi	59
Tablo 4.1.6.1.: Katılımcıların Aile Nüfusu ve Birlikte Yaşama Durumu	62
Tablo 4.1.7.1.: Katılımcıların Türkiye’de Bulunma Süresi ile Türkçe Bilgisi.....	63
Tablo 4.1.8.1.: Katılımcıların Suriye’deki Mal Varlığı ve Türkiye’deki Ekonomik Durumu	64
Tablo 4.2.1.: Problemlerin Faktör Analizi	68
Tablo 4.2.2.: Problemlerin Faktör Analizi Ortaklıklar Tablosu.....	68
Tablo 4.2.1.1.: Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Barınma Problemleri Dağılımı	69
Tablo 4.2.1.2.: Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Barınma Problemleri-Cinsiyet Bağımsız Örneklem T-testi Analizi.....	70
Tablo 4.2.1.3.: Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Barınma Problemleri-Yaş ANOVA Analizi	71
Tablo 4.2.1.4.: Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Barınma Problemleri-Medeni Hal ANOVA Analizi.....	71
Tablo 4.2.2.1.: Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Yerel Halkla Problemlerinin Dağılımı.....	72

Tablo 4.2.3.1.: Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Sağlık Alanındaki Problemlerinin Dağılımı.....	73
Tablo 4.2.3.2.: Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Sağlık Alanındaki Problemleri-Cinsiyet Bağımsız Örneklem t-testi Analizi.....	74
Tablo 4.2.3.3.: Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Sağlık Alanındaki Problemleri-Yaş ANOVA Analizi.....	74
Tablo 4.2.3.4.: Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Sağlık Alanındaki Problemleri-Medeni Durum ANOVA Analizi	75
Tablo 4.2.4.1.: Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Eğitim Alanındaki Problemlerinin Dağılımı.....	76
Tablo 4.2.4.2.: Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Eğitim Alanındaki Problemleri-Cinsiyet Bağımsız Örneklem t-testi Analizi.....	76
Tablo 4.2.4.3.: Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Eğitim Alanındaki Problemleri-Yaş ANOVA Analizi.....	77
Tablo 4.2.4.4.: Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Eğitim Alanındaki Problemleri-Medeni Durum ANOVA Analizi	78
Tablo 4.2.5.1.: Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin İstihdam Alanındaki Problemlerinin Dağılımı.....	79
Tablo 4.2.5.2.: Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin İstihdam Alanındaki Problemleri-Cinsiyet Bağımsız Örneklem t-testi Analizi.....	80
Tablo 4.2.5.3.: Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin İstihdam Alanındaki Problemleri-Yaş ANOVA Analizi	80
Tablo 4.2.5.4.: Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin İstihdam Alanındaki Problemleri-Medeni Durum ANOVA Analizi	81
Tablo 4.2.6.1.: Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Yaşadıkları Psikolojik Problemlerin Dağılımı.....	82
Tablo 4.2.7.1.: Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Yaşadıkları Dil Problemlerinin Dağılımı.....	83
Tablo 4.2.7.2.: Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Yaşadıkları Dil Problemleri-Cinsiyet Bağımsız Örneklem t-testi Analizi	84

Tablo 4.2.7.3.: Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Yaşadıkları Dil Problemleri-Yaş ANOVA Analizi.....	85
Tablo 4.2.7.4.: Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Yaşadıkları Dil Problemleri-Medeni Durum ANOVA Analizi	85
Tablo 4.3.1.1.: Savaş Sonrası Suriye ile İlgili Beklentiler	87
Tablo 4.3.1.2.: Suriye'deki Barış ve Huzur Durumunda Katılımcıların Öncelikli Tercihleri	88
Tablo 4.3.1.3.: Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Göç Tercihleri	89
Tablo 4.3.1.4.: Suriye'nin Kuzeyinde Güvenli Bölgeye Yerleşme Fikri	89
Tablo 4.3.1.5.: Suriyelilerin Özerk Bölgelerde Geri Dönüş Görüşleri	90
Tablo 4.3.1.6.: Suriyelilerin Türk Vatandaşlığına Tepkisi ve Geri Dönüş Eğilimleri	91
Tablo 4.3.1.7.: Suriye'ye Geri Dönüşte En Çok Kaygı Duyulan Konular	91
Tablo 4.3.2.1.: Dil Sorunu ve Geri Dönüş Eğilimi Arasındaki İlişkinin Ki Kare Analizi	92
Tablo 4.3.2.2.: İstihdam Sorunu ve Geri Dönüş Eğilimi Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Analizi	93
Tablo 4.3.2.3.: Yerel Halkla Sorun Yaşama Durumu ve Geri Dönüş Eğilimi Arasındaki İlişkinin Ki-kare Analizi	93
Tablo 4.3.2.4.: Katılımcıların Anadili ile Özerk Bölgeye Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin Ki-kare Analizi	94
Tablo 4.3.2.5.: Suriye'de Bulunan Birinci Derece Akraba Durumunun Savaş Sonrası Beklentileriyle Ki-kare Analizi	95
Tablo 4.3.2.6.: Suriye'de Bulunan Mal Varlığı ve Savaş Sonrası Ülke Beklentileri Arasındaki İlişkinin Ki-kare Analizi.....	96
Tablo 4.3.2.7.: Yaşa Göre Savaş Sonrası Kaygı Faktörlerinin Ki-kare Analizi	96
Tablo 4.3.2.8.: Türk Vatandaşlığı Verilmesi ile Gelecekte Türkiye'de Kalma İsteğinin Ki-kare Analizi	97

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1 Geçici Koruma Kimliği.....	35
------------------------------------	----



KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

AFAD: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

AİHM: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

BMMYK: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

BM: Birleşmiş Milletler

GEM: Geçici Eğitim Merkezleri

GKA: Geri Kabul Anlaşması

GKY: Geçici Koruma Yönetmeliği

GSM: Göçmen Sağlığı Merkezleri

İŞKUR: Türkiye İş Kurumu

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

TDK: Türk Dil Kurumu

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

YÖK: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı

YUKK: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

1. GİRİŞ

İnsanoğlu tarih boyunca yaptıklarıyla hem toplumsal hayatı hem de toplumsal hayata ev sahipliği yapan devletleri dönüştürmektedir. İnsanlık tarihindeki en belirgin dönüşüm süreçlerinden biri olan göç, günümüz dünyasının demografik, sosyo-ekonomik ve kültürel yapısını şekillendiren başlıca etkenlerden biri olarak öne çıkmaktadır. (Gün, 2011: 271, akt.; Tunç, 2015: 30). Bu hususta tarihte verilebilecek en bariz örnek Kavimler Göçüdür. Kavimler Göçü, Dünya ve Türk tarihini derinden etkilenmiştir (Çapan ve Güvenç, 2017: 633). Günümüzdeki ise en önemli göç hareketi Suriye’den dünyanın birçok noktasına gerçekleşen göç hareketidir.

Suriye’den çıkıp güvenli alanlar bulma niyetiyle milyonlarca insan başta çevre ülkelere olmak üzere dünyanın farklı noktalarına göç etmiştir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)’nin 12/01/2023 verilerine göre 5.443.083 kişi Suriye dışına göç etmiştir. BMMYK’nin aynı verilerine göre göç edenlerin %64,7’sinin tercihi Türkiye olmuştur. Bu tercihin oluşmasındaki en önemli etkenlerden biri Türkiye’nin çatışmaların ilk dönemlerinde uygulamış olduğu “açık kapı politikasıdır” (İnce, 2019: 2588). Cumhuriyet tarihi boyunca ilk kez bu kadar yoğun bir göç ile karşı karşıya kalan Türkiye gerek kurumsal anlamda gerekse mevzuat anlamında birtakım yenilikler yapmak zorunda kalmıştır. Türkiye’nin yapmak zorunda kaldığı yeniliklerin arka planında ise 1951 Cenevre Sözleşmesindeki hukuki boşluk bulunmaktadır. Türkiye o dönem taraf olduğu sözleşmeye göre ülkesine göç edenlere vereceği mülteci statüsünü coğrafi yer şartına bağlamıştı. Bahse konu şarta göre Türkiye yalnızca Avrupa’dan gelenlere mülteci statüsü vermekteydi. Suriye’den başlayan devasa göç hareketi karşısında Türkiye ilk adım olarak sınırlarına gelen Suriyelilere “geçici koruma statüsü” sağlamıştır. Geçici koruma statüsüyle Suriyelilere sınırsız ikamet, zorla geri gönderilmeme garantisi, acil ihtiyaçlarını karşılama ve yardım alma imkânı gibi kolaylıklar sağlanmıştır (ORSAM, 2015: 13).

Türkiye, göçün ilk dönemlerinde geçici koruma statüsünü ilan etmesine rağmen hem kimliksiz kişilerin çokluğu hem de yoğun bir kitlesel göçün varlığından ötürü gelen Suriyelileri kayıt altına almakta zorlanmıştır. Ancak yapılan bazı düzenlemelerle kayıt altına alma sorunun üstesinden gelinmiştir. Örneğin Geçici Koruma Yönetmeliğinin 27. Maddesi uyarınca kayıt altında olmayan Suriyelilerin acil sağlık hizmetleri, bulaşıcı ve salgın hastalıklardan korunması adına yürütülecek

sağlık hizmetlerini alması engellenmiştir. Diğer bir örnek 29. Maddede düzenlenmiştir. Söz konusu madde ile Suriyelilerin iş hayatına girmesi için gerekli olan çalışma iznine başvurmasının önü açılmıştır. Yukarıdaki örnekler gibi insan hayatına direkt etki eden birçok örnekte Suriyelilerin toplumsal uyumunu kolaylaştırma adına birçok mevzuat düzenlemesi yapılmıştır. Tüm bu düzenlemeler ise süreç içerisinde sonuç vermiş ve kademeli bir şekilde geçici koruma statüsü alan Suriyeli sayısı giderek artmıştır. Geçici koruma statüsünün verilmeye başlanmasından itibaren geçen ilk yılın sonunda yani 2012 yılının sonunda 14.237 kişi geçici koruma alırken 2013 yılının sonunda bu sayı 224.655 olmuştur. 2014 yılının sonunda ise 1.519.286 kişi geçici koruma statüsüne sahip olmuştur (Ayman, 2019: 63).

Kayıt altına alınan Suriyelilerin kamp dışına çıkışlarına izin verilmesiyle birlikte bu defa da başka problemler yaşanmaya başlamıştır. Özellikle Suriyeli nüfusun yoğun olduğu sınır illerinde temel hizmetler üzerinde yoğunlaşma başlamıştır. Gerek Suriye'deki çatışmalarda yaralananların tedavileri gerekse göçle gelenlerin tedavileri hastanelerde iş yükünü arttırmıştır. Söz konusu illerde bulunan hastanelerde hizmet alanların yaklaşık %40'lık bölümünü Suriyeliler oluşturmuştur (ORSAM, 2015: 20). Temel hizmet alımlarında yaşanan sorunlara ilave olarak Suriyelilerin yaşadığı dil, kültür ve gelenek farklılıkları başka problemlere de kapı aralamıştır. Suriyelilerin yaşadığı problemlerin hem maddi hem de manevi maliyetlerini ise tüm Türkiye ödemek durumunda kalmış ve kalmaktadır.

2020 yılına gelindiğinde 3.500.000 kişiden fazla Suriyeliye ev sahipliği yapan Türkiye küresel Covid-19 salgınıyla da yüzleşmek zorunda kalmıştır. Salgınla beraber Türkiye'de kamu mali dengesinde bozulma, hane halkında gelir kaybı, büyüme performansı ve istihdam alanında var olan sorunlarda artış yaşanmaya başlanmıştır (Çalıyurt, 2022: 38). Tüm bu sorunlarla birlikte kamuoyunun bir kesimi tarafından yaşananların en büyük sorumlusu olarak Suriyeliler gösterilmeye başlandı. Kamuoyunda yükselen tepkiler neticesinde “ev sahipliğine devam edeceğiz” diyen iktidar partisi “gönüllü geri dönüş” çizgisine gelmiştir (Yazıcıoğlu, 2022). Gönüllü geri dönüşün sağlanması için ise Suriyelilerin mevcut sorunları ve gelecek beklentilerinin ölçülmesi önemlidir.

Amacı, geçici koruma statündeki Suriyelilerin mevcut sorunlarının belirlenip, yaşanan sorunların gelecek beklentileri ile ilişkisinin tespit edilmesi olan bu çalışma 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde nitel araştırma yöntemi kullanılarak göç, göçle ilgili temel kavramlar, göç konusundaki

ulusal ve uluslararası mevzuatlar incelenmiştir. İkinci bölümde de nitel araştırma yöntemi vasıtasıyla geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin durum ve imkanları ele alınmıştır. Üçüncü ve son bölümde ise nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Oluşturulan anket formu vasıtasıyla elde edilen veriler SPSS 26 programına işlenmiştir. Ortaya çıkan bulgular istatistiksel olarak paylaşılp, değişkenlere göre başta ki-kare, bağımsız örneklem t-testi ve ANOVA analizi olmak üzere çalışmada kullanılabilecek analiz yöntemleri uygulanmıştır. Elde edilen bilgiler ışığında çalışmanın hipotezleri test edilmiştir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Geçici Koruma Yönetmeliğine göre geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin geri dönüşü; cumhurbaşkanı kararı, üçüncü ülkenin kabulü veya gönüllü geri dönüş ile mümkün olmaktadır. Mevcut durumda geri dönüş hususunda tek seçenek gönüllü geri dönüş olarak gözükmektedir. Gönüllü geri dönüşün sağlanabilmesi içinde Suriyelilerin düşünce ve tutumlarının saptanması elzemdir. Dolayısıyla bu çalışmanın ana amacı Malatya’da bulunan Suriyelilerin mevcut problemlerinin geri dönüş üzerine etkisini saptamaktır. Bunun için Suriyelilerin eğitim, sağlık, sosyal hayat, barınma ve dil gibi çeşitli alanlarda yaşadıkları sorunlar incelenmiştir. Akabinde Suriyelilerin gelecek beklentileri ve geri dönüş üzerine düşünceleri ele alınmıştır. Son olarak da Suriyelilerin yaşadıkları problemlerin gelecek beklentileri ve geri dönüş eğilimleri üzerine etkisi analiz edilmiştir. Türkiye’de 12/01/2023 tarihinde 3.522.036 geçici koruma statüsünde Suriyeli bulunmaktadır. Söz konusu nüfus ise Türkiye’nin 81 vilayetine dağılmış bulunmaktadır. Türkiye’ye gerçekleşen Suriyeli göçünün başlangıcından beri Suriyelilerin sorunları ve gelecek beklentileriyle ilgili çalışmalar yapılmaktadır. Ancak bu çalışmalar Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı İstanbul (Şen, 2020; Fırat, 2019), Gaziantep (Aydoğdu, 2019), Bursa (Zor, 2021), Ankara (Demirtaş, 2019) gibi şehirlerde yoğunlaşmaktadır. Çalışmamızın evrenini oluşturan Malatya ilinde ise yapılan tek çalışma (Erdem, 2017)’e aittir. Çalışmanın konusunu 15-25 yaş arası gençlerin gelecek beklentilerinin ölçülmesi oluşturmaktadır. Söz konusu çalışmadan farklı olarak yaptığımız çalışma ile gençlerin dışında yetişkin bireylerin de gelecek beklentileri ölçülmüş ve ek olarak yaşadıkları problemler saptanmıştır. Dolayısıyla Malatya ili özelinde bütüncül bir çalışma alana kazandırılmıştır.

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada yöntem olarak hem nitel hem de nicel araştırma yöntemi birlikte kullanılmıştır. Nitel yöntemle yürütülen çalışmalarda incelenen olay hakkında derin bir bilgiye ulaşma amaçlanıp, bu doğrultuda gözlem, görüşme, söylem ve doküman analizi gibi veri toplama teknikleri uygulanır (Baltacı, 2019: 370). Çalışmanın ilk iki bölümünde nitel araştırma yöntemi kullanılarak göç, göçle ilgili kavramlar, göç mevzuatları ve geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin durum ve imkanlarıyla ilgili yerli ve yabancı kaynaklar incelenmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nicel araştırmalar, sayısal veriler kullanılarak kesin ve genellenebilecek sonuçlara ulaşmayı amaçlayan araştırmalardır (Gürbüz ve Şahin, 2018: 102). Çalışmada kullanılan araştırma deseni ise tarama desenidir. Tarama desenin kullanıldığı araştırmalarda amaçlanan şey, bir olayın iç yüzünü anket ve ölçeklerle ortaya çıkarmaktır (Tutar ve Erdem, 2022: 135).

Araştırmanın evrenini 2012 yılında ülkelerinde yaşanan iç savaş neticesinde Türkiye'ye göç etmiş yaklaşık 3,5 milyon Suriyeli oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise evren içerisinde Malatya'nın merkez ilçelerinde (Battalgazi ve Yeşilyurt) ikamet eden 18 yaş ve üzeri geçici koruma statüsüne sahip Suriyeliler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılması gereken katılımcı sayısının hesaplanmasında Krejcie ve Morgan'ın yaptığı çalışma esas alınmış, gereken örneklem büyüklüğü 379 olarak tespit edilmiştir (Krejcie ve Morgan, 1970).

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Anket formu oluşturulurken literatürde benzer konularda kullanılmış olan 4 ölçekten faydalanılmıştır. Bu ölçekler, (Aksoy, 2021)'un "Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Gelecek Beklentileri ve İyilik Hali Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", (Arı, 2019)'nın "Geçici Koruma Statüsünde Bulunan Suriyelilerin Mevcut Durumları ve Yaşadığı Sorunlar: Batman Örneği", (Ataşçı, 2019)'nın "Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Toplumsal Uyum Süreci Üzerine Bir Alan Araştırması: Sultangazi İlçesi Örneği" ve (Şahin, 2022)'in "Suriyeli Sığınmacıların Entegrasyon Süreci ve Geri Dönüş Eğilimleri: Gaziantep İli Örneği" çalışmalarında kullandığı ölçeklerdir. Söz konusu ölçekler içerisinde çalışmamızın amacına uygun olan sorular alınıp, çalışmada kullanılacak anket formu oluşturulmuştur. Oluşturulan anket formu, anadili Arapça olan ve Türkiye'de eğitim almakta olan Suriyeli 3 öğrenciyle birlikte Arapçaya çevrilmiştir. Oluşturulan Arapça anket formu ile 13 katılımcıya ön anket çalışması yapılmıştır. Böylelikle anket formunun çalışmanın amacına fayda getirip

getirmediği ve anlaşılıp anlaşılmadığı birçok yönden test edilmiştir. Gerekli ölçek kontrollerinin yapılmasından sonra ölçek, Ocak 2023'te etik kurulu onayına sunulmuştur. Ancak 6 Şubat 2023'te yaşadığımız deprem felaketi nedeniyle etik kurul onayı Mayıs 2023'te çıkabilmiştir. Etik kurul onayıyla birlikte anket çalışmaları başlamıştır. Ne yazık ki deprem nedeniyle herkeste olduğu gibi Suriyelilerde de bulundukları yerden mecburen ayrılma durumu olmuştur. Bu sebeple araştırmanın örneklem büyüklüğü olan 379 katılımcıya ulaşılammış yine de o dönemki şartlar göz önüne alındığında ulaşılan 329 katılımcı sayısının kayda değer olduğu düşünülmektedir.

Elde edilen verilerin analizi için SPSS 26 programı kullanılmıştır. Oluşturulan ölçeğin güvenilirliğini hesaplamak için Cronbach-Alpha testi uygulanmıştır. Demografik bilgileri saptayan sorular dışında geriye kalan 28 maddenin Cronbach Alpha sonucu 0.593 olarak hesaplanmıştır. Cronbach -Alpha değerleri, 0.5 altında olan ölçeğe güvenilirmez, 0.8 ile 0.9 aralığında ise ölçeğin iyi olduğu, 0.9'dan fazla olduğunda ise ölçek mükemmel derecede güvenilir olduğu kabul edilmektedir (Tavşancıl, 2010). Araştırmada ölçeğin yapı geçerliliğini değerlendirmek amacıyla faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizi sonucunda Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterliliği değeri 0.502 olarak bulunmuş, Bartlett Küresellik Testi anlamlı çıkmıştır ($\chi^2 = 601.903$, $df = 21$, $p < 0.001$). KMO, ölçülen değişkenler için örnek büyüklüğünün yeterli olduğunu gösteren bir değerdir ve 0.50'den büyük olması gerekir. KMO değeri 1'e yaklaştıkça, ölçeğin fenomeni ölçmede yüksek yeterlilikte olduğu kabul edilir. Bartlett Küresellik Testi ise ölçek maddelerinin birbiriyle ilişkili olup olmadığını ve ölçeğin bir ya da daha fazla alt boyuttan oluşup oluşmadığını gösterir. $P < 0.05$ değeri, ölçeğin fenomenin alt boyutlarını ölçmede yeterli olduğunu ifade eder (Alpar, 2013; Özdamar, 2017). Analiz sırasında öncelikle katılımcıların demografik bilgilerine göre dağılımı yapılmıştır. Ardından mevcut sorunları; dil, eğitim, psikoloji, barınma, ekonomi, toplumsal hayat ve sağlık başlıkları altında incelenmiştir. Gelecek beklentileri ve geri dönüş üzerine elde edilen veriler programa işlenmiş ve mevcut sorunlarıyla aralarında ilişki olup olmadığı kullanılan değişkenlerin türüne göre; frekans analizi, ki kare analizi, bağımsız örneklem t-testi ve ANOVA analizi yöntemleriyle incelenmiştir.

Araştırma Sorusu ve Hipotezler

Araştırma, Malatya'da yaşayan geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin karşılaştığı çeşitli problemlerin gelecek beklentilerini ve geri dönüş eğilimlerini hangi ölçüde etkilediği sorusuna

cevap aramaktadır. Bu doğrultuda yapılan anket çalışmasıyla aşağıda bulunan hipotezler test edilmiştir:

H1: Cinsiyetin barınma problemi yaşama durumuna etkisi bulunmaktadır.

H2: Katılımcıların yaşı arttıkça barınma problemi yaşama ihtimali artmaktadır.

H3: Medeni halin barınma problemleri yaşama durumuna etkisi yoktur.

H4: Cinsiyetin sağlık hizmeti yaşama durumu üzerinde etkisi yoktur.

H5: Yaş grupları arasında sağlık hizmeti ile ilgili sorun yaşama durumu açısından anlamlı bir fark yoktur.

H6: Evli veya bekar olmanın sağlık hizmetinde sorun yaşamaya etkisi yoktur.

H7: Kadınlar erkeklere göre daha çok eğitim hizmetinde sorun yaşamaktadır.

H8: Yaş grupları arasında eğitim hizmetinde sorun yaşama durumu arasında farklılık yoktur.

H9: Medeni durumun eğitim hizmetinde sorun yaşama durumu üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur.

H10: Erkekler kadınlardan daha çok istihdam alanında sorun yaşamaktadır.

H11: Yaş grupları arasında istihdam alanında sorun yaşama durumu konusunda farklılıklar bulunmaktadır.

H12: Evliler bekarlara göre daha çok istihdam alanında sorun yaşamaktadır.

H13: Cinsiyetin dil sorunu yaşama faktörüne etkisi yoktur.

H14: Yaş grupları arasında dil problemleri açısından anlamlı bir fark yoktur.

H15: Medeni durumun dil sorunu yaşama durumu üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur.

H16: Yaşanılan dil sorunu bireylerde geri dönüş eğilimini arttırmaktadır.

H17: Yaşanılan istihdam sorunu bireylerde geri dönüş eğilimini arttırmaktadır.

H18: Yerel halkla sorun yaşayan bireylerde geri dönüş eğilimi artmaktadır.

H19: Anadili Kürtçe olan katılımcılar Suriye’de oluşturulabilecek özerk bölge fikirlerine olumlu yaklaşmaktadır.

H20: Suriye’de birinci derece akrabası olmayan bireylerin savaş sonrası Suriye ile ilgili beklentileri olumsuzdur.

H21: Suriye’de mal varlığı olmayan bireylerin savaş sonrası Suriye ile ilgili beklentileri olumsuzdur.

H22: Kırk yaş üstü bireylerde geri dönüşte en çok kaygı duydukları konu yaşam koşullarıdır.

H23: Türk vatandaşlığı verildiği takdirde vatandaşlık kazanan bu kişilerde Türkiye’de kalma isteği olmaktadır.

Araştırmanın Sayıtları

Katılımcıların anket sorularına kendi iradeleriyle cevap verdiği varsayılmıştır.

Katılımcıların anket sorularına samimi ve doğru cevap verdiği varsayılmıştır.

Katılımcıların anket sorularına objektif cevaplar verdiği varsayılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, Suriye İç Savaşı sonrası Malatya’nın merkez ilçelerine (Battalgazi ve Yeşilyurt) göç etmiş 18 yaş ve üzeri geçici koruma statüsüne sahip Suriyelilerle yapılmıştır.

Araştırma, 2023 yılında Malatya merkez ilçelerinde bulunan geçici koruma statüsüne sahip Suriyelilerin anket sorularına verdiği yanıtlar ile sınırlıdır.

Tanımlar

Göç: İnsanların bireysel veya kitlesel bir şekilde ekonomik, toplumsal veya siyasi sebeplerle yapmış oldukları yer değiştirme hareketine göç denmektedir (Şahin, 2001: 59). Yer değiştirme hareketinin varış noktası ise göçün sınıflandırılmasında ana etkindir. Söz konusu göç hareketi bir ülkenin sınırları içinde başlayıp yine aynı ülke sınırları içerisinde biterse iç göç, dışında yani başka bir ülkenin sınırları içinde biterse dış göç olarak adlandırılmaktadır (Bülbül ve Köse, 2010: 77).

Göçmen: Adıgüzel’e göre göçmen, sosyal veya ekonomik durumunu iyileştirmek, kendisi ve ailesine ilişkin isteklerini gerçekleştirmek maksadıyla bulunduğu yerden başka bir yere hareket eden bireylerdir (Adıgüzel, 2016: 5).

Mülteci: 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Cenevre Sözleşmesi’ne göre mülteci, “ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme

uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen” kişilerdir.

Sığınmacı: Göç edilen ülkede mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve mültecilikle ilgili yapmış olduğu başvurunun sonucunu bekleyen kişilere sığınmacı denmektedir (IOM, 2009: 49). Bununla birlikte mültecilikle ilgili henüz başvuru yapmamış veya yapılan başvurusu kabul edilmemiş kişilere de sığınmacı denmektedir (Tamer, 2020: 2810).

Geçici Koruma Statüsü: 2014 tarihli Geçici Koruma Yönetmeliği’ne göre geçici koruma statüsü “ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılara sağlanan korumayı” ifade etmektedir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Göç olgusu, insanlık tarihi boyunca toplumsal, ekonomik ve siyasal dinamiklerle şekillenmiş, farklı dönemlerde farklı motivasyonlarla gerçekleşmiş bir hareketlilik sürecidir. Günümüzde de küreselleşme, çatışmalar, ekonomik dengesizlikler ve çevresel faktörler gibi unsurlar göç hareketlerini yönlendirmektedir. Bu bölümde, göç kavramının kapsamı ve farklı göç türleri ele alınarak, göç ile ilgili temel kavramlar açıklanacaktır. Göçmen, mülteci, sığınmacı, şartlı mülteci, ikincil koruma ve geçici koruma statüsü gibi kavramların hukuki ve sosyolojik çerçevesi ortaya konulacaktır. Bunun yanı sıra, uluslararası hukuk sisteminde göç düzenlemeleri incelenerek, Türkiye'nin göç politikaları ve hukuki düzenlemeleri detaylandırılacaktır. Böylece göç olgusunun kuramsal temelleri oluşturularak, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde yapılacak analizler için kavramsal bir çerçeve sunulacaktır.

2.1 Göç Kavramı

İnsanoğlu tarih boyunca mevcut durumunu değiştirme adına bulunduğu mekânı terk etmiş ve etmektedir. Söz konusu mekân değişikliği genel anlamda göç olarak adlandırılmaktadır. Göçe sebep olan nedenler bireysel ölçekte olabileceği gibi kitlesel olarak da gerçekleşebilmektedir. Bu durumda ortak bir göç tanımı yapmak zorlaşmaktadır. Türk Dil Kurumu Sözlüğüne göre göç: “ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhacerettir” (TDK, 2022). Birleşmiş Milletler (BM) bünyesinde faaliyet gösteren Uluslararası Göç Örgütü'nün yayınladığı Göç Terimleri Sözlüğüne göre ise göç: “süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir” (IOM, 2009: 22). (Marshall, 1999: 685)'e göre ise göç sayıları kaç olursa olsun bireylerin veya toplulukların yeni yerleşimlere kalıcı hareketini içermektedir. Tüm bu tanımlardan yola çıkarak göç ile ilgili genel bir tanım yapmak gerekirse insanların veya insan toplulukların isteyerek veya zoraki bir biçimde yapmış olduğu mekânsal değişiklik diyebiliriz.

İster bireysel ister kitlesel olsun tüm bu mekânsal değişimler ardında birçok hikâye barındırmaktadır. Kimi insan daha iyi bir ekonomik yaşam peşindeyken kimileri ölümden kaçmaktadır. Oral ve Çetinkaya'ya göre göç; ekonomi, siyaset, güvenlik ve terör sorunlarıyla başlayabileceği gibi eğitim, aile, din, etnik nedenler ve bazı sosyo-kültürel sebepler ile de başlayabilir (Oral ve Çetinkaya, 2017: 4). Tamer ise göçün nedenlerini sınıflandırarak ele almıştır.

Bu sınıflandırmada göç; ekonomik, siyasi, sosyo-kültürel ve doğal nedenlerden dolayı gerçekleşmektedir (Tamer, 2020: 2812-2813). Göçe neden olan faktörler ise insanların göç ile amaçladıkları çerçevesinde şekillenmektedir. Martin ve arkadaşlarıysa göçün nedenlerini itme ve çekme faktörleri üzerinden ele almışlardır (Martin vd., 2006: 7). Onlara göre göçün nedeni olan iki faktör bulunmaktadır. Bunlar; itme ve çekme faktörleriyle, ağ faktörleridir. İtme faktörleri göçün kaynak ülkesiyle alakalıyken, çekme faktörleri göç edilen ülkeyle alakalıdır (Adıgüzel, 2016: 18). Ağ faktörleri ise daha çok göç edilen ülkede ön plana çıkmaktadır. Göç edecek kişilerin, göç etmeden önce göç edilecek ülkede bulunanlardan bilgi alması, sınırdan geçişlerde ve sınırı geçtikten sonra kalacak yer başta olmak üzere çeşitli yardım ve destekler alması ağ faktörlerinin önemli bir kısmını oluşturmaktadır (Martin vd., 2006: 7). İnsanları bulunduğu ülkeden göç etmeye iten nedenler ile başka ülkeye göç etmesi için çeken nedenler ortak değildir. İnsanları göçe iten nedenler nüfus büyümesi, düşük yaşam standartları, ekonomik fırsatların eksikliği ve siyasi baskıyı içerirken, başka ülkeye göçe çeken faktörler ise işgücü talebi, ekonomik fırsatlar, siyasi özgürlükler ve kullanılabilir arazilerin varlığıdır (Castles ve Miller, 1998: 20). Çoğunlukla, itme ve çekme faktörleri göç dalgasının başlamasında etkiliyken, ağ faktörleri göç akının olgunlaşmasında önemli olmaktadır.

İnsanları göç etmeye iten ve çeken faktörler çeşitlense de literatürde göçün ele alınış biçimi nihayetinde bireylerin yapmış olduğu mekânsal değişikliğe çıkmaktadır. Bireylerin mekânsal değişikliği ise iki boyutlu bir etki doğurmaktadır. Birinci etki bireylerin terk ettiği mekânda gerçekleşirken ikinci etki göç edilen mekânda gerçekleşmektedir. Terk edilen mekân açısından ilk etapta nüfus eksikliği dikkat çekicidir. Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Bölümü'nün 2020 verilerine göre dünyadaki göçmen stoğu¹ 281 milyon olarak tahmin

¹ Göçmen stoğu: Belirli bir zamanda bir ülkede ikamet eden toplam göçmen sayısı.

edilmektedir. Yani dünyadaki yaklaşık her 28 kişiden biri kendi ülkesinden farklı bir ülkede yaşamaktadır. Bu durum ise olumlu olumsuz birçok sonuç doğurmaktadır.

Göç her nasıl yapılırsa yapılsın yarattığı etki değişkenlik göstermektedir. Kaypak ve Bimay’a göre göçün etkileri fiziksel, ruhsal ve sosyal konularında kendisini göstermektedir (Kaysak ve Bimay, 2016: 96-98). Karakaya’ya göre ise göçün etkileri genel anlamda ekonomik ve sosyal yaşamda daha çok hissedilir olmaktadır (Karakaya, 2020: 123). Her ne kadar göçün hem olumlu hem de olumsuz etkileri olsa da toplumun genelinde olumsuz etkilere yoğunlaşma söz konusudur. Bu yoğunlaşmanın kaynağındaysa göçün başlangıçta kültürel farklarla getirdiği uyum problemleriyle birlikte göçmen sayısındaki artışla katlanan ekonomik maliyetler bulunmaktadır (Adıgüzel, 2018: 38). Göçle birlikte başlayan; çarpık kentleşme, suç oranlarında görülen artışlar ve yaşanan çeşitli uyum problemleri göçün ilk etapta göze çarpan olumsuz etkileridir. Özellikle uyum problemleri göçün birçok olumsuz sonucuna temel teşkil etmektedir. Bunun nedeni göç edenlerin geldikleri ülkede yabancı olarak ayırt edilmesidir. Ancak bu durum daha çok ulus devlet şeklinde örgütlenmiş ülkelerde olmaktadır. Zira ulus devlet biçiminde örgütlenen toplumlarda milliyet ve yabancılık ana ayırt edici noktalar olarak tasarlanmıştır (Waldinger ve Lichter, 2003’ten akt. Bartram, 2017 :14). Diğer yandan göçmenler ucuz işgücü olarak görüldüğü için göç edilen ülke vatandaşları tarafından istihdam ve ekonomik sorunlarının kaynağı olarak da görülmektedir. Yerli halkın mevcut ücretlerinden daha düşük ücretlerde çalışan bulunması, iş ilanlarının göçmenlerle paylaşılma zorunluluğunun oluşması ve ucuz iş gücü çalıştıran firmalarla çalıştırmayan firmalar arasında oluşan haksız rekabet söz konusu sorunlara örnek olarak verilebilir (Taştan, vd., 2016: 11-12)

Göçün etkilerini tek bir noktadan incelemek doğru olmayacaktır. Göçün etkileri yalnız göç edilen ülke üzerinde etkili olmamaktadır. Hatta birtakım etkiler öncelikle göçün kaynağı olan ülkede görülmektedir. Örneğin Türkiye’de sağlık bakanlığının yurtdışında çalışmak isteyen personellerine vermiş olduğu sicil kâğıdı diyebileceğimiz İyi Hal Belgesi’ne 2023 yılının ilk on bir ayında 2785 doktor başvurmuştur (Muğla Tabip Odası, 2023). Söz konusu sayı Türkiye’deki birçok şehirde görev yapan doktor sayısından fazladır (TÜİK, 2024). Bu örnek durumda göç veren ülke olan Türkiye için birçok sorun yaratmaktadır. Bunlardan en önemlisi nitelikli ve yetiştirilmesi uzun süren insan gücünden mahrum kalınmasıdır. Ayrıca vatandaşa hizmet etmesi gereken nitelikli insan gücünün kaybolmasıyla vatandaşın alacağı hizmette aksamalar olmaktadır.

2.2. Göç Türleri

Bireyleri göç etmeye iten nedenlerin birçok türü bulunmaktadır. Söz konusu nedenler bireyin bizzat kendisinden, vatandaşı olduğu ülkeden veya göç edilmek istenen ülkeden kaynaklı olabilmektedir. Aynı zamanda her bir neden de göçün bir olgu olarak çeşitli türlere ayrılmasına olanak tanımaktadır. Örneğin daha iyi iş olanakları ve şartları nedeniyle yapılan göç işgücü göçü olarak tanımlanmaktadır (Şemşit, 2018: 279).

Literatürde göçün türleri farklı bağlamlarda ele alınmış ve açıklanmıştır. Ancak üzerinde genel bir uzlaşının olduğu ve “göç türleri nelerdir?” sorusuna ilk cevap olarak verilen göç türleri iç/dış göç, zorunlu/iradi göç, geçici/kalıcı göç, kitlesel/bireysel göç, yasal/yasal olmayan göçlerdir. Tüm bu göç ayrımları yapılırken ise kullanılan belirli kriterler vardır. Bunlar; göçün gerçekleştiği süre zarfı, göçün kaynak ve varış mekanları, göçün hukuki niteliği, göç edenlerin sayısı, göçün nedenleri ve sonuçları ile göçün başlangıcındaki baskı faktörüdür.

Literatürde göç türlerini inceleyen araştırmacılar yukarıdaki kriterlerin tamamını veya bir kısmını kullanarak göç türlerinin sınıflandırmalarını yapmıştır. Her bir çalışmada yazarların kullandığı kriterler farklılaştığı için çalışmalarda da ortak göç türleri incelemesi bulunmamaktadır. Göç türlerini süre, baskı faktörü ve hukuki altyapı bağlamlarında inceleyen Koser’e göç türleri üçe ayrılmıştır. Yazar söz konusu ayrımları yaparken göçün başlangıcındaki baskı faktöründen yararlanarak ilk olarak gönüllü ve zoraki göç ayrımına gitmiştir. İkinci olarak göçün nedenlerinden yola çıkarak ekonomik göç ve siyasi göç ayrımı yaparken son olarak ise göçün hukuki alt yapısından hareketle yasal ve yasal olmayan göç ayrımından bahsetmiştir (Koser, 2007: 16-17). Koser’e benzer şekilde Özkalp’de göç türlerini birbirinden ayırırken neden-sonuç ilişkisine dikkat etmiştir. Göçün nedenleri ve sonuçlarına odaklanarak göç türlerini açıklayan Özkalp’e göre göçün:

-Gönüllü göç

-Zorunlu göç

-Kısıtlı göç

-Sürekli göç

-İç göç

-Dış göç şeklinde çeşitleri bulunmaktadır (Özkalp, 1995: 209).

Göçün türleri açıklanırken mekânsal değişim özelliğinden yola çıkılarak göç türlerini açıklayan çalışmalar da bulunmaktadır (Sağlam, 2006; Otoiu vd., 2013). Söz konusu çalışmalarda ilk etapta göçün ülke içine mi veya dışına mı gerçekleştirildiğine bakılır ve bu bizi “iç göç-dış göç” ayırımına getirir. Göçün iç veya dış göç türü belirlendikten sonra göçe neden olan faktörler sosyo-kültürel, ekonomik, siyasal ve doğal nedenler bağlamında incelenir ve tam bir sınıflandırma yapılır. Örneğin daha iyi bir ekonomik hayat için yurtdışına çalışmaya giden liyakat sahibi birisinin yapmış olduğu göç iradi dış beyin göçüdür. Başka bir örnek olarak da mübadele neticesinde gerçekleşen göçü verebiliriz. Anlaşmalarla hayata geçirilen mübadeleler ise zoraki dış göçe örnektir (Tamer, 2020: 2813-2815).

Göç sonucu gerçekleşen mekânsal değişimden yola çıkılarak yapılan iç göç ve dış göç ayırımının yanı sıra göçün gerçekleştiği süre baz alınarak yapılan kısmi ve sürekli göç ayırımı da literatürde incelenmektedir (Chen, vd., 2016; Adıgüzel, 2016). Her göç türünde olduğu gibi kısmi ve sürekli göçlerde de göçün sebepleri literatürde ortak değildir. Çalışmasında kısmi ve sürekli göçü ekonomik bağlamda inceleyen Chen ve arkadaşlarına göre sürekli göç kalıcı bir istihdam fırsatını ve kalıcı ikamet değişikliğini içerirken kısmi göç geçici bir istihdam fırsatını ve geçici ikamet değişikliğini içermektedir (Chen, vd., 2016: 3). Ancak süresi bakımından kısa olan, istihdam ve eğitim amaçlı gerçekleşen mekânsal değişimin göç olarak kabul edilebileceği tartışmalıdır (Sağlam, 2006: 34). Birey için ortaya çıkan iş imkanının süresine göre göçün kısmi veya geçici olacağı belli olmaktadır. Ayrıca kısmi göçte göç eden bireyler göç ettikleri yerden geri dönerken sürekli göçte kaynak ülkeye temelli geri dönüş söz konusu değildir.

Literatürde göçün türleri incelenirken ortak olarak en çok kullanılan türler ise zorunlu göç ve iradi göçtür. Daha çok ekonomik sebeplerin belirleyici olduğu iradi göçte bireyler daha kaliteli bir hayat ararken siyasi nedenlerin belirleyici olduğu zorunlu göçte ise bireyler sığınacak güvenli bir mekân arayışındadır (Ekici ve Tuncel, 2015: 14). Zorunlu ve iradi göçün oluşumunda ekonomik ve siyasi nedenlerin dışında devlet baskısının belirleyiciliği de bulunmaktadır. Devlet baskısı olmadan bireylerin yapmış olduğu göçe iradi göç denirken devlet baskısı neticesinde yapılan göçe zorunlu göç denmektedir (Koçak ve Terzi, 2012: 171). Tüm bu açıklamalar ışığında Suriye İç Savaşı neticesinde Türkiye’ye gerçekleşen göçü zorunlu göç olarak nitelendirebiliriz. Diğer taraftan son dönemlerde Türkiye’den yurtdışına gerçekleşen ve herhangi bir devlet baskısı

olmaksızın daha çok ekonomik temelli gerçekleşen göçleri ise iradi göç bağlamında değerlendirebiliriz.

Sebepleri ve sonuçları bakımından farklılaşan göç türlerinin incelenmesinde yukarıda da görüldüğü üzere her bir çalışmada farklı göç türleri ele alınmış ve incelenmiştir. Tüm bu göç türlerinin özetlenmesi noktasında Adıgüzel'in çalışmasında yararlanılarak oluşturulan tablo 2.2.1 genel bir çerçeve çizmektedir.

Tablo 2.2.0.1

Göç Kriterine Göre Göç Türleri

Amaç	Ekonomik	Ekonomik değil
Alanı	İç göç	Dış göç
Göçü tetikleyen unsur	Zorunlu	Gönüllü
Süre	Geçici	Sürekli
Son yerleşim yeri	Transit	Yerleşik
Yasal statü	Yasal	Yasadışı
Göçmen özelliği	Vasıflı	Vasıfsız
Boyutu	Bireysel	Kitlesel

Kaynak: (Adıgüzel, 2016: 20)

2.3. Göç ile İlgili Temel Kavramlar

Bir bireyin uluslararası veya devlet içinde yer değişimi olan göç (IOM, 2009: 22) sonrası süreçte bireyin varış ülkedeki sınıflandırılması sonucu çeşitli kavramlar ortaya çıkmıştır. Bu bölümde literatürde bu kavramların temel olanları ve tez konusuyla alakalı olanları incelenip aktarılacaktır.

2.3.1. Göçmen

Toplumsal yaşamda göç eden kişileri tanımlamada kullanılan kavramların başında şüphesiz göçmen kavramı gelmektedir. Söz konusu kavram literatürde göç eden bireyi tanımlamada ilk kullanılan kavramlardan biri olmasına rağmen göç etme eylemini gerçekleştiren hangi bireylerin göçmen olarak tanımlanacağı konusunda bir uzlaşma yoktur. Ancak göçmen bireyi tanımlarken iki temel anlayışın hakim olduğunu söyleyebiliriz. Birinci görüşe göre keyfi olarak ve genellikle refah temelli nedenlerle göç eden bireye göçmen denilirken (Tamer, 2020: 2811; Çelik,

vd., 2018: 298), ikinci görüşe göre ister keyfi ister zorunlu ister ekonomik ister siyasi hangi tür ve durumda olursa olsun yapılan göç sonucu bireye göçmen denilmektedir (IOM, 2009: 22). Bireylerin göçmen olarak tanımlanması hususunda uzlaşının sağlanamamasındaki başlıca önemli etken ise göç edilen ülkenin yasa ve mevzuatının göçü gerçekleştirenleri sınıflandırmasıdır. Örneğin, Türkiye, sınırları dışından ülkesine gelen herkesi göçmen olarak sınıflandırmamaktadır. Türkiye'nin bireyi göçmen olarak tanımlayabilmesi için iki temel şartı vardır. Söz konusu şartlar 5543 Sayılı İskân Kanunun 3. Maddesinin 1. Fıkrasının D bendinde hukuken ortaya konmuştur. Buna göre göç eden bireylerin göçmen olarak tanımlanabilmesi için hem Türk soyundan gelmeleri hem de kültürel olarak Türkiye'ye bağlı olmaları gerekmektedir. BM ise bireyin göçmen olması için yabancı bir ülkede bir yıldan uzun süreli bulunmasını dikkate almaktadır (Telsaç, 2022: 3).

Göçmen kavramının tanımlamasının yapılmasının ardından göçmenlik türlerinin de incelenmesi daha sonraki bölümlerde incelenecek olan mülteci ve geçici koruma gibi göçmenlik statüleri ile ilgili kavramların anlaşılabilirliğine katkı sağlayacaktır. Adıgüzel'e göre göçmenler düzensiz ve ekonomik göçmen olarak ikiye ayrılmaktadır. Bireyin düzensiz göçmen olarak nitelendirilmesi için bireyin bir ülkeye yasadışı göç etmesi, vize süresi bitmesine rağmen ülkede kalmaya devam etmesi ya da ülkeye giriş prosedürünü ihlal etmesi gerekmektedir. Ekonomik göçmen ise refah düzeyini arttırmak için göç eden kişileri kapsamaktadır (Adıgüzel, 2016: 5).

Dolayısıyla ekonomik göçmenler ile düzensiz göçmenleri birbirinden ayırırken bakılması gereken nokta, bireyin göç hareketini hangi motivasyonla yaptığı ve kendi hukuki durumudur. Eğer birey maddi anlamda daha iyi bir hayat peşinde göç hareketi gerçekleştirmişse ve göç hareketi hukuki normlar içerisinde kalıyorsa söz konusu göçmen ekonomik göçmendir. Ancak birey göç hareketinin herhangi bir noktasında gayri hukuki bir duruma geçtiyse düzensiz göçmen olmaktadır.

Ekonomik göçmenler hukuki sınırlar içerisinde bulunduklarından devletler açısından büyük kontrol problemleri oluşturmamaktadır. Ekonomik göçmenlerin aksine hukuki sınırlar içerisinde kal(a)mayan düzensiz göçmenlerin kontrol altında tutulması devletler ve milletleri için sorunlar yaratmaktadır. Bundan dolayı gerek uluslararası sistem aktörleri gerekse devletler düzensiz göçmenleri tek bir statü altında toplamak yerine bazı farklı statüler verme ihtiyacı hissetmiştir. Bu statülerin oluşumunda bireylerin göç nedenleri, göç edenlerin yoğunluğu, göçün kaynak ülkesi ve göç mevzuatları gibi etmenlerin her birinin farklı etkileri bulunmaktadır.

2.3.2. Mülteci ve Sığınmacı

Bireyin göç ettiği ülkede göçmen olarak kabul edilemeyeceği durumlarda elde edeceği statülerin oluşmasında göçe neden olan sebepler önemli bir yer tutmaktadır. Genellikle kendi iradeleri dışında göç etmeye zorlanan mülteciler (Kara ve Korkut, 2010: 154) dünyadaki göçmenlerin neredeyse yarısını oluşturmaktadır. BM'nin 2023 yılı sonundaki yayınladığı en güncel verilere göre dünyada bulunan 281 milyon göçmenin (McAuliffe ve Oucho, 2024) 117.3 milyonunu zulüm, çatışma, şiddet, insan hakları ihlalleri sonucu hak ihlalleri veya kamu düzenini ciddi şekilde bozan olaylardan etkilenen mülteciler oluşturmaktadır (United Nations High Commissioner for Refugees, 2024).

Göçle ilgili her statü bir sürecin sonucunda bireye verilmektedir. Mültecilik statüsü de belirli bir süreç sonucunda bireye tanınmaktadır. Mülteci statüsünün belirlenmesi olarak adlandırılan bu süreçte Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) veya devletler tarafından iç hukuk ile devletler hukuku bağlamında bireye mültecilik statüsü verilip verilmeyeceğine karar verilmektedir (IOM, 2009: 43). Söz konusu süreç esnasında birey mülteci olarak kabul edilmemektedir. Mültecilik başvurusunu yapmış ve başvuru sürecinin sonuçlanmasını bekleyen kişiler sığınmacı olarak adlandırılmaktadır (Kara ve Korkut, 2010: 155). Başvurusu kabul edilen kişiler göç ettikleri ülkede mülteci statüsü almaya hak kazanmaktadır. Ancak mültecilik başvurusu kabul edilmeyen kişiler sınır dışı edilebilmektedir (IOM, 2009: 49).

Mültecilik statüsünün tanımlanmasında taraf devletler 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesine bağlıdır. Söz konusu sözleşmeye Türkiye dönemin Devlet Başkanı ve Başbakanı Cemal Gürsel imzasıyla 5 Mayıs 1961 yılında taraf olmuştur. Cenevre Sözleşmesine göre 1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar sonucunda ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tâbiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen kişilere mülteci denmektedir. Ancak söz konusu sözleşmenin Genel Hükümler bölümünde bulunan B kısmında sözleşmeye taraf devletlere iki şık tanınmıştır. Bu şıklar bireyin coğrafi olarak nerden göç ettiği ile ilgilidir. Sözleşmeye taraf olacak devlet sözleşmeyi imzalarken yalnızca Avrupa'da veya hem Avrupa hem de dünyanın herhangi bir yerinde gerçekleşen olaylar

sonucu göç edenleri mülteci olarak kabul ettiğini taahhüt etmelidir. Türkiye sözleşmeye taraf olurken yalnızca Avrupa'dan gelenleri mülteci olarak kabul edeceğini taahhüt etmiştir. Türkiye'ye Avrupa dışından gelenler ise Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) madde 62'ye göre şartlı mülteci olarak kabul edilmektedir.

2.3.3. Şartlı Mülteci ve İkincil Koruma

Şartlı mülteci ve ikincil koruma statüleri Türkiye'nin hukuk sisteminde bulunmasına rağmen uluslararası hukukta uygulamada karşımıza çıkmamaktadır. Söz konusu statüler YUKK'da düzenlenmiştir.

YUKK'nun 62. Maddesine göre Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye'de kalmasına izin verilir.

Aynı kanunun 63. Maddesinde ise ikincil koruma statüsü tanımlanmıştır. Söz konusu maddeye göre mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde;

- a) Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek,
- b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak,
- c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak, olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir.

2.3.4. Geçici Koruma Statüsü

Geçici koruma statüsünün uluslararası hukukta üzerinde uzlaşmış bir tanımı bulunmamaktadır. Bu sebeple geçici koruma statüsü göç alan ülkelerin düzenlemeleri ile

şekillenmektedir. Geçici koruma genellikle kitlesel gerçekleşen göç hareketini yönetmek ve kısa vadeli tedbirler olarak bilinmektedir (Zenginkuzucu, 2018:48). Geçici koruma, sığınmacılar ile diğer göçmenler arasında ayırım yapmanın zor olduğu durumlarda ve aynı zamanda 1951 Mülteci Sözleşmesi'nin 'mülteci' tanımının dışında kalan daha geniş kişi gruplarına da uygulanmaktadır (Türk ve Dowd, 2014). Kısacası Geçici koruma statüsü savaş, çatışma ve afetler gibi olağanüstü durumlarda mültecilerin korunması ve onların temel haklarına erişiminin güvence altına alınması hususunda önemli bir yer tutmaktadır.

Türkiye’de 2013 yılına kadar mevzuatta yeri olmayan geçici koruma statüsü o dönem gerçekleşmeye başlayan kitlesel Suriye göçü ile mevzuatta yerini almıştır. Geçici koruma statüsü YUKK’un dördüncü bölümünde Geçici Koruma ve Uluslararası Korumaya İlişkin Diğer Hükümler başlığında ele alınmıştır. Söz konusu başlığın içinde bulunan 91. Maddeye göre; (1) Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel akın hâlinde sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir. (2) Bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki işbirliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.”

Geçici koruma statüsü günümüzde Türkiye’de ekseriyetle Suriye İç Savaşı neticesinde Türkiye’ye gelen Suriyelilere uygulanmaktadır. Uygulamanın esasları ise YUKK madde 91’de ana hatları çizilen ve bu çerçevede çıkarılmış olan Geçici Koruma Yönetmeliği (GKY) ile belirlenmiştir.

2.4 Uluslararası Hukuk ile Türk Hukuk Sisteminde Göç Düzenlemeleri

Uluslararası göç mevzuatı ülkeler arası göç hareketlerini düzenleyen ve göçmenlerin haklarını, görevlerini ve sorumluluklarını belirleyen hukuki çerçeveyi ifade etmektedir. Devletler diğer hukuksal metinlerde olduğu gibi göç ile ilgili hukuksal metinlerinde uluslararası göç mevzuatının çizdiği çerçeve içerisinde kalmak durumundadır. Bu bölümde göç konusunda uluslararası alanda ve Türkiye’de yapılmış düzenlemeler ele alınacaktır.

2.4.1. Uluslararası Hukuk Sisteminde Göç Düzenlemeleri

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde uluslararası göç hareketliliği yoğun bir şekilde artmıştır. Uluslararası düzeni tesis etmesi adına Birleşmiş Milletler kurulmuştur. BM Genel Kurulu 10 Aralık 1948 yılında İnsan Hakları Evrensel Beyannamesini kabul etmiştir. Beyannamenin 14. maddesi sığınma hakkı ile alakalıdır. Madde 14/1'e göre: *"Herkesin sürekli baskı altında tutulduğunda başka ülkelere sığınma ve kabul edilme hakkı vardır.* 14/2'ye göre ise: *"Gerçekten siyasal nitelik taşımayan suçlardan kaynaklanan ya da BM'nin amaç ve ilkelerine aykırı fiillerden kaynaklanan kovuşturma durumunda bu hak ileri sürülemez".* Ancak 14. madde sığınma ile ilgili bireylere bir hak tanısa da uygulamada sığınma hakkı, sığınılan devletin tasarrufunda olmuştur.

Devam eden süreçte BM İnsan Hakları Komisyonu tarafından "Mültecilerin Statülerine İlişkin Birleşmiş Milletler Anlaşması" hazırlanmıştır (Bozbeyoğlu, 2015:67). Mültecilerle ilgili Uluslararası düzeydeki ilk anlaşmadır ve uluslararası mülteci hukukun temelini oluşturmaktadır (Topal, 2015: 7-8). 28 Temmuz 1951'de Cenevre'de yirmi altı devlet tarafından imzalanan sözleşme 22 Nisan 1954'te yürürlüğe girmiştir (Ergüven ve Özturanlı, 2013: 1016). Anlaşmanın ortaya çıktığı yer ve imzalandığı tarih nedeniyle literatürde 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi olarak da bilinmektedir. Anlaşma uluslararası mülteci tanımını yapmakta ve mültecilere sağlanacak korumanın esaslarını belirlemektedir. Sözleşmedeki bazı önemli maddeler ile mültecilerin hakları güvence altına alınmaya çalışılırken aynı zamanda göç edilen devletlere uyması gereken birtakım yükümlülükler için genel bir çerçeve çizilmiştir. Sözleşmedeki önemli maddeler olarak dikkat çeken ve literatürde sıkça işlenen maddeleri; Mültecilik statüsünün tanımı, kapsamı ve sona ermesi (m.1), sınır dışı işlemleri (m.32), geri göndermeme ilkesi (m.33), ayrımcılık ilkesi (m.3), ceza verilmeme ilkesi (m.31), hareket özgürlüğü (m.26), Çalışma Hakkı (m.17), Eğitim ve sosyal yardım hakkı (m.22, 23) kimlik ve seyahat belgeleri (m.27, 28), zorunlu ikamet yasağı (m.28), diplomatik koruma hakkı (m.25) ve vergi muafiyeti ve geçiş hakları (m.29) olarak sıralayabiliriz (Çakmak, 2023; Barkın, 2014). Söz konusu bu maddelere aşağıda sırasıyla değinilecektir.

Sözleşmenin 1. maddesi mülteci teriminin tanımı, kapsamı ve sona erme durumları hükme bağlanmıştır. 1. maddenin A fıkrasının 2. Bendine göre: *"1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu , ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku*

nedeniyle , yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahsa uygulanacaktır”.

Anlaşmanın 1.maddesinin b fıkrası ise taraf devletlere coğrafi tercih hakkı tanımaktadır. Buna göre sözleşmeye taraf olacak devletler 1. maddenin a bendinde bulunan “1 Ocak 1951’den önce meydana gelen olaylar” ifadesini olduğu gibi ya da “1 Ocak 1951’den önce Avrupa’da meydana gelen olaylar” şeklinde kabul eden bir ifadede bulunacaktır. Söz konusu tercih özgürlüğü nedeniyle Türkiye anlaşmaya taraf olurken coğrafi sınırlama koyarak taraf olmuştur. Türkiye anlaşma neticesinde sadece 1 Ocak 1951’den önce Avrupa’da meydana gelmiş olaylar sebebiyle göç edenleri mülteci olarak kabul edeceğini taahhüt etmiştir (Zenginkuzucu, 2018: 41). Anlaşma, taraf devletlere mültecilere yönelik işlemlerin asgari standartlarını belirlemekte, mültecilerin zorla sınır dışı edilmesi veya geri gönderilmesiyle ilgili düzenlemeler getirmekte; ayrıca onların iş ve sosyal hakları, kimlik kartı ve seyahat belgeleri ile vergi yükümlülüklerinin uygulanabilirliği konularını da ele almaktadır. Mültecilerin, yeniden yerleşme amacıyla kabul edildikleri diğer ülkelere varlıklarını aktarma hakları da düzenlenmiştir (Bozbeyoğlu, 2015: 67).

1951 Cenevre Sözleşmesi, yaptığı mülteci tanımı ile ilk olarak kimlerin mülteci statüsü kazanabileceğini vurgulamıştır. Madde 1’e göre mültecilik statüsü, ırk, din, milliyet, belirli bir sosyal gruba mensup olma veya siyasi düşünce nedeniyle zulme uğrama korkusu taşıyan kişilere tanımlanmaktadır. Sözleşme ile bu kişilere kendi ülkelerindeki zulümden kaçma bir hak olarak görülmüştür. Madde 1’in dışında kalan örneğin doğal afetler sonucu göç eden kişilerin mültecilik statüsü kazanması mümkün değildir (Zenginkuzucu, 2018: 42). Cenevre Sözleşmesi’nin 1. maddenin c fıkrasında ise mültecilik statüsünün hangi durumlarda ortadan kalkacağı belirtilmiştir. Bireyin mülteciliğini sona erdiren durumlar şunlardır;

Vatandaşı olduğu ülkeden gönüllü olarak vatandaşlık koruması talep etmesi (m.1-C/1),

Vatandaşlığını kaybettiği ülkenin vatandaşlığını kendi iradesiyle tekrar kazanması (m.1-C/2),

Yeni bir vatandaşlık kazanması ve yeni vatandaşı olduğu ülkenin korumasından yararlanması (m.1-C/3),

Kendi isteğiyle kaçtığı veya zulüm korkusu nedeniyle ayrıldığı ülkeye, gönüllü olarak ve yeniden yerleşmek amacıyla geri dönmesi (m.1-C/4),

Vatandaşı olduğu ÷lkede ırkı, dini, milliyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi görüşleri nedeniyle zulüm görme tehlikesi kalmamışsa (m.1-C/5),

Vatansız olup kendisine m÷lteci statüsü sağlayan koşullar ortadan kalkmış ve önceki ikametgahının bulunduğu ÷lkeye dönebiliyorsa (m.1-C/6) bireyin m÷ltecilik statüsü sona ermektedir.

Ancak yukarıda sıraladığımız altı durumdan iki tanesinin (m.1-C/5 ve m.1-C/6) istisnai durumları da sözleşmede bulunmaktadır. Buna göre m÷ltecinin vatandaşı olduğu ÷lkede ya da vatansız ise daha önce yaşadığı ÷lkede koşullar değişmiş olsa dahi, m÷lteci bu değişikliklerin kendisi için hala riskli olduğunu kanıtlayabilir. Eğer kişi, ciddi bir zulüm tehlikesiyle karşi karşiya olduğunu gösterebilirse, m÷lteci statüsü sona erdirilmeyebilir. Hatta kişi kendisini m÷lteciliğe iten nedenler ortadan kalkmamasına rağmen ÷lkesine dönerse, var olan m÷ltecilik statüsü devam eder (Barkın, 2014: 345). Sözleşmenin m÷lteci statüsünün belirlenmesi ve sonra erdirilmesi durumlarını inceledikten sonra sözleşmeye esas olan bazı ilkeler ve m÷ltecilere sağlanan bazı haklar incelenecektir.

M÷lteciliğin elde edilmesinde başlıca unsur bireyin zulüm tehlikesi altında olmasıdır. Dolayısıyla zulüm görme tehlikesi bulunan bir kişiyi tekrar söz konusu tehlikeyle karşılaşabileceği ÷lkeye göndermek insani olarak doğru değildir. Olası insan hakları ihlallerini önlemek için 1951 Sözleşmesi, 32. maddesinde m÷ltecilerin sınır dışı edilmesi ile alakalı hükümleri açıklarken ve 33. maddede geri göndermenin yasaklanmasından bahsetmiştir. 32. maddeye göre:

“Taraş Devletler, ÷lkelerinde yasal olarak bulunan bir m÷lteciyi, ulusal güvenlik veya kamu düzeni ile ilgili sebepler dışında sınır dışı edemeyeceklerdir (m.32/1).

Böyle bir m÷ltecinin sınır dışı edilmesi, ancak ilgili yasal sürece göre alınmış bir karara uygun olabilir. Zorunlu ulusal güvenlik nedenlerinin, aksine bir uygulamayı gerekli kıldığı haller dışında, m÷ltecinin, durumunu açıklaması için delil sunmasına, temyiz etmesine, bu amaçla yetkili bir makamın ya da, yetkili makamın özel olarak atayacağı bir kişinin veya kişilerin önünde temsil edilmesine izin verilecektir (m.32/2).

Taraş Devletler bu gibi bir m÷lteciye, diğer bir ÷lkeye yasal olarak kabulünü

sağlayabilmesi için makul bir süre tanıyacaklardır. Taraf Devletler, bu süre içinde, gerekli gördükleri içişleriyle ilgili her hangi bir önlemi alma hakkını saklı tutarlar (m.32/3)."

Yukarıda aktarılan madde hükümleri ile mültecilerin kanuni olarak korunması, olası sınır dışı edilme işlemlerinde doğabilecek hak ihlallerine karşı güvence sağlanması ve ev sahibi olan devletlerin güvenlik endişeleri dengelenmeye çalışılmıştır.

1951 Sözleşmesinin ve mülteci hukukunun temel taşlarından birisi geri gönderilmeme ilkesidir. Sadece 1951 Sözleşmesinde değil bir çok uluslararası metinde geri gönderilmeme ilkesi bulunmaktadır. 1951 Sözleşmesinde geri gönderilmeme ilkesi 33/1. maddede düzenlenirken 33/2’de birinci fıkranın istisnasına yer verilmiştir. Söz konusu maddenin birinci fıkrasına göre: *“hiçbir taraf devlet, bir mülteciyi ırkı, dini, tabiiyeti, belirli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden hayatı ya da özgürlüğü tehdit altında olacağı bir ülkenin sınırlarına herhangi bir şekilde geri gönderemez ya da iade edemez.”* 33/2’de düzenlenen istisna durumunda ise *“... mülteci eğer bulunduğu ülkenin güvenliği için bir tehlike oluşturuyorsa veya özellikle ağır bir suçtan dolayı o ülkenin toplumu için tehdit oluşturuyorsa, bu korumadan faydalanamaz.”* İfadelerine yer verilmiştir.

Geri gönderilmeme ilkesi 1951 Sözleşmesinde sonraki birçok uluslararası hukuk metinlerinde direkt yada dolaylı şekilde yer bulmuştur. Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı’nın 19. Maddesine göre hiç kimse ölüm cezasına, işkenceye veya insanlık dışı ya da onur kırıcı muamele ya da cezaya maruz kalacağı bir ülkeye gönderilemez, sınır dışı edilemez veya geri iade edilemez. Benzer şekilde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 2. ve 3. Maddelerinde kötü muameleyle maruz kalabilecek bireylerin iadelerini yasaklamıştır (Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı, 2014: 64).

1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi ortaya çıktığı döneme dek uluslararası hukukta mültecilerin haklarının korunmasında en önemli metinlerden biri olmasına karşın zamanla revize edilmesi bir ihtiyaç haline gelmiştir. Bu ihtiyacın ortaya çıkmasındaki en önemli etken ise Cenevre Sözleşmesinin yapmış olduğu mülteci tanımındaki “yer” ve “zaman” kısıtlamalarıdır (Barkın, 2014: 337). Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Protokol (1967 Protokolü) ile söz konusu kısıtlamalar kaldırılıp, mültecilerin koruma rejimi evrensel hala getirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla 31 Ocak 1967’de imzaya açılan protokol metni 4 Ekim 1967’de yürürlüğe girmiştir (Zenginkuzucu, 2018: 40).

Cenevre Sözleşmesi'ni ortaya çıkaran etkenlerin başında 2.Dünya Savaşı sonrası oluşan göç dalgası gelmektedir. Bu sebeple Cenevre Sözleşmesi, kimlerin mülteci olacağını belirlerken 1951'den önce meydana gelen olaylar nedeniyle göç edenleri işaret etmiştir. Böylelikle 2. Dünya Savaşı sonrası ülkesinden ayrılan Avrupalıların geri dönüşleri kolaylaştırılmaya çalışılmıştır (Bozbeyoğlu, 2015: 64). Ancak Cenevre Sözleşmesini ortaya çıkaran konjonktürün değişmesi ile mülteci statüsünün oluşmasına aracılık eden “zaman” ve “yer” kısıtlamalarının yetersiz kaldığı anlaşılmıştır (Topal, 2015: 8). 1967 Protokolü'nün 1. maddesinin 2. fıkrasına göre Cenevre Sözleşmesindeki mülteci tanımından “1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar sonucunda ...” ve “... Avrupa'da meydana gelen olaylar” ifadeleri çıkarılmıştır. Bu değişiklikler ile birlikte mülteci tanımı özü itibariyle aynı olmakla birlikte sınırlamaların kaldırılması, protokolün daha geniş bir uygulama alanına sahip olmasını sağlamıştır.

Türkiye, Cenevre Sözleşmesine olduğu gibi 1967 Protokolüne de taraf olmuştur. Türkiye 1967 Protokolüne taraf olurken, Cenevre Sözleşmesindeki “zaman” kısıtlamasını kaldırmayı kabul etmiş ancak sözleşmedeki tanıma paralel olarak coğrafi kısıtlamayı sürdürmüştür (Dost, 2014: 36). Bu nedenle günümüzde Türkiye'ye Avrupa dışından gelen hiçbir göçmene mülteci statüsü verilememektedir. Türkiye'nin bu tutumu takınmasının ardında hangi nedenlerin olduğu hususunda bir uzlaşma yoktur. Türkiye'nin Avrupa dışından gelenleri mülteci olarak kabul etmemesini; bunu Avrupa Birliği üyeliği sürecinde bir koz olarak kullandığına bağlayan görüşün (Akçapar, 2016: 566) yanında coğrafi olarak zengin Batı ile fakir Doğu arasında köprü görevi görmesi hasebiyle göç akışının ortasında kalmasına bağlayan görüş (Kara ve Korkut, 2010: 156) de bulunmaktadır. Türkiye'nin koymuş olduğu coğrafi çekince nedeniyle günümüzde Türkiye'de bulunan milyonlarca Suriye kökenli kişiler mülteci statüsü alamamaktadır. Ancak Türkiye her ne kadar coğrafi çekince ile sözleşme ve protokole taraf olmuş olsa da her iki metinde teminat altına alınmış olan; geri gönderilmeme, ayrımcılık yapılmama, din ve vicdan özgürlüğü gibi temel hakları sağlamakla mükelleftir (Barkın, 2014: 351).

2.4.2. Türkiye'nin Göç Düzenlemeleri

Türkiye coğrafi olarak doğu ve batı arasında bir köprü görevi görmesi nedeniyle göç rotalarının üzerinde bulunmaktadır. Bunun yanında Türkiye hem göç alan hem de göç veren ülke olması nedeniyle kendi iç hukukunda göç hususunda düzenlemeler yapmıştır. Ulusal hukuk metinlerinin düzenlenmesi sırasında uluslararası düzenlemeler ve anlaşmalara bağlı kalma esas

olduğu gibi göç ile ilgili düzenlemelerde de uluslararası metinlere riayet edilmesi zorunludur. Bu nedenle Türkiye de göç ile ilgili yasal düzenlemelerini yaparken ana çerçeve olarak uluslararası anlaşma ve metinlerini esas almış, Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolü iç hukukta temel yasal düzenlemeler olarak uygulanmıştır (Topal, 2015: 9).

Türkiye, Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolüne taraf olurken coğrafi kısıtlamayı kaldırmamıştır. Ancak İran-Irak Savaşı, Körfez Savaşı ve Bulgaristan'dan Türkiye'ye kitlesel olarak gerçekleşen zorunlu göç hareketleri neticesinde Türkiye mülteci haklarını kendi iç hukukunda düzenleme yoluna gitmiştir (Bozbeyoğlu, 2015: 69; Özgür, 2016: 208). Bu doğrultuda 1994 yılında “Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” (1994 İltica Yönetmeliği) adlı yönetmelik Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolünü esas alınarak ilan edilmiştir (m.31).

Türkiye’nin yönetmeliğin birinci maddesine göre amaçladığı şey: “...1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi ile Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 31 Ocak 1967 tarihli Protokol gereğince ülkemize münferiden iltica eden veya başka ülkelere iltica etmek üzere ülkemizden ikamet izni talep eden yabancılar ile topluca iltica veya sığınmak amacıyla sınırlarımıza gelen yabancılar ve olabilecek nüfus hareketlerine uygulanacak usul ve esasların tesbiti ile görevli kuruluşların belirlenmesidir.”

Yönetmeliğin ortaya çıktığı dönemde Türkiye’ye gelen göç hareketinin büyük çoğunluğunun Avrupa dışından olması nedeniyle Türkiye, gelen kişilere mülteci statüsü verememiş bunun yerine sığınmacı statüsünü kullanmıştır (Fansa, 2021: 293). Bu nedenle 1994 Yönetmeliğinin yürürlüğe girdiği döneme kadar BMMYK sığınmacıların başvurularını kendisi inceleyip, mülteci statüsüne uyan bireyleri üçüncü ülkelere yerleştirilmesini üstlenmiştir (Genç ve Öztürk, 2016: 71). Ancak 1994 Yönetmeliğinin yürürlüğe girmesiyle BMMYK, Uluslararası Göç Örgütü gibi kuruluşlar barınma, gönüllü geri dönüş, üçüncü ülkelere yerleştirme, vize işlemleri, nakil gibi hususlarda işbirliği yapılacak kuruluşlar olarak belirlenmiştir (m.7). 1994 Yönetmeliğinin getirmiş olduğu sığınmacı kavramı ve uluslararası iş birliği anlayışı Türkiye’nin göç politikaları için bir yenilik olarak dikkat çekmektedir.

1994 Yönetmeliği her ne kadar bazı yenilikler getirmiş olsa da uygulama safhasında bir takım eleştirilere de maruz kalmıştır. Yönetmeliğin ilk uygulanmaya başlandığı dönemde gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde yapılan söz konusu eleştirilerin başında geri gönderilmeme ilkesinin ihlalleri gelmektedir (İçduygu ve Aksel, 2012: 40). Bu ihlaller nedeniyle bir çok kez Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından Türkiye’ye mahkumiyet kararı verilmiştir. Türkiye’nin geri göndermeme ilkesini ihlal ettiği durumlara örnek olarak 23 Şubat 1998’de Türkiye’ye sığınma başvurusunda bulunan Özbek siyasetçi Muhammed Salih’in Romanya’ya, Temmuz 1998’de Rusya’ya karşı direnen Dağıstan Muhammed Tagayev’in Azerbaycan’a sınır dışı işlemlerinin yapılması gösterilebilir (Barkın, 2014: 353).

1994 Yönetmeliği’nin eksik kalıp, eleştirildiği hususlardan bir diğeri ise bireylere sağlanan müracaat süreleri konusunda olmuştur. 1994 Yönetmeliği’nin 4. maddesine göre Türkiye’ye veya başka bir ülkeye iltica etmek için Türkiye’ye gelenler ilgili valiliklere başvuru yapmak zorundadır. Eğer başvuru Türkiye’ye yasal olarak gelmişse bulunduğu yerin valiliğine, yasadışı olarak giriş yapmışsa Türkiye’ye giriş yaptığı yerin valiliğine başvuruda bulunmak zorundadır. Yönetmeliğin ilk çıktığı zaman 5 gün olan süre 1999 yılında 10 güne çıkarılmıştır (Resmi Gazete, 13.01.1999 – 23582). Türkiye’nin yönetmeliği tatbiki nedeniyle AİHM nezdinde karşılaştığı davalar söz konusu süre artışlarının en önemli nedenidir. Bu konuda Türkiye’nin AİHM’de muhattap olduğu davalardan biri İran vatandaşı olan Hoda Jabari’nin şikayeti nedeniyle olmuştur. Hoda Jabari Türkiye’ye yasa dışı yollarla girdikten sonra sığınma başvurusunda bulunmuş, ancak bu başvurusu yasal süreyi aştığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Fakat bu kişilerin söz konusu yönetmeliğe hakim olması beklenemeyeceği (Kaya ve Eren, 2015: 23) ve başvuru İran’a geri gönderilmesinin, işkence veya kötü muamele riski doğurabileceği için AİHM, Türkiye’nin bu ret kararını Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 3. ve 13. maddelerine aykırı bulmuştur. Mahkeme, Jabari’nin sınır dışı edilmesini durdurmuş ayrıca Türkiye’deki sığınma prosedürlerinin yetersiz olduğu sonucuna ulaşmıştır (Barkın, 2014: 356).

Ancak yönetmeliğin ilk çıktığı dönemde uygulanan 5 günlük süre ve 1999’dan 2006’ya kadar uygulanan 10 günlük süre yeni bir ülkeye iltica etmek isteyenler için yeterli olmamıştır. 2006 yılında ise başvuru süresi “makul süre” olarak belirlenmiştir (Resmi Gazete: 27.01.2006- 26062). 1994 Yönetmeliği ile başlayıp devam eden süreçte göçmen gruplarının ihtiyaçlarını tam olarak karşılanamaması ve Avrupa Birliği (AB) üyelik sürecinde aday ülkelerin mevzuatlarının AB

müktesebatıyla uyumlu olması zorunluluğu nedeniyle 2013 yılında Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) çıkarılmıştır (Topal, 2015: 10).

YUKK Türkiye'de yabancıların hukuki statüsünü ve uluslararası koruma taleplerini düzenleyen temel hukuki çerçeveyi oluşturmaktadır. YUKK'nun hazırlık sürecinde uluslararası koruma ve yabancılara ilişkin hükümler gibi birbirinden farklı iki ayrı konunun farklı kanunlar olarak ele alınması düşünülse de İçişleri Bakanlığı'na uygulamada daha rahat hareket alanı verilebilmesi adına tek kanun olarak çıkarılmıştır (Ekşi, 2014: 10-11).

YUKK beş kısımdan oluşmaktadır. “Amaç, Kapsam, Tanımlar ve Geri Gönderme Yasağı” başlıklı birinci kısım iki bölüme ayrılmış, birinci bölümde kanunun “Amaç”, “Kapsam”, “Tanımlar” başlıkları düzenlenirken, ikinci bölümünde “Geri Gönderme Yasağı” başlığına yer verilmiştir. Amaç başlıklı birinci maddeye göre: *“Bu Kanunun amacı; yabancıların Türkiye’ye girişleri, Türkiye’de kalışları ve Türkiye’den çıkışları ile Türkiye’den koruma talep eden yabancılara sağlanacak korumanın kapsamına ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları (...) düzenlemektir.”* Kanunun kapsamı ise ikinci maddenin birinci bendinde ele alınmıştır. Buna göre: *“Bu Kanun, yabancılarla ilgili iş ve işlemleri; sınırlarda, sınır kapılarında ya da Türkiye içinde yabancıların münferit koruma talepleri üzerine sağlanacak uluslararası korumayı, ayrılmaya zorlandıkları ülkeye geri dönemeyen ve kitlesel olarak Türkiye’ye gelen yabancılara acil olarak sağlanacak geçici korumayı (...) kapsar.”*

Yabancılar² başlıklı 2. kısım dört bölüme ayrılmıştır. İkinci kısımda bölüm sırasına göre yabancı bireylerin “Türkiye’ye Giriş ve Vize”, “İkamet”, “Vatansız Kişiler” ve “Sınır Dışı Etme” işlemleri düzenlenmektedir. “Türkiye’ye Giriş ve Vize” bölümünde Türkiye’ye girişlerine izin

² YUKK 3. Maddesinin (ü) bendine göre Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişiye “yabancı” denmektedir.

verilmeyecek yabancıların yanı sıra yabancıların Türkiye'ye girişı için gereken şartlar, vize kategorileri ve vize başvuru süreçleri hakkında detaylar verilmektedir. “İkamet” bölümünde ise ikamet izni türlerinin tanımlarının yanında ikamet izni almak için izlenecek prosedür ve ikamet izinleri ile ilgili süreler hakkında bilgi verilmektedir. “Vatansız Kişiler” bölümü başlığı altında ise Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından vatansızlığı tespit edilen kişilerin durumları ve onlara tanınan hak ve güvenceler bulunmaktadır. Son bölüm olan “Sınır Dışı Etme” bölümünde yabancıların sınır dışı işleminin nerelere olacağı, sınır dışı etme kararının prosedürü, sınır dışı etme kararı alınacak ve alınmayacak yabancıların nitelikleri ile gönüllü geri dönüş düzenlemesi yer almaktadır.

YUKK “Uluslararası Koruma”³ başlıklı üçüncü kısımda dört bölüm bulunmaktadır. Birinci bölümde YUKK’a göre uluslararası koruma statüleri olan mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma kavramlarının tanımları ve uluslararası korumadan hariç tutulmanın şartları bulunmaktadır. İkinci bölümde uluslararası korumayla alakalı genel usuller bulunurken, üçüncü bölümde uluslararası koruma statüsüne sahip kişilere tanınan haklar ve yükümlölükler bulunmaktadır. Dördüncü ve son bölümde ise geçici koruma ve uluslararası korumaya ilişkin diğer hükümler bulunmaktadır. Dördüncü bölümün ilk maddesi olan 91. Madde, sonraki süreçte “Geçici Koruma Yönetmeliğı” (GKY) adını alacak bir yönetmelik hazırlanması ön görmektedir. Yönetmeliğın amacının ve kapsamının daha net anlaşılması için bir sonraki bölümde yönetmelik ayrıca incelenecektir.

YUKK’nun Dördüncü kısmı “Yabancılar ve Uluslararası Korumaya İlişkin Ortak Hükümler” başlığıyla düzenleniştir. Herhangi bir bölüme ayrılmayan dördüncü kısımda

³ YUKK 3. Maddesinin (r) bendine göre uluslararası koruma mülteci, şartlı mülteci veya ikincil koruma statülerini ifade etmektedir.

yabancıların ve uluslararası koruma statülerinden birine sahip kişilerin; Türkiye’deki uyum süreçleri, devlet tarafından yapılan davetlere uyma yükümlülükleri, taşıyıcılarının⁴ yükümlülükleri, kişisel verilerinin kullanımı ve saklanması, tebligat işlemleri, itiraz ve başvuruların yapılacağı idari mahkemelerin belirlenmesini ve yapılan ihlallere göre uygulanacak yaptırımları belirlenmektedir.

YUKK son kısmı olan Beşinci Kısım ise “Göç İdaresi Genel Müdürlüğü” başlığı altında Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün kuruluşu, teşkilat yapısı, hizmet birimleri, kurul ve komisyonları ve çeşitli hükümler bulunmaktadır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 29/10/2021 tarihli ve 31643 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 85 numaralı Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle genel müdürlük statüsünden “başkanlık” statüsüne yükseltilmiştir. YUKK’dan sonra Türkiye’nin göç politikalarının dayanaklarından biri olan “Geçici Koruma Yönetmeliği” (GKY) çıkarılmıştır.

YUKK’un 91. Maddesinin (2) nolu bendine göre *“Bu kişilerin (yabancılar) Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.*

Türkiye tarih boyunca birçok kez göçe maruz kalsa da özellikle 2011’den sonra Suriye’de meydana gelen iç savaş Türkiye’nin göç politikaları için bir dönüm noktası olmuştur. Savaşın başladığı tarihten itibaren artan ivmeyle Türkiye’ye göç dalgası sürmüştür. BM’nin 2024 tarihli

⁴ YUKK 3. Maddesinin (aa) bendine göre taşıyıcı, yabancı uyruklu yolcuları taşıyan kara, hava, deniz ve demiryolu taşıtlarının gerçek veya tüzel kişi olan sahiplerini veya ticari kara, hava, deniz ve demiryolu işletmecilerini ifade etmektedir.

Dünya Göç Raporu'na göre Meksika-ABD göç koridorundan sonra en yoğun göç koridoru Suriye-Türkiye arası koridordur (MCAuliffe ve Oucho, 2024).

Çatışmaların başladığı 2011'den itibaren Suriye'den Türkiye'ye göç sürmektedir. Türkiye göç ile ilgili taraf olduğu metinlerde coğrafi çekincesinden dolayı Suriye'den göç edenlere mülteci statüsü tanımamıştır. Benzer şekilde bir diğer mülteci statüsü olan şartlı mülteci statüsü de gerçekleşen göç boyutunun büyüklüğünden dolayı verilememiştir. Şartlı mülteciliğin elde edilmesi için öncelikle göç eden kişinin uluslararası koruma başvurusunda bulunması gereklidir (Nurdoğan ve Öztürk, 2018: 1166). Ancak Türkiye ile Suriye arasında bulunan 911 km'lik kara sınırı ve gerçekleşen göçün yoğunluğu hesaba katıldığında, Türkiye için Suriye'den gerçekleşen göç büyük bir imtihan olmuştur. Verilemeyen uluslararası koruma statüleri yerine özellikle yetkililer tarafından sıklıkla “misafir” tanımlaması yapılmıştır (Bozbeyoğlu, 2015: 71).

Türkiye, Suriye'den gelen “misafir” göçmenlere karşı 2014'e kadar açık kapı politikası uygulamıştır. Gerçekleşen göçün büyüklüğünden ziyade Türkiye'nin bu politikayı gütmesindeki neden olarak Suriyelilerle olan kültürel birlik, komşuluk bağları ve insani kaygılar söylenebilir (Bostan, 2018: 48). Türkiye açık kapı politikasını uygularken taraf olduğu sözleşmelerdeki “geri göndermeme” ilkesine bağlı kalmıştır. Bu durum ise artan şekilde Suriyeli göçmenin Türkiye'de bulunmasına neden olmuştur. YUKK 91. Maddesinin geçici koruma statüsünün işletilmesi adına yönetmelik çıkarılmasını öngörmesine ek olarak yukarıda anlatılan gerekçeler nedeniyle Türkiye'ye kitlesel olarak gelenlerin hukuki statüleri ile hak ve sorumluluklarının belirlenmesi için 22 Ekim 2014 tarihinde Geçici Koruma Yönetmeliği'ni ilan etmiştir (Kaya ve Eren, 2015:48).

GKY toplam 10 bölümden oluşan bir yönetmeliktir. Birinci bölüm “Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar” başlığıyla düzenlenmiştir. 1. maddede yönetmeliğin amacı ve kapsamı belirtilmiştir. Buna göre:

“Bu Yönetmeliğin amacı; ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılardan, 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91 inci maddesi çerçevesinde, uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayanlara sağlanabilecek geçici koruma işlemlerinin usul ve esasları ile bu kişilerin Türkiye'ye kabulü, Türkiye'de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye'den çıkışlarında yapılacak

işlemleri, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirleri ve ulusal ve uluslararası kuruluşlar arasındaki işbirliğiyle ilgili hususları düzenlemektir”.

Yönetmeliğin yayınlandığı dönemde Türkiye yoğun uluslararası koruma başvuralarına muhattap olmaktaydı. Suriye’den göç edip uluslararası koruma başvurusu yapanlar hem yoğun bürokratik işlemlere neden olmaktaydı hem de uygulamada başvurucuların statülerini belirlemede bir kargaşa olmaktaydı. Türkiye yönetmeliğe eklediği geçici birinci maddeyle eklediği geçici maddeyle çözüm üretmeye çalıştı. Geçici madde 1/1’e göre:

“Nisan 2011’den itibaren Suriye’den ayrılarak Türkiye’ye gelen Suriye vatandaşları ile vatansız kişiler ve mülteciler geçici koruma kapsamındadır.”, “ 28.4.2011 tarihinden itibaren Suriye Arap Cumhuriyeti’nde meydana gelen olaylar sebebiyle geçici koruma amacıyla Suriye Arap Cumhuriyeti’nden kitlesel veya bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşları ile vatansızlar ve mülteciler, uluslararası koruma başvurusunda bulunmuş olsalar dahi geçici koruma altına alınırlar. Geçici korumanın uygulandığı süre içinde, bireysel uluslararası koruma başvuruları işleme konulmaz.”

Geçici maddenin 2. fıkrasında ise:

“Birinci fıkra da belirtilen yabancılardan 28.04.2011 tarihinden önce uluslararası koruma başvurusunda bulunanlar, talepleri hâlinde geçici koruma altına alınırlar.”

Türkiye yukarıdaki bu hükümler ile zorunlu göç nedeniyle sınırlarına gelmiş veya gelecek Suriyelilere geçici koruma statüsü vereceğini beyan etmiştir. Ancak Suriye İç Savaşı sahada sadece Suriyeliler arasında gerçekleşmediğinden üçüncü ülke vatandaşlarının da Türkiye’ye göçü öngörülmüş, bu nedenle Türkiye yönetmeliğe eklediği geçici 1. maddenin 5. fıkrasına göre göre Suriye sınırından Türkiye’ye göç etmiş üçüncü ülke vatandaşlarına geçici koruma statüsü vermemiştir (Zenginkuzucu, 2018: 47).

GKY’nın ikinci bölümü yönetmeliğin genel ilkeler bölümüdür. Bu bölümde geçici koruma hakkının uygulanması noktasında temel bazı ilkeler belirlenmiş (m.4), kimsenin işkence veya kötü muamele riski olan yere geri gönderilmemesi gerektiğini belirten geri göndermeme ilkesi (m.5) ve yasadışı giriş sebebiyle göç edenlerin kendilerinin yetkili mercilere kayıt yaptırmaları

yada devlet tarafından tespit edilmeleri halinde idari para cezası uygulanmayacağı GKY'nın genel ilkeleri bölümünde belirtilmiştir.

GKY'nın üçüncü bölümünde bulunan 7. ve 8. maddeler ile sırasıyla kimlerin geçici koruma kapsamında değerlendirileceği kimlerin değerlendirilmeyeceği açıklanmaktadır. Koruma sağlanacak yabancıları belirten 7/1. Maddeye göre: *“Geçici koruma; ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılardan haklarında bireysel olarak uluslararası koruma statüsü belirleme işlemi yapılamayan yabancılara uygulanır.”* Ayrıca Cumhurbaşkanından aksi karar çıkmadıkça geçici koruma ilanının geçerliliğinden önce geçici koruma ilanına neden olan olayların yaşandığı ülkenden yapılan göçler bireylere geçici koruma statüsü vermez (md. 7/2-3). GKY 8. Maddesi ile de kimlerin geçici koruma kapsamına alınmayacağı belirtilmiştir. Söz konusu madde metnine göre:

- Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair 1967 Protokolüyle değişik 28/7/1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşmenin 1 inci maddesinin (F) fıkrasında belirtilen fiillerden⁵ suçlu olduğuna dair ciddi kanaat bulunanlar,
- Türkiye dışında hangi nedenle olursa olsun zalimce eylemler yaptığı düşündürecek emareler bulunanlar,
- Yukardaki suçların işlenmesine iştirak veya teşvik edenler,

⁵ Söz konusu sözleşme metninde geçen suçlar şunlardır: Barışa karşı suç, savaş suçu veya insanlığa karşı suç gibi suçlar için hükümler koyan uluslararası belgelerde tanımlanan bir suç, sığındığı ülkenin dışında ağır bir siyasi olmayan suç, Birleşmiş Milletlerin amaç ve ilkelerine aykırı fiiller.

- Ülkesinde silahlı çatışmalara katılıp bu faaliyetlerini kalıcı olarak sonlandırmayanlar ile terör eylemlerinde bulunduğu, bu eylemleri planladığı veya bu eylemlere iştirak ettiği tespit edilenler,
- Topluma tehdit oluşturabilecek ciddi suçlardan dolayı mahkumiyeti bulunanlar,
- Türkiye’de hapis cezası gerektiren herhangi bir suçu işleyip ceza almamak için Türkiye’ye göç edenler,
- Uluslararası mahkemeler tarafından hakkında insanlık suçu işlediğine dair karar verilenler,
- 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun Dördüncü Kısım Yedinci Bölümünde yer alan suçlardan⁶ birini işleyenler geçici koruma statüsünden yararlanamaz veya daha önce yararlandılarsa geçici koruma statüleri iptal edilir.

GKY Dördüncü Bölümü geçici koruma kararının alınması, geçici koruma kararının içeriği, geçici koruma uygulamasının sona ermesi, geçici koruma kararının bireysel olarak sona ermesi veya iptali, geçici koruması sonra erenlerin tekrar gelmesi, geçici korumanın sona ermesinden sonraki işlemler ve geçici koruma kararının sınırlandırılması veya durdurulmasına ilişkin hükümleri içermektedir. Son olarak bölümün sonunda tek madde halinde (md.16) “*Geçici korumanın uygulandığı süre içinde, bu Yönetmelik kapsamındaki yabancıların bireysel*

⁶ Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk Başlıklı bölümde geçen suçları oluşturan fiillerin bazıları şunlardır: “Devletin güvenliğine ilişkin belgeler”, “Devletin güvenliğine ilişkin bilgileri temin etme”, “Siyasal veya askerî casusluk”, “Devletin güvenliğine ve siyasal yararlarına ilişkin bilgileri açıklama”, “Gizli kalması gereken bilgileri açıklama”, “Uluslararası casusluk”, “Askerî yasak bölgelere girme”, “Devlet sırlarından yararlanma, Devlet hizmetlerinde sadakatsizlik”, “Devlet güvenliği ile ilgili belgeleri elinde bulundurma”

uluslararası koruma başvuruları, geçici koruma tedbirlerinin etkin şekilde uygulanabilmesi amacıyla işleme konulmaz” hükmü bulunmaktadır.

Geçici koruma kararı, Cumhurbaşkanı tarafından Bakanlığın teklifi doğrultusunda alınır. Kararın içeriği ve uygulanacak usul ve esaslar belirlenip, ilgili kurumlar tarafından yürütülür (m.9/1-2). Cumhurbaşkanı, geçici korumanın kapsamını, başlangıç tarihini, süresini, uzatılmasını, sona erme şartlarını, geçici korumanın uygulanacağı bölgeyi, işlemlerin sınırlandırılması veya durdurulması ve gerekli görülen diğer hususları belirlemeye yetkilidir (m.10/1). Cumhurbaşkanı geçici koruma kararını almasının ardından geçici koruma statüsüne sahip olanlar hakkında verilebilecek bireysel kararlar Genel Müdürlük tarafından verilir (m. 10/2). Geçici koruma uygulamasının sona ermesi Cumhurbaşkanı kararıyla sonra erdirilir. Cumhurbaşkanı geçici koruma uygulamasını sona erdirmesiyle birlikte; koruma altındaki kişilerin ülkelerine dönmesine, yeni statü verilmesine veya Türkiye’de kalmalarına izin verebilir (m.11/1-2). Geçici korumanın bireysel olarak sona ermesi veya iptali geçici koruma altındaki kişilerin; gönüllü olarak Türkiye’den ayrılması, üçüncü bir ülkenin korumasına girmesi, üçüncü bir ülkeye kabul edilmesi ya da üçüncü bir ülkeye çıkış yapması, ölmesi, vatandaşlık kazanması, 8. Madde kapsamındaki suçların işlendiğinin sonradan anlaşılması ve bildirim yükümlülüğünü üç kez üst üste ihlal etmesi ile gerçekleşir (m.12/1-2-3). Geçici koruması sona ermiş kişilerin tekrar Türkiye’ye gelmesi mümkündür. Geçici koruması sona ermiş kişiler, geçici koruma uygulaması devam ettiği sürece Türkiye’ye tekrar geldiklerinde koruma hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağına Genel Müdürlük bireysel olarak karar verebileceği gibi bu yetkisini valiliklere de devredebilir (m.13). Geçici korumanın sona ermesinden sonra yapılacak işlemler madde 14’te düzenlenmiştir. Söz konusu maddeye göre geçici koruma kararının cumhurbaşkanı tarafından sona erdirilmesinden sonra, geçici koruma altında bulunan kişilerin Türkiye’den çıkışı esastır. Geçici koruma kapsamında ülkeye kabul işlemlerinin sınırlandırılması yada durdurulması cumhurbaşkanı tarafından karara bağlanır. Cumhurbaşkanı, milli güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği ve kamu sağlığını tehlikeye atacak durumların oluşması halinde geçici koruma tedbirlerinin sınırlandırılmasına veya durdurulmasına süreli veya süresiz karar verebilir. Bu karar, sınırlandırma veya durdurulmanın başladığı tarihten sonra yapılabilecek geçici koruma taleplerini de içerir (m. 15/1-2).

GKY'nin Beşinci Bölümü geçici koruma kapsamında yapılacak ilk işlemleri düzenleyen bölümdür. Bu bölümde geçici koruma altına alınacak kişilerin Türkiye'ye girişlerinden barınma merkezlerine sevklerine kadar olan süreçler düzenlenir. Türkiye'ye acil ve geçici koruma amacıyla gelen yabancıların kabul edileceği sınır kapıları ilgili kurum ve kuruluşların bilgileri alınarak Bakanlık tarafından belirlenir. Acil durumlarda söz konusu sınır kapılarını Bakanlık belirleyip, ilgili kurumlara bildirimini yapar (m.17/1). Güvenlik kontrollerinden; sınırda Kara Kuvvetleri Komutanlığı Hudut Birlikleri, sınır kapılarında yetkili kolluk kuvvetleri ve deniz yetki alanlarında Sahil Güvenlik Komutanlığı sorumludur (m.17/3). Belgesiz ya da geçersiz belgeyle gelen yabancıların geçişlerine valilikler izin verebilir (m.17/2). Ülkeye gelen, asker olsun ya da olmasın 8. madde kapsamındaki suçları işlemeyen silahlı unsurların sivillerden ayrı ve güvenli alanlarda silahtan arındırma işlemleri gerçekleştirilip, sevk ve yerleştirme işlemleri yapılır (m.18/1-2). 19'uncu maddede sevk merkezlerinde yapılacak ilk işlemler düzenlenmiştir. Geçici koruma amacıyla gelen yabancıların kimlik tespiti ile kayıt işlemleri sevk merkezlerinde Genel Müdürlük tarafından yapılır (m.19/1). Valilikler sevk merkezlerinin yetersiz kalması durumunda başka yerler belirleyebilir (m.19/2). Yabancılar yetkili makamlara kimlik bilgilerini doğru olarak bildirme varsa kimliklerini ispat etmek için belgelerini teslim etmekle yükümlüdür (m.19/3). Acil sağlık hizmetine ihtiyaç duyan yabancılar bu hizmet öncelikli olarak sağlanıp, kamu sağlığını tehlikeye düşürebileceği şüphesi olan yabancıların sağlık kontrolleri yapıldıktan sonra ihtiyaç halinde gerekli tedbirler alınır (m.20/1-2). Geçici koruma amacıyla gelen yabancıların, Genel Müdürlük tarafından yapılan kayıt işlemleri 21'inci maddede belirtilmiştir (21/1). Yabancılar kimlik bilgilerini ispatla yükümlü olmakla beraber eğer bu durum mümkün değilse ispat edilene kadar yabancıların beyanı esas alınır (m.21/2-c). Yabancıların fotoğraf, parmak izi ve biometrik verileri alındıktan sonra kayıt işlemi yapıp, adres kayıt sistemine kayıtları gerçekleştirilir (m.21/2, m.21/5). Kayıt işlemleri tamamlanan yabancılar geçici koruma kimlik belgesi düzenlenip, yabancı kimlik numarası tahsis

edilir (m.22/1-2). Geçici korumanın sona ermesi durumunda geçici kimlik belgesinin geçerliliği sona ermektedir (m.22/5). Aşağıda Şekil 1’de geçici koruma kimliği örneği gösterilmektedir.

Şekil 1

Geçici Koruma Kimliği



Kaynak: (UNHCR, 2024)

GKY’nin 23’üncü ve 24’üncü maddeleri sırasıyla geçici koruma statüsü verilen yabancıların barınma merkezlerine sevk ve ikamet işlemlerini düzenlemektedir. 23’üncü madde geçici koruma statüsü verilenlerin belirlenen sevk merkezlerine sevk edilmesi ve özel ihtiyaç sahiplerine öncelik verilmesini sağlarken, 24’üncü madde herhangi bir sakınca görülmediği takdirde geçici koruma statüsü verilenlerin belirli illerde ikamet etme izni verilmesini ve ihtiyaç sahibi olanlara barınma merkezi dışındaki dönemde ek destek sağlanmasını düzenlemektedir. Beşinci bölümün son maddesi olan 25’inci madde ise ülkede kalış hakkı ile ilgilidir. Söz konusu maddeye göre geçici koruma kimlik belgesi sadece Türkiye’de kalış hakkı sağlamakta, ikamet izni veya ikamet izni yerine geçen belgelere eşdeğer tutulamaz.

GKY’nin Altıncı Bölümü geçici koruma statüsüne sahip kişilere sağlanacak hizmetleri düzenlemektedir. Bu bölümde eğitim, sağlık, iş piyasasına erişim, sosyal hizmetler ve yardımlar ve tercümanlık gibi temel hizmetlerin usul ve esasları belirlenmiştir. Ancak bir sonraki bölüm altında geçici koruma statüsüne sahip kişilere sağlanan hizmetler anlatılacağı için tekrara girmeme

adına başta GKY kapsamındaki hizmetlerin ayrıntıları olmak üzere geçici koruma statüsüne sahip kişilere verilen hizmetler çalışmanın bir sonraki bölüm başlığı altında incelenecektir.

GKY'nin Yedinci bölümünde yabancıların yükümlülükleri ve olası durumda hakların uygulanmasında uygulanacak kısıtlamalar yer almaktadır. Geçici koruma maksadıyla Türkiye'ye gelen yabancılar kanunlara ve idari yükümlülüklerle uymakla mükellef olup ayrıca GKY'nin uygulanmasıyla ilgili yetkililerin davetlerine uymaları zorunludur (m.33/1, m.34/1). Yükümlülüklerini yerine getirmeyenler hakkında uyarıda bulunulur (m.35/1). Uyarı sonrası yükümlülüklerini kısmen veya tamamen yerine getirmeyenler hakkında eğitim ve acil sağlık hizmetleri hariç diğer haklar kısmen veya tamamen kısıtlanır (m.35/2).

GKY'nin Sekizinci bölümü sevk merkezlerinin ve geçici barınma merkezlerinin kurulması, yönetimi, işletilmesi, verilecek hizmetleri düzenlemektedir. Sevk merkezleri valilikler tarafından kurulup yönetilirken, geçici barınma merkezleri AFAD tarafından kurularak işletilmesi Genel Müdürlüğe devredilir (m.36/1, m.37/1-2). Geçici barınma merkezlerinde barınanlara eğitim, sağlık, beslenme ve sosyal hizmetler gibi temel hizmetler sağlanmaktadır (m.38/1).

GKY'nin Dokuzuncu bölümünde geçici koruma statüsüne sahip yabancıların gönüllü geri dönüşü ve üçüncü ülkelere çıkış işlemleri bulunmaktadır. Yönetmelik kapsamında bulunan yabancıların ülkelere gönüllü geri dönüş yapmak istemeleri halinde kolaylık ve destek sağlanabilir (m.42/1). Genel Müdürlük geri dönüş adına program ve proje geliştirebileceği gibi ulusal ve uluslararası düzeyde iş birlikleri yapabilir (m.42/3). Üçüncü ülkeye çıkış işlemleri Genel Müdürlük iznine tabidir (m.44/1).

GKY'nin Onuncu bölümünde geçici koruma statüsüne sahip yabancılar için sağlanacak hizmetler konusunda ulusal ve uluslararası iş birliği ile yardım süreçleri düzenlenmektedir. İçişleri Bakanlığı geçici korumayla alakalı konularda iş birliği yapabilmektedir (m.46/1). Uluslararası külfet paylaşımı kapsamında uluslararası destek talebi gerektiğinde Dışişleri Bakanlığı yardım çağrısı yapabilmektedir (47/1). Sağlanacak ayni ve nakdi yardımların kullanımı Dışişleri ve İçişleri Bakanlığının görüşü alınarak Cumhurbaşkanı tarafından belirlenmektedir (m.47/2).

GKY'nin son bölümü olan On birinci bölüm; geçici koruma statüsüne sahip özel ihtiyaç sahibi⁷ bireylere yönelik yardımları, aile birleşimi işlemlerini, kişisel verilerin kullanımını, avukatlık hizmetlerini ve yönetmelik kapsamında yapılacak ihbar ve şikayetlerin usulünü içermektedir.

Geçici koruma altındaki Suriyelilerin durumu ve imkanları, göç kavramı ve ilgili mevzuatın kapsamlı bir şekilde incelenmesinin ardından daha iyi anlaşılabilir. Birinci bölümde, göç kavramı ile birlikte uluslararası ve ulusal göç mevzuatlarının yapısı ele alınarak, bu kişilerin hukuki statüleri ile ilgili genel bir çerçeve sunulmuştur. Şimdi ise, geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin mevcut durumu ve bu statü ile sağlanan imkanlar üzerinde durulacaktır.

⁷ Özel ihtiyaç sahibi: Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılardan, refakatsiz çocuk, engelli, yaşlı, hamile, beraberinde çocuğu olan yalnız anne ya da baba veya işkence, cinsel saldırı ya da diğer ciddi psikolojik, bedensel ya da cinsel şiddete maruz kalmış kişi (m.3/l)

3. GEÇİCİ KORUMA STATÜSÜNE SAHİP SURİYELİLERİN OLANAKLARI

Bu bölümde, geçici koruma statüsüne sahip Suriyelilerin olanakları ele alınacaktır. Öncelikle, Suriyelilerin Türkiye'ye göçü ve bu göçün ardında yatan sebepler incelenip, sayısal veriler paylaşılacaktır. Ardından geçici koruma statüsü altında bulunan Suriyelilerin sağlık, eğitim, iş, sosyo-ekonomik durumları ile karşılaştıkları fırsatlar ve zorluklar detaylı bir şekilde ele alınacaktır. Bu bölüm, Türkiye'deki Suriyeli nüfusunun entegrasyon süreçlerini ve devletin bu süreci nasıl yönettiğini anlamamıza olanak sağlayacaktır.

3.1. Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Türkiye'ye Göçü

Başta Kuzey Afrika ülkeleri olmak üzere birçok ülkeyi etkisi altına alan Arap Baharı gösterileri 2011 yılında Suriye'ye ulaşmış, ilk etapta toplumsal gösteriler olarak başlayan olaylar ilerleyen süreçte iç savaşa dönüşmüştür. Tunus ve Mısır'da gerçekleşen dönüşümlerden etkilenen Suriye halkı yıllardır baskı altında yaşadıkları Baas rejiminden kurtulmak için konjonktürden faydalanmak istemiştir (Fayganoğlu, 2022: 52-53). Suriye'deki olayların tırmanmasına ve iç savaş sürecine girilmesine neden olan birtakım gelişmeler olmuştur. 15 Mart 2011 tarihi Dera'da yapılan yönetim karşıtı gösteriler, Suriye İç Savaşına giden olaylar silsilesinin ilk fitilin ateşlendiği gelişme olmuştur (Erdoğan, 2022: 18). Bu olayın devamında yaşanan bazı hadiseler gösterilerin iç savaşa dönüşmesine aracılık etmiştir. Özellikle göstericilerin bir kısmının tutuklanması, işkence görmesi, protestoların şiddetle bastırılmaya çalışılması, Nusayri mezhebinden olan yönetimin mezhep temelli ayrımcı politikalar izlemesi ve ülkedeki otorite boşluğundan faydalanan birden fazla terör örgütünün saldırıları Suriye'yi iç savaşa sürükleyip, Suriye'yi İkinci Dünya Savaşı sonrasında dünyada yaşanmış en büyük insani krizin merkezi yapmıştır (Kadioğlu, 2020: 2183; Algedik ve Aliyev, 2023: 4). Çatışmalar Suriye'nin geneline yayılarak ülkeyi ateş çemberine çevirmiş, iç savaş neticesinde milyonlarca insan hem ülke içerisinde hem de ülke dışına doğru göçe zorlanmıştır. Devlet başkanı Esad gösterileri gerçekleştirenleri emperyalistlerin kuklası olan teröristler olarak tanımlamıştır (Gökçe, 2021: 38).

Yaşanan gelişmeler nedeniyle Suriye'de büyük çaplı göç dalgaları oluşmuştur. Suriye'deki çatışma ortamından kaçan siviller özellikle sınır komşuları olan Türkiye, Lübnan, Irak ve Ürdün gibi ülkelere kaçmıştır (Erdoğan, 2022: 24). Ancak Türkiye, Suriyeli göçüne en çok maruz kalan ülke olmuştur. Bu hususta BM'nin operasyonel veri portalı aracılığıyla paylaştığı veriler dikkat çekicidir. BM'nin Suriyeli göçmenlerle ilgili istatistik verilerine göre üç milyondan

fazla Suriyeliye ev sahipliği yapan Türkiye'ye kıyasla listede Türkiye'yi sırasıyla takip eden üç ülke olan Lübnan, Ürdün ve Irak'ta bulunan toplam Suriyeli sayısı neredeyse Türkiye'dekinin yarısıdır (UNHCR, 2024).

Suriye'de yaşanan gelişmelerin üzerinden çok geçmeden Türkiye kitlesel göç hareketlerine maruz kalmaya başlamıştır. Türkiye'ye ilk Suriyeli göçü 29 Nisan 2011 tarihinde Hatay'dan giriş yapanlarla olmuştur (İpek, 2022: 480). Türkiye karşılaştığı bu kitlesel göç karşısında uluslararası koruma taleplerini bireysel olarak değerlendirmeye alamayacağı ve Suriyelilerin içinde bulunduğu olağanüstü durum nedeniyle açık kapı politikası uygulamıştır (Bayır ve Aksu, 2020: 330). Türkiye'nin o dönem uyguladığı açık kapı politikası günümüzde Türkiye'de milyonlarca Suriyelinin bulunmasına en büyük etken olmuştur. Ancak açık kapı politikası haricinde Suriyelilerin çatışmaların ilk yıllarında Türkiye'yi seçmesine neden olan başka etkenlerde olmuştur. Söz konusu etkenleri maddeler halinde sıralarsak:

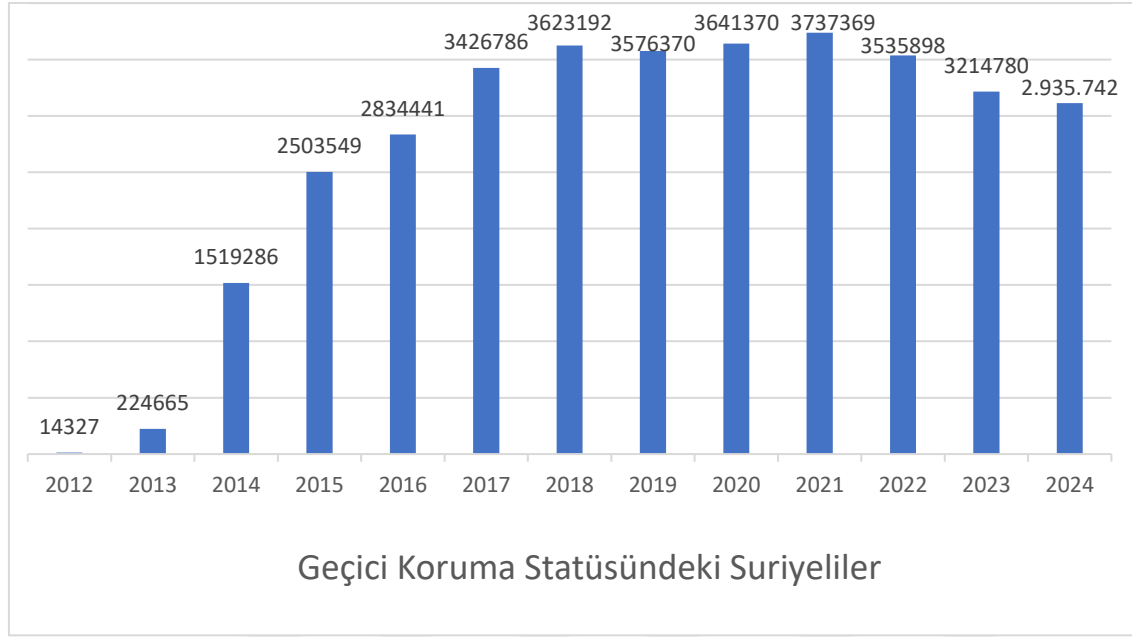
- Suriye'den Türkiye'ye ulaşımın kolay olması,
- Türkiye'nin devlet ve halk nezdinde Suriyelilere kucak açması,
- Türkiye'ye sınır olan Suriye'nin kuzey bölgelerinde bombardımanların yoğunlaşması,
- Suriye halkı ve Türk halkının içerisinde akrabalık bağı olanların bulunması,
- Avrupa'ya göç etmek isteyenler için Türkiye'nin köprü olması

Suriyelilerin Türkiye'yi seçmesinde etkili olmuştur (Algedik ve Aliyev, 2023: 5; Neccar, 2016: 190).

Suriye'den Türkiye'ye gerçekleşen göç hareketi, ilk etapta Türkiye'nin Suriye sınırındaki kentlerinde yoğunlaşmıştır. Özellikle Hatay, Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa, Mardin, Adana, Kahramanmaraş ve Adıyaman illeri Suriye göçünün en çok etkilediği yerler olmuştur (Karakaya, 2020: 110). Türkiye, göç hareketinin başladığı Nisan 2011'den Ekim 2011'e kadar göç eden Suriyelileri "misafir" olarak nitelendirmiştir. Ancak "misafir" kavramının hukuki zeminde bir karşılığı olmadığı için Türkiye 1994 İltica Yönetmeliğinin 10. maddesine dayanarak Suriyelileri geçici koruma statüsüne aldığını açıklamıştır (İhlamur-Öner, 2014: 44). Böylece Suriyelilerin hukuki statüleri açıklığa kavuşmuştur. Bu düzenlemelerden sonra kayıt altına alınıp, geçici koruma statüsü verilen Suriyelilerin yıllara göre sayıları aşağıda Grafik 3.1.1 'de gösterilmektedir.

Grafik 3.1.1

Yıllara Göre Türkiye’de Bulunan Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli Sayısı



Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı (31/10/2024)

Grafik 3.1.1.’de de görüldüğü gibi Suriye nüfusu 2013 ile 2017 yılları arasında artmış, 2021’den günümüze azalma eğilimindedir. 2013 ile 2017 arasında Türkiye’deki Suriyelilerin nüfusunun artmasına neden olan belli başlı gelişmeler yaşanmıştır. Artışın oluşmasındaki başlıca neden Türkiye’nin uyguladığı açık kapı politikasıdır (Bayır ve Aksu, 2020: 341). Söz konusu artışın oluşmasındaki bir diğer neden Suriye’deki çatışma ortamının yoğunlaşmasıdır. Özellikle 2014-2015 yıllarında DAESH terör örgütünün Suriye’de faaliyetlerine başlaması ve faaliyet alanının ülkenin geneline yayması nedeniyle Türkiye’ye bu dönemde milyonlarca Suriyeli gelmiştir (Çataklı ve Taşdoğan, 2024: 240). Grafik 3.1.1. de görüleceği üzere 2018’den itibaren Suriyelilerin sayısında büyük bir artış yaşanmamış, 2021’den sonra ise azalma gözlenmiştir. Türkiye’de bulunan geçici koruma statüsüne sahip Suriyelilerin azalmasını; Suriye’deki savaşın şiddetinin azalması, Türkiye’nin yaptığı sınır ötesi operasyonlar neticesinde oluşturulan güvenli bölgelere yapılan yerleştirmeler ve Avrupa’ya yapılan göçler ile açıklayabiliriz (Ayan ve Yaylı, 2022: 439). Bu nedenlere ek olarak geçici koruma kapsamında bulunup vatandaşlık alan Suriyelilerde bulunmaktadır. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığının 21/08/2024 tarihinde

yaptığı açıklamaya göre Türk vatandaşı olarak kayıt altına alınmış, Geçici Koruma statüsüne sahip Suriyelilerin toplam sayısı 238 bin 768 kişidir (İletişim Başkanlığı, 2024).

Türkiye karşılaştığı kitlesel göç karşısında ilk olarak Suriyelileri Kızılay tarafından sağlanan çadırlara yerleştirmiş ancak devam eden göç nedeniyle Suriyelilerin barınma ihtiyacı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) tarafından kurulan geçici barınma merkezleri aracılığıyla sağlanmıştır (Çataklı ve Taşdoğan, 2024: 238). AFAD yalnızca Suriyelilerin barınmalarına yönelik çalışmalar yapmamıştır. Barınma merkezlerinde sunulan barınma hizmetinin dışında Suriyelilerin eğitim ve sağlık gibi temel ihtiyaçları giderilmeye çalışılmıştır (Algedik ve Aliyev, 2023: 8).

AFAD, 2013 yılında çıkarılan YUKK'na kadar tek başına Suriyeli göçünün sorumluluğunu üstlenmiş ancak kanunla birlikte Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün faaliyetlerine başlamasıyla Genel Müdürlük ile görev dağılımı yapmıştır (Tosun, 2021: 127). Genel Müdürlük, Suriyelilerin hukuki statüleri, kayıt altına alınması ve haklarını düzenleme konularında sorumluluğu alırken, AFAD, insani yardım ve barınma konularında sorumluluğu almıştır. Ancak 2018 yılında GKY'de yapılan değişiklikle AFAD sorumluluğunda olan barınma merkezleri Genel Müdürlüğe devredilmiştir (Erdoğan, 2022: 18). Bu uygulamayla geçici koruma kapsamındaki yabancılarla ilgili işlemler ve imkanlar Genel Müdürlük tasarrufuna verilmiştir. Ancak barınma merkezlerinde ki doluluğun artması, yönetimin zorlaşması ve barınma merkezlerindeki kişilerin toplumdan izole olması nedeniyle geçici koruma statüsü verilen Suriyelilerin barınma merkezi dışında ikamet etmelerine izin verilmiştir. Devam eden süreçte ilk olarak 31/08/2018'de Adıyaman/Merkez, Gaziantep/Karkamış, Gaziantep/İslahiye, Gaziantep/Nizip-1 ve Mardin/Midyat geçici barınma merkezleri kapatılmış, ikinci olarak 12/11/2018'de Şanlıurfa/Akçakale geçici barınma merkezi kapatılmış, üçüncü olarak 21/06/2019'da Gaziantep/Nizip-2, Kilis/Öncüpınar, Malatya/Beydağı ve Şanlıurfa/Harran geçici barınma merkezi kapatılmıştır. Şuanda Adana/Sarıçam, Hatay/Altınözü, Hatay/Apaydın, Hatay/Yayladağı, Kahramanmaraş, Kilis ve Osmaniye/Cevdetiye geçici barınma merkezleri faaliyetlerine devam etmektedir (Çataklı ve Taşdoğan, 2024: 239). Göç İdaresi Başkanlığının 2023 yılı sonu verilerine göre Türkiye'de geçici barınma merkezlerinde yaşayan Suriyelilerin sayısı 65165'dir (GİB, 2024).

Bir sonraki bölümde ele alacağımız anket çalışmasında da gözlemlendiği üzere Türkiye'ye göç eden Suriyelilerin bir çoğunun asıl hedefi Avrupa ülkelerine göç etmektir. Ancak

Avrupa ülkeleri başta Türkiye olmak üzere Suriye'nin diğer komşularını tampon bölge olarak kullanmayı amaçlamıştır (Kadıoğlu, 2018). AB, bu amaç doğrultusunda başta Suriye olmak üzere birliğin sınırlarına gelen göçmenleri durdurma adına 2013 yılında Türkiye'yle Geri Kabul Anlaşmasını (GKA) imzalamıştır (Salmaşur ve Şahin, 2020: 98). Anlaşma 2013 yılında imzalanmasının ardından 1 Ekim 2014'te resmi olarak yürürlüğe girmiştir (Nas, 2015:172). Anlaşmanın yürürlüğe girmesiyle birlikte ilk etapta Türk vatandaşları, vatansızlar ve Türkiye'yle ikili geri kabul anlaşması imzalamış üçüncü ülke⁸ vatandaşlarının geri kabulleri kabul edilirken, geri kalan üçüncü ülke vatandaşlarının geri kabulleri için 1 Ekim 2017 tarihi öngörülmüştür (Ekinci, 2016: 18). Türkiye ve AB'nin imzaladığı GKA ile birlikte Türkiye ve AB topraklarına yasadışı şekilde giriş yaparak buralarda ikamet eden Türkiye ve AB vatandaşları ile üçüncü ülke vatandaşları ve uyruksuzların karşılıklı olarak iadesi öngörülmektedir (Nas, 2015: 172).

GKA'nın yürürlüğe girmesinin ardından Suriye göçünün giderek artması ve Asya ile Afrika'dan da benzer şekilde yoğun göçün gerçekleşmesi nedeniyle 29 Kasım 2015 tarihinde Türkiye ve AB arasında Ortak Eylem Planı ilan edilmiştir (Ekinci, 2016: 19). Mutabakata varılan plana göre hem AB'den hemde Türkiye'den bir takım sorumlulukları yerine getirmesi beklenmiştir. Buna göre Türkiye'nin, Suriyelilere yönelik mevcut politikalarını sürdürmesi ve bu göçmenlerin Türkiye'de kaldıkları süre boyunca eğitim, sağlık gibi temel kamu hizmetlerinden faydalanmalarını sağlaması, ayrıca ekonomik yaşama katılımlarını desteklemesi beklenmektedir. Bunun yanı sıra, özellikle düzensiz göçün önlenmesi konusunda AB ile işbirliği içinde çalışmaları da gerekmektedir (Altay ve Özdemir, 2022:417).

⁸ Türkiye'nin geri kabul anlaşması imzaladığı ülkeler için: <https://www.mfa.gov.tr/soru-cevap.tr.mfa#:~:text=Suriye%2C%20Yunanistan%2C%20K%C4%B1rg%C4%B1zistan%2C%20Romanya,ile%20Geri%20Kabul%20Anla%C5%9Fmam%C4%B1z%20bulunmaktad%C4%B1r.> (Erişim tarihi: 22/11/2024)

Avrupa'ya gerçekleşen göç hareketinin devam etmesi nedeniyle AB üye ülkeleri ve Türkiye sorunun çözümü adına yeni arayışlara girmiştir. Bu doğrultuda 7 Mart 2016 tarihinde Brüksel'de yapılan Türkiye-AB Zirvesinde bir takım kararlar alınmış, 18 Mart 2016'da kamuoyuna duyurulmuş, 20 Mart 2016'dan itibaren uygulamaya geçilmiştir (Ekinci, 2016: 20). Türkiye ve AB arasında yapılan mutabakata göre üzerinde anlaşılan hususlar şunlardır: düzensiz göçün önlenmesine yönelik alınacak önlemler, insan kaçakçılığıyla kararlı bir şekilde mücadele edilmesi ve FRIT⁹ kapsamında başlangıçta tahsis edilen 3 milyar avroluk bütçenin, sığınmacıların en acil ihtiyaç duyduğu alanlarda gerçekleştirilecek projelere hızla aktarılması. Ayrıca, bu 3 milyar avroluk fon tamamlandığında ve Mutabakat'ta belirtilen yükümlülükler yerine getirildiğinde, FRIT kapsamında 2018 yılı sonuna kadar ilave 3 milyar avroluk fonun sağlanacağı belirtilmiştir (Altay ve Özdemir, 2022: 417). Türkiye ve AB arasındaki mutabakat, göçmen krizini yönetmeye yönelik önemli adımlar atılmasını sağlamaktadır. Ancak, Suriye'deki yerinden edilmenin artması, bu çabaların daha da kritik hale gelmesine yol açmaktadır.

Suriye'de 2023'te yaşanan son çatışmalar sebebiyle ülke içinde yerinden edilen kişi sayısı 174.000 artarak 7,2 milyona ulaşmış, ülke dışında bulunan yerinden edilmiş 6,5 milyon Suriyeli ile birlikte 137 ülkede yaklaşık 13,8 milyon Suriyeli zorla yerinden edilmiş durumdadır. (United Nations High Commissioner for Refugees, 2024: 9). Bu durum Türkiye'nin sığınmacılara yönelik yükünü daha da ağırlaştırmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye ve AB arasındaki iş birliği, Suriyeli göçmenlerin ihtiyaçlarını karşılamak ve göç akışını yönetmek açısından hayati önem taşımaktadır.

Bu bağlamda, Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerin varlıkları yalnızca göç akışının yönetilmesiyle sınırlı kalmamaktadır. Aynı zamanda eğitim, sağlık, iş gücü ve sosyo-kültürel uyum gibi birçok alanda karşılaştıkları önemli sorunlar da mevcuttur. Bu zorluklarla başa çıkabilmek için

⁹ FRIT: The EU Facility for Refugees in Türkiye / Türkiye'deki Mülteciler için AB Mali Yardım Aracı

Türkiye, çeşitli politikalar geliştirmeye çalışırken, Suriyelilerin toplumsal hayata entegrasyonu ve yaşam standartlarının iyileştirilmesi için atılacak adımlar büyük bir önem taşımaktadır. Devam eden başlıklarda geçici koruma statüsünde bulunan Suriyelilerin eğitim, iş hayatı, sağlık ve sosyokültürel alanlardaki durum ve imkanları incelenecektir.

3.2 Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Eğitim Hayatındaki Olanakları

Eğitim, bireylerin toplumsal hayata entegrasyonunu ve gelecekteki ekonomik bağımsızlıklarını sağlamaları açısından kritik bir öneme sahiptir. Geçici koruma statüsüne sahip Suriyeliler için eğitim hem sosyal uyum hem de kültürel sürekliliği sağlama amacıyla önemli bir alandır (Erdoğan, 2022: 69). Bu bağlamda, Suriyeli çocuk ve gençlerin eğitim hizmetlerine erişimleri, mevcut eğitim politikalarının etkinliği ve karşılaşılan engeller, toplumsal entegrasyonu belirleyen temel unsurlar arasındadır. Eğitim sürecinde dil problemi, ekonomik zorluklar ve sosyal uyum sorunları gibi faktörler Suriyelilerin eğitime erişimini zorlaştırmaktadır (Öztürk ve Çoltu, 2018); Ancak devlet, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası aktörlerin sunduğu çeşitli destekler ve uygulamalar bu engelleri aşmada kritik rol oynamaktadır (Kahveci ve Paksoy, 2021: 352).

Suriyelilerin Türkiye'ye ilk geldiği dönemde eğitim faaliyetleri geçici barınma merkezlerinde Türk eğitim sistemi esas alınarak Arapça dilinde uygulanmış, 2013 itibarıyla Suriye'deki ders müfredatı yeniden yapılandırılarak öğrencilere sunulmaya başlanmıştır (Algedik ve Aliyev, 2023: 9). Suriyelilere yönelik eğitim hizmetleri ile ilgili ilk genelge 26 Nisan 2013 tarihli “Ülkemizde Kamp Dışında Misafir Edilen Suriye Vatandaşlarına Yönelik Tedbirler” başlıklı genelgedir (UNICEF Türkiye Eğitim Birimi, 2022: 30). Bu genelge kamp dışında şehirlerde yaşayan Suriyeli çocuklara yönelik faaliyet gösteren mekânların durumlarının tespit edilmesine yöneliktir.

26 Eylül 2013 tarihli “Ülkemizde Geçici Koruma Altında Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri” genelgesi, daha kapsamlı bir içeriğe sahiptir. Bu genelgede, okul çağındaki Suriyeli çocukların eğitimi konusunda uyumlu bir yaklaşım sergilenmesi ve standartların belirlenmesi gerektiği ifade edilmektedir. Ayrıca, bu hedef doğrultusunda yürütülecek çalışmaların nasıl organize edileceğine dair temel ilkeler belirlenmiştir (MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2017: 60). Bu doğrultuda, kamp içindeki Suriyeli çocuklara eğitimlerini telafi etmek için hizmet sunulması ve bu hizmetlerin planlanmasının Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından yapılması belirtilmiştir. Öğretmen ihtiyacının, kadro fazlası

öğretmenlerden veya kadro fazlası öğretmenlerin yeterli olmadığı durumda Arapça bilen kişilerin ders ücreti karşılığında görevlendirilmesi öngörülmüştür. Suriyeliler arasındaki gönüllü öğretmenlerin ya da uygun şartları taşıyan kişilerin de MEB tarafından görevlendirilebileceği ifade edilmiştir. Eğitim içerikleri MEB denetiminde Suriye Yüksek Eğitim Komisyonu tarafından hazırlanacak, Türkçe öğrenmek veya mesleki eğitim almak isteyenler için kurslar açılacaktır. Ayrıca, kamp dışında yaşayan ve oturma izni bulunan Suriyelilerin okullara kaydedilmesi sağlanacaktır (Tanrıkulu, 2018: 2588-2589).

Millî Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, 23 Eylül 2014 tarihli “Yabancılar Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri” başlıklı bir genelge yayımlamıştır (Özer vd., 2016: 92). Bu genelgeyle birlikte önceki öğrenimleriyle alakalı elinde belge olsun ya da olmasın okul çağındaki Suriyelilerin MEB tarafından denklik işlemleri yapıp, kayıtları sağlanmıştır (MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, 2024: 63). Genelge ile valiliklerin oluruyla Suriyelilerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanması için barınma merkezlerinde veya gerektiğinde barınma merkezlerinin dışında, il/ilçe milli eğitim müdürlüklerine bağlı geçici eğitim merkezleri (GEM) öngörülmüştür. GEM’ler ile amaçlanan öğrencilerin yarım kalan eğitimlerini tamamlamaları, ülkelerine döndüklerinde ya da Türkiye’de MEB’e bağlı okullarda eğitimlerine devam etmelerine olanak tanımadır. Bu eğitimler, Bakanlık tarafından belirlenen haftalık ders programları ve öğretim planları doğrultusunda yürütülmüştür (Özer vd., 2016: 92).

2014 yılında GKY’nin yürürlüğe girmesiyle birlikte birçok hizmette olduğu gibi eğitim hizmetiyle de alakalı usul ve esaslar belirlenmiştir. Yönetmeliğe göre geçici barınma merkezlerinde bulunan ya da illerde yaşayan ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki Suriyelilerin eğitim-öğretim faaliyetlerinin kontrolü ve sorumluluğu MEB’deyken (m.28/1, m.28/1(b)), ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora aşamasında bulunan Suriyelilerin eğitimlerinin sorumluluğu Yükseköğretim Kurulu Başkanlığındadır (YÖK) (m.28/2). 2017 itibariyle MEB tarafından geçici koruma statüsündeki Suriyelilerden; anaokulu, birinci, beşinci ve dokuzuncu sınıf öğrencileri kademeli olarak resmî okullara kaydedilmektedir. Ara sınıf öğrencileri ise yoğun Türkçe eğitimine tabi tutulduktan sonra bir üst sınıftan resmî okullara kaydedilmektedir (MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, 2024: 63). MEB’in verilerine göre, geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin farklı eğitim kademelerindeki sayılarına ilişkin bilgiler aşağıdaki tablo 3.2.1 ’de gösterilmiştir.

Tablo 3.2.1*Türkiye’deki Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Eğitim Kademelerine Göre Sayıları*

Eğitim Öğretim Yılı	Okul Öncesi (5 Yaş)		İlkokul (6-9 Yaş)		Ortaokul (10-13 Yaş)		Lise (14-17 Yaş)		Toplam Öğrenci Sayısı ¹	Okullaşma Oranı
	Öğrenci Sayısı ¹	Okullaşma Oranı	Öğrenci Sayısı ¹	Okullaşma Oranı	Öğrenci Sayısı ¹	Okullaşma Oranı (%)	Öğrenci Sayısı ¹	Okullaşma Oranı (%)		
2016-2017	25.761	31,09%	308.638	76,38%	106.257	45,70%	51.889	24,33%	492.745	59,13%
2017-2018	36.548	39,06%	374.304	78,75%	137.613	50,58%	61.813	23,93%	610.278	62,52%
2018-2019	32.198	33,09%	365.535	95,50%	173.252	57,66%	72.073	26,07%	643.058	61,39%
2019-2020	35.553	31,51%	388.807	88,61%	222.703	69,98%	89.518	33,31%	686.581	63,44%
2020-2021	35.707	28,06%	353.130	79,75%	271.645	77,92%	110.976	39,86%	771.458	64,42%
2021-2022	43.202	36,59%	311.822	74,68%	263.492	78,43%	75.222	29,76%	693.738	61,70%
2022-2023	50.102	41,36%	335.689	77,85%	283.478	79,98%	113.240	42,69%	782.509	66,76%
2023-2024	56.050	47,40%	365.000	90,85%	278.593	93,53%	112.217	43,96%	811.860	75,65%

Kaynak: (MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, 2024: 66)

Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK) 2023 verilerine göre Türk vatandaşı olan 5-17 yaş grubunun okullaşma oranı %90,35’tir (TÜİK, 2024). Aynı dönemde geçici koruma statüsüne benzer yaş grubunun okullaşma oranı ise %66,76’dır. Suriye göçünün üzerinden on yıldan uzun bir süre geçmesine rağmen okullaşma oranının hala yüksek olmamasın belli başlı nedenleri vardır. Tanrıku’na göre bu nedenlerden sıklıkla karşılaşılanları şunlardır:

1-Dil sorunu: Suriyeli öğrencilerin Türkçe eksiği eğitim süreçlerini zorlaştırmakta ve okulu bırakmalarına neden olmaktadır.

2-Okullardaki kayıt sorunları: Özellikle nüfusun yoğun olduğu bölgelerde kontenjan eksikliği ve bazı bürokratik engellerle karşılaşılması okullaşmanın önünde bir engeldir.

3-Ara sınıflar: Türkiye'ye gelen Suriyeli öğrencilerin ara sınıflara entegrasyonu zor olmakta, dil yetersizliği nedeniyle devamsızlık ve okulu bırakma oranları yüksek seyretmektedir.

4-GEM'lerde verilen diplomanın geçersizliği ve eğitim belgesi ihtiyacı: Özellikle Avrupa gitmek isteyen ya da giden Suriyeli öğrencilerden GEM'lerde eğitim almış olanların diplomalarının uluslararası denkliğinin olmamasından dolayı birçok Suriyeli öğrenci problem yaşamaktadır.

5-Okulu terk etme: Kız ve erkek çocuklarının maddi yetersizlikten, dil engelinden dolayı okulu bıraktığı görülmekte ayrıca Suriye toplumunun bir gerçeği olan kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmesinden dolayı okul bırakmalarla karşılaşmaktadır.

6-Kültürel farklar ve asimilasyon endişesi: Suriyeli aileler, çocuklarının kendi kültürlerini kaybedeceği endişesi taşımakta; bu da okula devamlılıklarını olumsuz etkileyebilmektedir (Tanrıkulu, 2017: 132-141).

Eğitim, geçici koruma altındaki Suriyeliler için, toplumsal uyum ve ekonomik bağımsızlık açısından kritik bir öneme sahiptir. Ancak Suriyeli öğrenciler, dil engeli, ekonomik zorluklar ve sosyal uyum sorunları gibi pek çok engelle karşılaşmaktadır. 2013'ten itibaren, Suriyeliler için eğitim faaliyetleri geçici barınma merkezlerinde, Türk eğitim sistemi temel alınarak Arapça verilmiş, ardından Suriye müfredatı düzenlenerek uygulanmıştır. MEB, Suriyelilerin eğitime erişimini sağlamak için barınma merkezleri dışında GEM'leri oluşturmuş, ancak GEM'ler kademeli olarak kapatılarak öğrenciler resmi okullara entegre edilmiştir.

2017'den itibaren, anaokulu, birinci, beşinci ve dokuzuncu sınıf öğrencileri resmi okullara kaydedilmeye başlanmış, ara sınıflar ise yoğun Türkçe eğitiminden sonra okullara dahil edilmiştir. Eğitimde karşılaşılan başlıca sorunlar arasında Türkçe bilme eksikliği, kontenjan sorunları, GEM diplomalarının geçersizliği ve erken okul terkleri yer almaktadır. Suriyeli öğrencilerin okullaşma oranı %66,76 ile Türk vatandaşlarının oldukça altındadır. Ayrıca, Suriyeli ailelerin kültürel asimilasyon endişesi de eğitime katılımı olumsuz etkilemektedir. Devlet, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası aktörlerin sunduğu desteklerle bu sorunların aşılmasına çalışılmaktadır.

3.3. Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin İş Hayatındaki Olanakları

Türkiye, geçici koruma kapsamına aldığı Suriyelilere sadece barınma ve eğitim hizmetleri sağlamakla kalmamıştır. Ayrıca onların iş hayatına uyumunu sağlamaya çalışmıştır. Geçici koruma statüsüne sahip Suriyelilerin iş hayatına katılması kendileri açısından hem insani bir gereklilik hem de toplumsal uyumun önemli bir aşamasıdır. Geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin iş hayatıyla alakalı usul ve esaslar GKY'nin 29'uncu maddesinde düzenlenmiştir. 29'uncu maddenin birinci fıkrasına göre: *“Geçici korunanların çalışmalarına ilişkin usul ve esaslar, Bakanlığın görüşü alınarak Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının teklifi üzerine Cumhurbaşkanınca belirlenir.”* 29' uncu maddenin ikinci fıkrasında ise geçici koruma kimlik belgesi sahibi olan kişilerin Cumhurbaşkanlığı tarafından belirlenen sektörler ve bölgelerde çalışma izni alabilecekleri düzenlenmektedir.

Türkiye, çalışma hayatıyla alakalı genel çerçeveyi çizdiği GKY sonrasında YUKK'un 91' inci maddesi ile GKY'nin 29' uncu maddesine dayanarak “Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik” adındaki mevzuat metnini ilan etmiştir. 2016 yılında çıkarılan yönetmelik ile geçici koruma statüsündeki kişilerin iş ve çalışma ilişkileri düzenlenmiştir (Doğanoğlu, 2022: 2452). Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik, geçici koruma kapsamındaki bireylerin; çalışma izni alma zorunluluğu, çalışma izni başvurusu, çalışma izni muafiyeti başvurusu, çalışma izni başvurusunun değerlendirilmesi, çalışma izninin verileceği illeri, istihdam kotasını ve ücret standardı gibi çalışma hayatıyla ilgili temel düzenlemeleri konu edinmektedir. Bu düzenlemeler, iş gücü piyasasında dengeyi sağlarken yabancıların ekonomik hayata katılmalarını kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Yönetmeliğe göre ilk olarak, çalışma izni alabilmek için Türkiye’de en az altı ay geçici koruma statüsünde bulunma şartı aranmaktadır(m.5/1) . Bu süre, bireylerin toplumsal ve ekonomik sisteme uyum sağlamaları açısından önemlidir.

Çalışma izni, genellikle geçici koruma kaydının bulunduğu ilde geçerli olmakla birlikte, istisnai durumlarda farklı illerde çalışma izni verilebilmektedir (Erdoğan, 2022: 80). Bu kısıtlama, yerel iş gücü piyasasında düzeni sağlamak ve kaynakları dengeli bir şekilde kullanmak amacıyla uygulanmaktadır. Ayrıca, bir iş yerinde çalışan geçici koruma altındaki bireylerin sayısı, Türk çalışanların %10'unu geçemez (m.8/1). Ancak, işverenlerin dört hafta boyunca ilgili pozisyon için Türk çalışan bulamaması durumunda, bu kota aşılabilmektedir (m.8/3). Çalışma izni başvuruları,

yabancı işçileri istihdam etmek isteyen işverenler tarafından yapılmakta ve e-Devlet’de bulunan “yabancıların çalışma izinleri başvuru sistemi” üzerinden Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’na iletilmektedir (m.5/2). İşverenler, Suriyelileri istihdam ederken yasal şartlara uygun hareket etmekle yükümlüdür. Bununla birlikte, çalışma izni ile istihdam edilen bireylerin asgari ücretin altında çalıştırılması yasaklanmış (m.10/1), bu sayede ekonomik sömürüye karşı koruma sağlanmıştır. Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) tarafından düzenlenen mesleki eğitim ve işbaşı programları, geçici koruma altındaki bireylere mesleki yeterlilik kazandırmayı ve iş gücüne etkin bir şekilde katılmalarını sağlamayı hedeflemektedir (m.12/1). Bu programlar, bireylerin istihdam edilebilirliğini artırmakta ayrıca iş piyasasına uyumlarını kolaylaştırmaktadır.

Mevsimlik tarım ve hayvancılık gibi sektörlerde çalışacak bireyler için çalışma izni muafiyeti sağlanmış olup, bu işler için doğrudan valiliklere başvurulması gerekmektedir (m.5/4). Bu durum, özellikle kırsal alanlarda istihdamı destekleyen bir kolaylık sağlamaktadır. Ancak, kanunlarla yalnızca Türk vatandaşlarına açık olan meslekler için Suriyelilerin başvuruda bulunması mümkün değildir (m.6/2). Bu sınırlama, belirli sektörlerdeki yerel iş gücünü korumayı amaçlamaktadır. Geçici koruma statüsündeki çalışanların alacakları çalışma izinleri bir yıl geçerli olup, sürenin dolması ya da bitmesi durumunda 60 gün içerisinde çalışma izinleri bir yıl olarak tekrar uzatılabilmektedir (Çatakli ve Taşdoğan, 2024: 245). Bu düzenlemeler, geçici koruma statüsündeki bireylerin yasal çerçevede çalışma hayatına katılmasını teşvik etmekte, işverenler için belirli sorumluluklar getirerek iş gücü piyasasında düzeni sağlamayı hedeflemektedir.

Yönetmelikle birlikte çalışma izninin alımında işverenlere sorumluluk yüklense de işverenler çalışma iznini alma noktasında sorumluluklarını tam olarak yerine getirmemektedir. Bu gerçeklik özellikle yönetmelik sonrası Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından açıklanan resmi verilerde ortaya çıkmaktadır. Bakanlığın yıllara göre Suriyelilere vermiş olduğu çalışma izinleri ile ilgili veriler aşağıdaki Tablo 3.3.1 ’de verilmiştir.

Tablo 3.3.1*Yıllara Göre Suriyelilere Verilen Çalışma İzinleri (2016-2023)*

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
2023	102.122	6.398	108.520
2022	105.811	7.392	113.208
2021	86.165	5.335	91.500
2020	58.402	3.967	62.369
2019	59.406	4.385	63.785
2018	31.526	3.047	34.573
2017	19.325	1.641	20.966
2016	12.145	1.145	13.290

Kaynak: (ÇSGB, 2023)

Göç İdaresi'nin verilerine göre 2024 yılında geçici koruma kapsamında Türkiye'de bulunan Suriyeli sayısı 2023'e göre azalmasına rağmen yaklaşık 1.500.000 çalışma çağında (15-64 yaş) Suriyeli birey bulunmaktadır (GİB, 2024). Bu veriler ışığında Türkiye'de bulunan çalışma çağındaki geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin yaklaşık %7'si çalışma iznine sahiptir. Bu durum Suriyelilerin ucuz iş gücü olarak görülmelerinin tezahürü olarak görülebilir (Doğanoğlu, 2022: 2452).

Çalışma çağında bulunan Suriyelilerin sayısı ile çalışma izni alıp çalışan Suriyelilere ait sayısal verileri karşılaştırıldığında arada büyük bir fark olduğu gözlemlenmektedir. Bu farkın nedeni kayıt dışı istihdamdır. Kayıt dışı istihdam, çalışanlara ait bilgilerin devlete eksik ya da hiç bildirilmemesiyle yasal yükümlülüklerden kaçınılmasıdır (Aslantürk ve Tunç, 2018: 15). Geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin istihdam verilerinde kayıt dışılığı ortaya çıkaran bazı nedenler bulunmaktadır. Bu nedenler; Suriyelilerin izinli olduğu şehir dışında başka şehirde çalışması, çalışma izni verilemeyen mesleklerde istihdam edilmesi, işverenlerin yasal yükümlülüklerden kurtulma çabası ile dil ve eğitim engelidir (Caro, 2020: 16; Bayrakçı, 2023: 1798).

Birçok Suriyeli, Suriye'de kazandıkları iş deneyimlerini Türkiye'ye taşımasına rağmen, diplomalarının geçerliliği ve yeterlilik belgelerinin eksikliği, nitelikli işlerde çalışmalarını engellemektedir. Bu durum, Suriyelilerin daha düşük vasıflı işlerde çalışmaya yönelmelerine sebep olmakta ve genellikle kayıt dışı sektörde düşük ücretle çalışmak zorunda kalmalarına yol

açmaktadır (Akyıldız vd., 2021: 17). Suriyelilerin kayıt dışı istihdamında eğitimle paralel şekilde dil engeli de bulunmaktadır. Çünkü dil engeli Suriyelilerin iş arama sürecine, vasıflı işlere erişimine ve nihayetinde kayıt dışı istihdama doğrudan etki etmektedir (Akyıldız vd., 2021: 27; Caro, 2020: 16).

Türkiye’de piyasaların daha canlı olduğu başta büyükşehirler, sığınmacılar tarafından daha çok tercih edilmektedir. Ancak, bu kişilerin çalışma izinleri yalnızca ikamet ettikleri ilde geçerli olduğu için, başka bir şehre taşındıklarında kayıt dışı çalışma durumuna düşmektedirler. Göç İdaresi, sığınmacılara yalnızca bulundukları ilde çalışma izni vermektedir. Gereksiz olarak il değiştiren sığınmacıların çalışma izinleri geçersiz hale gelir ve bu durumda çalışma hakları kaybolur (Bayrakçı, 2023: 1798).

Suriyelilerin Türkiye’de çalışmasının yasak olduğu meslekler, çeşitli yasal düzenlemelerle belirlenmiştir. Bu meslekler genel olarak vatandaşlık gerekliliği veya ulusal güvenlik ve düzenle ilişkili alanlarda yoğunlaşmaktadır. Türk vatandaşı olma şartı nedeniyle Suriyeliler avukatlık, bekçilik, doktorluk, hemşirelik, eczacılık, veteriner hekimlik, diş hekimliği ve hastabakıcılık gibi sağlık mesleklerini icra edemez. Ayrıca, gümrük müşavirliği, gümrük müşavir yardımcılığı, borsa komiserliği ve kabotaj işlerinde de çalışmaları yasaktır (Aslantürk ve Tunç, 2018: 17). Ancak bu mesleklerin bazıları için ilgili bakanlık ve kurumların oluru ile istihdam imkânı sağlanabilmektedir.

Geçici koruma statüsündeki Suriyeliler Türkiye’de farklı sektörlerde istihdam edilmektedir. Fakat Suriyelilerin istihdam ettiği alanlar genellikle Türkiye’de de kayıt dışılığın yoğun olduğu başta ticaret, inşaat ve imalat gibi alanlarda gerçekleşmekte ayrıca temizlik ve atık/hurda toplama gibi alanlarda da istihdam gerçekleşmektedir (Caro, 2020: 13-14).

3.4. Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Sağlık Alanındaki Olanakları

Başta İnsan Hakları Beyannamesi olmak üzere birçok insan hakları metni sağlık hakkını vatandaşlık bağı ve siyasi statü konularını aşan bir insan hakkı olarak görmektedir (Diker, 2018: 3). Türkiye, bu nedenle ev sahipliği yaptığı milyonlarca Suriyelinin temel insan hakkı olan sağlık hizmetlerine erişimini sağlamak durumunda kalmıştır. Türkiye’deki geçici koruma statüsündeki Suriyelilerle ilgili eğitim hizmetlerinde olduğu gibi sağlık hizmetlerinin de GKY’de bir hak olarak sağlanacağı belirlenmiştir.

Geçici koruma statüsü almış Suriyelilerin geçici barınma merkezi içinde veya dışında alacakları sağlık hizmetlerinin kontrolü ve sorumluluğu Sağlık Bakanlığı'na aittir (m.27/1). Yönetmeliğe göre sağlık hizmetlerinin etkin biçimde yürütülmesi için yeni sağlık merkezleri kurulabilir. Geçici koruma altındaki bireyler için temel sağlık hizmetleri ve acil durumlarda sunulan sağlık hizmetlerinde herhangi bir katılım payı alınmamaktadır (Yılmaz ve Ergül, 2021: 124). Suriyelilerin tedavileri ve ilaç masrafları da bu kapsamda ücretsiz olarak sağlanır. Sunulan sağlık hizmetlerinin ücretleri, Sosyal Güvenlik Kurumu'nun belirlediği sağlık uygulama tebliğinde yer alan üst sınırı aşmamak kaydıyla, Genel Müdürlük tarafından karşılanır. Ayrıca, bulaşıcı hastalıkların kontrolü, çocuk sağlığı, üreme sağlığı, madde bağımlılığı ile ilgili tedaviler ve ağır psikolojik veya psikiyatrik sorunları bulunanlarla ilgili gerekli tedbirler alınmaktadır (m.27/1-c, ç, e, ğ). Sağlık hizmetlerinin sunumunda sivil toplum kuruluşları da yer alabilmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının açacağı sağlık merkezlerinde hizmetler, gönüllülük esasına göre ve ücretsiz olarak verilmektedir. İl sağlık müdürlüklerince altı aylık periyotlarla verilen ruhsatlar ile sivil toplum kuruluşları sağlık hizmetlerini gerçekleştirebilir (Aydın, 2021: 233).

Geçici Koruma Yönetmeliğinde sağlık hizmetlerinin hak olarak tanınmasına müteakip Sağlık Bakanlığı tarafından 25/03/2015 tarihinde “Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağlık Hizmetlerine Dair Esaslar” adlı yönerge ilan edilmiştir (Yılmaz ve Ergül, 2021: 124). Bu yönerge, geçici koruma altında bulunanların temel sağlık hizmetlerine erişilebilir bir şekilde ulaşmasını sağlamayı hedefler. Bu doğrultuda geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler acil, koruyucu ve temel sağlık hizmetlerini sağlık uygulama tebliği kapsamında ücretsiz almaktadır (Küçük, 2020: 477). Yönerge neticesinde Suriyeliler, üniversite ve özel hastanelerin sağlık hizmetlerinden doğrudan faydalanamamaktadır. Acil ve yoğun bakım ile ikamet ilinde olması şartıyla yanık ve kanser tedavilerinde üniversite ve özel hastanelerden doğrudan sağlık hizmeti alınması mümkün olmaktadır (Aydamak, 2021: 43).

Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağlık Hizmetlerine Dair Esaslar adlı yönergeden sonra Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğünün 03/09/2015 tarihli, 906 sayılı Duyurusu ile her 4000-7000 Suriyeli nüfus için bir göçmen sağlığı merkezi oluşturulması kararlaştırılmıştır. Bu merkezler, aile hekimliği hizmetlerinde gereken asgari fiziksel ve teknik standartları sağlamaktadır. Ayrıca, bu hizmetlerin erişimini kolaylaştırmak amacıyla, dil ve kültürel farklılıklardan doğan iletişim sorunlarının aşılabilmesi için tercüman desteği de

sağlanmaktadır (Aydın, 2021: 234). Yüksek nüfuslu ve tam donanımlı bir kamu hastanesine uzak mesafede olan geçici barınma merkezleri ile Suriyeli nüfusunun 20 binin üzerinde olduğu bölgelerde, güçlendirilmiş Göçmen Sağlığı Merkezleri (GSM) oluşturulmuştur. Bu merkezlerde birinci basamak sağlık hizmetlerinin yanı sıra dahiliye, çocuk sağlığı, kadın doğum, ağız ve diş sağlığı ile psiko-sosyal destek hizmetleri sunulmaktadır. Ayrıca, görüntüleme üniteleri ve temel hizmet laboratuvarları gibi ek imkanlarla sağlık hizmetleri desteklenmektedir. Bu uygulama, hastanelerin iş yükünü azaltırken, sağlık hizmetlerine erişimin artırılmasını hedeflemektedir (HSGM, 2024).

GSM'lerin kurulmasıyla sağlık hizmetlerinin etkinliği artırılırken, bu hizmetlerin finansmanı da önemli bir konu olarak gündeme gelmiştir. Sağlık hizmetlerinin sürdürülebilirliğini sağlamak adına, finansman sorumluluğu zamanla değişim göstermiştir. Geçici koruma sağlanan kişilerin aldığı sağlık hizmetlerinin ödemesi 2015-2018 yılları arasında AFAD tarafından sağlanmışken 2018 ve sonraki yıllarda ise Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından karşılanmıştır (Aydamak, 2021: 46).

3.5 Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Sosyo-Kültürel Olanakları

Eğitim, istihdam ve sağlık gibi temel hizmetler, geçici koruma altındaki Suriyelilerin yaşam koşullarını iyileştirmeyi hedeflemiştir. Ancak geçici koruma statüsündeki Suriyeli bireylerin sosyo-kültürel durumları ve topluma entegrasyon süreçleri de en az bu hizmetler kadar önemlidir. Dil bariyerleri, toplumsal uyum, kültürel alışveriş gibi unsurlar ev sahibi toplumla Suriyeliler arasındaki ilişkilerin dinamiklerini şekillendirmektedir. Bu başlık altında, geçici koruma altındaki Suriyelilerin sosyokültürel alandaki durum ve imkanlarına odaklanılacaktır.

Aynı anda toplumsal bir grubu ve grubun kendisine özgü kültürünü ilgilendiren sosyokültürel kavramı; sosyal sınıf, yaşam tarzı, dil, din, milliyet, etnisite, tüketim alışkanlıkları ve aile yapısından meydana gelmektedir (TDK, 2022; Özel, 2016). Göç eden bireylerin ve göç edilen ülkedeki bireylerin arasındaki uyumunun sağlanmasında en önemli aşama sosyokültürel alandaki başarıya bağlıdır (Ağcadağ-Çelik, 2021: 4792). Bu aşamada göç edilen devlete, göç edilen devletin vatandaşlarına ve göç eden kişilere ayrı ayrı sorumluluk düşmektedir. Ancak Türkiye ve Suriyeliler üzerinde bu durumu değerlendirdiğimizde hukuksal zeminde yapılan tanımlamaların uyumu sekteye uğrattığı değerlendirilebilir.

Türkiye, sınırlarına gelen Suriyelileri ilk etapta “misafir” olarak tanımlarken, GKY’nin çıkmasıyla “geçici koruma” statütüsü ile tanımlamıştır. Yapılan “misafir” ve “geçici koruma” tanımlamaları ekonomik, politik ve sosyokültürel alanlarda “belirsizliğe” neden olmuştur (Çevik ve Buz, 2022: 514). Türkiye ise oluşan belirsizlik algısının önüne geçmek için çeşitli uygulamalar yapmıştır. Bu uygulamalar ile hem Suriyelilerin uyumu hem de Türk vatandaşlarının toplumsal kabulü sağlanılmaya çalışılmıştır. YUKK 96. Maddesine göre uyum “..yabancılar *ülkümüzde, yeniden yerleştirildikleri ülkede veya geri döndüklerinde ülkelerinde sosyal hayatın tüm alanlarında üçüncü kişilerin aracılığı olmadan bağımsız hareket edebilmelerini kolaylaştıracak bilgi ve beceriler kazandıracak faaliyetler*” olarak tanımlanmıştır. Aynı zamanda kanun doğrultusunda kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve uluslararası kuruluşların işbirliğine dayalı çalışması öngörülmektedir.

Sosyokültürel alanda sağlanacak ilerlemenin toplumsal kabul ve uyumun başarıya ulaşmasında en önemli faktör olduğunu yukarıda belirtilmiştir. Bunu sağlamanın ilk adımı ise sosyal etkileşim ve iletişimidir (Ağcadağ-Çelik, 2021: 4797). Bu doğrultuda Türkiye, halk eğitim merkezlerinde Türkçe kursları düzenlemiştir. Bu kurslara 2014-2023 yılları arasında 1.103.382 yabancı kursiyer katılmıştır (MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, 2024: 72). Halk eğitim merkezlerinin dışında üniversite dil eğitim merkezleri, hayır kurumları, özel kurslar ve sivil toplum kuruluşları Suriyelilerin dil eğitiminde rol üstlenmektedir (Nimer, 2019: 8). Ancak tüm bu çalışmalara rağmen bir çok çalışmada görüldüğü üzere dil sorunun sosyokültürel alandaki en önemli sorun olması değişmemiştir (Zengin vd., 2021; Çetin, 2016). Ayrıca dil problemi ayrımcılık ve gettolaşma sorunlarına yol açmaktadır.

Suriyelilerde yaygın olan bazı geleneklerin, Türk toplumunun değerleriyle örtüşmemesi zaman zaman sosyal gerilimlere yol açmıştır. Örneğin, Suriyelilerde kabul gören “çok eşlilik” gibi pratikler, yerel halk arasında tepkiye neden olmuş, bu durum sınır illerinde boşanma oranlarının artması ve erken yaşta evlilik gibi sorunlarla ilişkilendirilmiştir (Bayraktar, 2023: 51). Öte yandan aile ve akrabalık ilişkileri, tarihsel olarak iki toplum arasındaki bağların güçlenmesini sağlayan önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Türkiye ve Suriye arasındaki sınır illerinde uzun süredir devam eden ticaret, dilsel ve dinsel ortaklıklar, iki toplumu birbirine yakınlaştırmıştır. Ancak 2011 sonrası savaş koşullarında Türkiye’ye gelen Suriyeli kadınların yerli erkeklerle yaptıkları evlilikler, daha çok zorlu yaşam şartlarına karşı bir çözüm arayışı olarak ortaya çıkmıştır. Bu durum, önceki

akrabalık ve ticarete dayalı ilişkilerden farklılaşarak, yeni bir toplumsal gerçeklik yaratmıştır (Ağcadağ-Çelik, 2021: 4809). TÜİK Erkek ve Kadının Uyuşuna Göre Evlenmeler Rapor’unda da görüleceği üzere Suriyelilerin Türklerle yapmış olduğu evlilikler hem kadınlarda hem de erkeklerde en üst sıralardadır. Aşağıdaki tablo 3.5.1 ’de sayısal veriler paylaşılmıştır.

Tablo 3.5.1

TÜİK Erkek ve Kadının Uyuşuna Göre Evlenmeler Raporu (Suriye Uyruklular) (2011-2023)

Yıl	2001	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Toplam
Kadın	1483	694	873	2049	3569	6495	4074	3637	3142	2798	3646	3971	3519	39950
Erkek	105	58	106	143	241	377	323	560	760	734	1063	1298	1219	6987

Kaynak: (TÜİK, 2023)

Tablo 3.5.1.’de de görüleceği üzere 12 yıllık süreçte geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerden kadın olanların Türklerle evliliği, erkek Suriyelilerin evliliğinden 5 kat daha fazladır. Bu durumun oluşmasındaki en önemli etkenlerin başında evliliklerde Suriyeli ailelere başlık parası ödenmesi gelmektedir (Çevik ve Buz, 2022: 527).

4. BULGULAR ve ANALİZ: GEÇİCİ KORUMA STATÜSÜNE SAHİP SURİYELİLERİN SORUNLARI VE GELECEK BEKLENTİLERİ

Bu bölümde geçici koruma statüsüne sahip Suriyeliler ile yapılan saha çalışmasında elde edilen veriler paylaşılacaktır. İlk olarak katılımcıların demografik bilgileriyle alakalı bulgular incelenecektir. Ardından katılımcıların; barınma, yerel halkla ilişkiler, sağlık hizmetleri, eğitim hizmetleri, istihdam sahası, kişisel psikolojileri ve dil konularında yaşadıkları problemlerin dağılımı paylaşılacaktır. Son olarak katılımcıların geri dönüş ve gelecek beklentileri saptandıktan sonra yaşanan problemlerin geri dönüş ve gelecek beklentilerine etkilerinin analizleri yapılacaktır.

4.1. Demografik Bilgiler

Bu bölümde çalışmaya katılan geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim durumu, anadil ve meslek gibi demografik bilgilerinden elde edilen bulgular paylaşılacaktır. Elde edilen verilerin birbiriyle karşılaştırmalarını yapabilmek ve veri setlerini daha anlaşılabilir hale getirme adına ilerleyen başlıklarda sıklıkla çapraz tablolardan (Crosstabs) faydalanılacaktır.

4.1.2. Katılımcıların Cinsiyet ve Medeni Durum Dağılımı

Tablo 4.1.2.1.

Katılımcıların Cinsiyet ve Medeni Durumlarının Çapraz Tablosu

			Evli	Bekar	Toplam
CİNSİYETİNİZ NEDİR?	KADIN	Değer	101	15	115
		Toplam %	30,7%	4,3%	35,0%
	ERKEK	Değer	103	111	214
		Toplam %	31,3%	33,7 %	65,0%
Toplam	Değer		204	121	329
	Toplam %		62,0%	38,0%	100,0%

Araştırmaya 115 (%35) kadın, 214 (%65) erkeklerden olmak üzere 329 kişi katılmıştır . Anket çalışması sırasında kadınların dini ve kültürel gerekçelerle yabancı erkeklerle direkt iletişime girmekten kaçındığı gözlemlenmiştir. 115 kadın katılımcı çalışmaya dahil edilirken genellikle çalışmaya katılmış kişilerin yardımlarından yararlanılmıştır. 115 kadın katılımcının 101'i (%30,7) evli, 15'i (%4,3) bekar. 214 erkek katılımcının ise 103'ü (%31,3) evli, 111'i (%33,7) bekar. Verilerin analizi sırasında, boşanmış ve dul kategorilerini işaretleyen katılımcı

sayısının hücre başına 5'ten az olduğu tespit edilmiştir. İstatistiksel analizlerin güvenilirliğini sağlamak adına, bu iki kategori 'bekar' kategorisi altında birleştirilerek değerlendirilmiştir. Araştırmaya katılanların medeni durum dağılımı, toplumsal yapı ve kültürel normların belirgin etkilerini ortaya koymaktadır. Kadın katılımcılar arasında evli olanların ağırlıklı bir orana sahip olduğu görülürken, erkek katılımcılarda evli olanların çoğunluğu söz konusu değildir.

4.1.3. Katılımcıların Yaş ve Eğitim Durumu Dağılımı

Tablo 4.1.3.1.

Katılımcıların Yaş ve Eğitim Durumlarının Çapraz Tablosu

			Eğitim durumunuz nedir?				Toplam
			İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	
Yaşınız nedir?	20 ve altı	Değer	0	2	4	3	9
		Toplam %	0,0%	0,6%	1,2%	0,9%	2,7%
	21-30	Değer	116	14	4	0	134
		Toplam %	35,3%	4,3%	1,2%	0,0%	40,7%
	31-40	Değer	84	26	28	1	139
		Toplam %	25,5%	7,9%	8,5%	0,3%	42,2%
	41-50	Değer	16	4	9	3	32
		Toplam %	4,9%	1,2%	2,7%	0,9%	9,7%
	51 ve üstü	Değer	7	0	5	3	15
		Toplam %	2,1%	0,0%	1,5%	0,9%	4,6%
Toplam		Değer	223	46	50	10	329
		Toplam %	67,8%	14,0%	15,2%	3,0%	100,0%

Katılımcıların 20 yaş ve altı grubunda toplam 9 (%2,7) kişi bulunmaktadır. Bu kişilerin 3'ü (0,6%) ortaokul mezunu, 4'ü (1,2%) lise mezunu ve 3'ü (0,9%) üniversite mezunu olarak dağılım göstermektedir. 21-30 yaş grubunda ise 134 (%40,7) kişi bulunmaktadır. Bu gruptaki katılımcıların 116'sı (%35,3) ilkokul, 14'ü (%4,3) ortaokul, 4'ü (%1,2) lise mezunu iken üniversite mezunu olanlar ise hiç bulunmamaktadır. 21-30 ve 31-40 yaş grupları arasında üniversite eğitimi alanların sadece bir kişi olması dikkat çekicidir. Katılımcılara anket sırasında bu durumun nedeni sorulduğunda genellikle ekonomik nedenlerle üniversite eğitimini düşünmediklerini beyan etmişlerdir.

Tabloya bakıldığında, 31-40 yaş grubunda, 84 kişi (%25,5) ilkokul mezunu, 26 kişi (%7,9) ortaokul mezunu, 28 kişi (%8,5) lise mezunu ve 1 kişi (%0,3) üniversite mezunudur. Bu grup,

eğitimde daha çeşitlenmiş bir yapıya sahipken, 41-50 yaş grubunda ise eğitim durumu daha düşük kalmaktadır. Bu grupta ilkokul mezunu olanların sayısı 16 (%4,9), ortaokul mezunu olanların sayısı 4 (%1,2), lise mezunu olanların sayısı 9 (%2,7) ve üniversite mezunlarının sayısı 3'tür (%0,9). 51 ve üstü yaş grubunda ise, eğitim düzeyi daha da düşmüştür ve ilkokul mezunu olanların sayısı 7 (%2,1), lise mezunlarının sayısı 5 (%1,5) ve üniversite mezunlarının sayısı 3'tür (%0,9). 51 yaş ve üzerinde ortaokul eğitimini bitirmiş kişi bulunmamaktadır.

4.1.4. Katılımcıların Ana Dili ve Suriye'deki Birinci Derece Akrabalarının Varlığının Dağılımı

Tablo 4.1.4.1.

Katılımcıların Ana Dili ve Suriye'de Bulunan Birinci Derece Akrabalarının Varlığı

		SURIYE'DE BİRİNCİ DERECE AKRABANIZ VAR MI?			
		EVET	HAYIR	Toplam	
ANADİLİN İZ NEDİR?	Arapça	Değer	246	10	256
		Anadiliniz nedir? sorusu içindeki oran	96,1%	3,9%	100,0%
		Suriye'de birinci derece akrabanız var mı? sorusu içindeki oran	78,6%	62,5%	77,8%
		Toplam oran	74,8%	3,0%	77,8%
	Kürtçe	Değer	67	6	73
		Anadiliniz nedir? sorusu içindeki oran	91,8%	8,2%	100,0%
		Suriye'de birinci derece akrabanız var mı? sorusu içindeki oran	21,4%	37,5%	22,2%
		Toplam oran	20,4%	1,8%	22,2%
Toplam	Değer	313	16	329	
	Anadiliniz nedir? sorusu içindeki oran	95,1%	4,9%	100,0%	
	Suriye'de birinci derece akrabanız var mı? sorusu içindeki oran	100,0%	100,0%	100,0%	
	Toplam oran	95,1%	4,9%	100,0%	

Tablodaki veriler, katılımcıların anadilinin ve Suriye'deki birinci derece akrabalarının varlığının arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Toplamda 329 katılımcının yer aldığı çalışmada katılımcılardan 256 kişinin (%77,8) anadili Arapça, 73 kişinin (%22,2) anadili Kürtçedir. Bu, katılımcıların büyük çoğunluğunun Arapça konuştuğunu ve buna bağlı olarak Arapçanın daha yaygın bir anadil olduğunu ortaya koymaktadır.

Arapça konuşanlar arasındaki 246 kişinin (%96,1) Suriye'de birinci derece akrabalarının olduğu belirlenirken, 10 kişinin (%3,9) Suriye'de birinci derece akrabası olmadığı belirlenmiştir. Bu durum, Arapça konuşanlar arasında ailevi bağların büyük ölçüde Suriye ile korunduğunu göstermektedir. Aynı şekilde anadili Kürtçe olanlarda da ailevi bağların korunduğu gözlemlenmiştir. Anadili Kürtçe olanların 67'si (%91,8) Suriye'de birinci derece akrabalarının olduğunu belirtirken, ancak anadili Kürtçe olanların 6'sı (%8,2) akrabası olmadığını ifade etmiştir. Kürtçe konuşanlar arasındaki Suriye'ye olan ailevi bağlar, Arapça konuşanlara kıyasla biraz daha zayıf olsa da yine de yüksek bir orana sahiptir. Genel olarak, katılımcıların %95,1'i Suriye'de birinci derece akrabası olduğunu belirtirken, sadece %4,9'u akrabası olmadığını ifade etmiştir.

4.1.5. Katılımcıların Mevcut Meslekleri ve Göç Etmeden Önceki Mesleklerinin Dağılımı

Tablo 4.1.5.1.

Katılımcıların Mevcut Meslekleri ile Göç Etmeden Önceki Mesleklerinin Değişimi

		GÖÇ ETMEDEN ÖNCEKİ MESLEĞİNİZ NEDİR?							Topla m
		MEMU R	İŞÇİ	ESN AF	SERBEST MESLEK	ÇİFTÇİ	EV HANIMI	İŞSİZ	
M	EV	Değer	0	1	0	0	50	58	109
E	HANIMI	Mesleğiniz	0,0%	0,9%	0,0%	0,0%	45,9%	53,2%	100,0
S		nedir? sorusu							%
L		içindeki oran							
E		Göç etmeden	0,0%	0,8%	0,0%	0,0%	94,3%	71,6%	33,1%
Ğ		önceki							
İ		mesleğiniz							
N		nedir? sorusu							
İ		içindeki oran							
Z		Toplam oran	0,0%	0,3%	0,0%	0,0%	15,2%	17,6%	33,1%
N	ESNAF	Değer	0	3	3	1	1	0	8
E		Mesleğiniz	0,0%	37,5	37,5	12,5%	12,5%	0,0%	100,0
D		nedir? sorusu		%	%				%
İ		içindeki oran							

R ?	Göç etmeden önceki mesleğiniz nedir? sorusu içindeki oran	0,0%	2,4%	7,7%	6,7%	11,1%	0,0%	0,0%	2,4%
	Toplam oran	0,0%	0,9%	0,9%	0,3%	0,3%	0,0%	0,0%	2,4%
İŞÇİ	Değer	7	107	30	12	7	2	19	184
	Mesleğiniz nedir? sorusu içindeki oran	3,8%	58,2 %	16,3 %	6,5%	3,8%	1,1%	10,3%	100,0 %
	Göç etmeden önceki mesleğiniz nedir? sorusu içindeki oran	87,5%	86,3 %	76,9 %	80,0%	77,8%	3,8%	23,5%	55,9%
	Toplam oran	2,1%	32,5 %	9,1%	3,6%	2,1%	0,6%	5,8%	55,9%
ÇALIŞMI YOR	Değer	1	13	6	2	1	1	4	28
	Mesleğiniz nedir? sorusu içindeki oran	3,6%	46,4 %	21,4 %	7,1%	3,6%	3,6%	14,3%	100,0 %
	Göç etmeden önceki mesleğiniz nedir? sorusu içindeki oran	12,5%	10,5 %	15,4 %	13,3%	11,1%	1,9%	4,9%	8,5%
	Toplam oran	0,3%	4,0%	1,8%	0,6%	0,3%	0,3%	1,2%	8,5%
Toplam	Değer	8	124	39	15	9	53	81	329
	Mesleğiniz nedir? sorusu içindeki oran	2,4%	37,7 %	11,9 %	4,6%	2,7%	16,1%	24,6%	100,0 %
	Göç etmeden önceki mesleğiniz nedir? sorusu içindeki oran	100,0%	100, 0%	100, 0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0 %
	Toplam oran	2,4%	37,7 %	11,9 %	4,6%	2,7%	16,1%	24,6%	100,0 %

Suriyeli katılımcıların göç etmeden önceki meslek durumu ile göç sonrası meslek durumlarını incelediğimizde, bazı önemli eğilimler ortaya çıkmaktadır. Katılımcıların mevcut meslek durumları, büyük çoğunluğunun iş gücüne katıldığını ancak hala bazı katılımcıların ev hanımlığı ve işsizlik gibi durumlarla karşı karşıya olduğunu göstermektedir. Katılımcıların 124'ü (%37,7) Türkiye'de işçi olarak çalışmaktadır. Bu grup, Suriyeli katılımcıların iş gücüne en çok katılan kesimini temsil etmektedir. Ayrıca 53 kişi (%16,1) ev hanımı olarak yaşamaktadır. 81 kişi (%24,6) ise işsizdir, bu da Suriyeli katılımcıların yaklaşık çeyreğinin iş bulma konusunda zorluk yaşadığını ortaya koymaktadır. Diğer meslek grupları ise daha düşük oranlarda kalmaktadır. 39 kişi (%11,9) esnaf, 15 kişi (%4,6) serbest meslek sahibi, 9 kişi (%2,7) çiftçi ve 8 kişi (%2,4) ise memur olarak çalışmaktadır. Bu veriler, Suriyeli katılımcıların çoğunun daha düşük ve orta düzeyde beceri gerektiren işler veya ev içi görevlerde yoğunlaştığını göstermektedir.

Göç etmeden önceki meslek durumu ise katılımcıların çoğunun göç ettikleri dönemde işçi ve ev hanımı olarak çalıştığını ortaya koymaktadır. Katılımcıların 184'ü (%55,9) işçi olarak çalışıyordu, bu grup göç öncesinde iş gücüne katılan büyük bir kesimi temsil etmektedir. 109'u (%33,1) ev hanımıydı, bu da kadınların büyük kısmının ev içindeki faaliyetlerle meşgul olduğunu gösteriyor. 28 kişi (%8,5) çalışmıyordu, bu da iş gücüne katılmayan bir kesimin olduğunu ortaya koyuyor. 8 kişi (%2,4) ise esnaf olarak çalışıyordu. Göç etmeden önceki meslek dağılımında özellikle işçi ve ev hanımı kategorilerinin baskın olduğu gözlemlenmektedir. Bu, katılımcıların iş gücüne ve aile içindeki faaliyetlere dayalı bir yaşam tarzına sahip olduklarını göstermektedir.

Göç sonrası meslek durumunda dikkate değer bir değişim yaşanmıştır. Ev hanımı olan katılımcıların çoğu göç ettikten sonra iş gücüne katılmaya başlamış, ancak bu katılımcıların büyük kısmı hala ev hanımı olarak yaşamaktadır. Göç öncesinde 109 kişi (%94,3) ev hanımıyken, bu oran göç sonrası 53 kişiye (%45,9) düşmüştür. Diğer taraftan, 81 kişi (%71,6) göç etmeden önce işsizdi, fakat şu anda bu oran 81 kişiye (%24,6) gerilemiştir, yani iş gücüne katılım artmıştır. 184 kişi (%55,9) ise göç öncesinde işçi olarak çalışıyordu ve bu oran göç sonrası da yüksek kalmıştır. Esnaf ve serbest meslek sahiplerinin sayısı ise göç sonrası hemen hemen aynı kalmıştır. Eснаflar göç öncesinde %2,4 iken, şu anda da %2,4 olarak kalmıştır. Serbest meslek sahiplerinin oranı ise %4,6'lık bir oranda yer almaktadır. Bu, Suriyeli katılımcıların göç sonrası iş gücüne daha fazla katıldığını, ancak hala ev hanımlığı ve işsizlik gibi durumların devam ettiğini göstermektedir.

4.1.6. Katılımcıların Aile Nüfusu ile Birlikte Yaşadığı Aile Sayısı ile İlgili Dağılım

Tablo 4.1.6.1

Katılımcıların Aile Nüfusu ve Birlikte Yaşama Durumu

		AYNI EVDE KAÇ AİLE YAŞAMAKTADIR? SADECE		Toplam
		AİLEM	2 AİLE	
AİLENİZDEKİ 3-5 KİŞİ BİREY SAYISI NEDİR?	Değer	54	1	55
	Ailenizdeki birey sayısı nedir? sorusu içindeki oran	98,2%	1,8%	100,0%
	Aynı evde kaç aile yaşamaktadır? sorusu içindeki oran	17,0%	9,1%	16,7%
	Toplam oran	16,4%	0,3%	16,7%
5 KİŞİ ÜZERİ	Değer	264	10	274
	Ailenizdeki birey sayısı nedir? sorusu içindeki oran	96,4%	3,6%	100,0%
	Aynı evde kaç aile yaşamaktadır? sorusu içindeki oran	83,0%	90,9%	83,3%
	Toplam oran	80,2%	3,0%	83,3%
Toplam	Değer	318	11	329
	Ailenizdeki birey sayısı nedir? sorusu içindeki oran	96,7%	3,3%	100,0%
	Aynı evde kaç aile yaşamaktadır? sorusu içindeki oran	100,0%	100,0%	100,0%
	Toplam oran	96,7%	3,3%	100,0%

Tabloya göre, Suriyeli katılımcıların aile nüfusu ve birlikte yaşadıkları aile sayısına dair dağılım şu şekildedir: Katılımcıların 318'i (%96,7), kendi aileleriyle yaşamaktadır, bu da büyük çoğunluğun tek bir aile olarak yaşamayı tercih ettiğini gösteriyor. Katılımcıların sadece 11'i (%3,3) aynı evde başka bir aileyle yaşamaktadır.

Aile nüfuslarına baktığımızda, 264 kişi (%80,2) 5 kişi ve üzeri aileye mensuptur. Bu grup, Suriyeli katılımcıların geniş aile yapısına sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Diğer yandan, 54

kişilik (%16,4) bir grup ise 3-5 kişilik ailelere üyedir. Bu grup, daha küçük aile yapısına sahip katılımcıları temsil etmektedir. Birlikte yaşadıkları aile sayısına göre, 308 kişi (%96,7) sadece kendi aileleriyle yaşamayı tercih ederken, 5 kişi ve üzeri nüfusa sahip aileye sahip 10 kişi (%3,6) başka bir aileyle aynı evde yaşamaktadır. Bu oran, 3-5 kişilik ailelerde ise 1 kişiye (%1,8) düşmektedir. Sonuç olarak, Suriyeli katılımcıların büyük çoğunluğu kendi aileleriyle yaşarken, bir kısmı da özellikle daha geniş aile yapısına sahip olanlar, aynı evde başka bir aileyle yaşamaktadır.

4.1.7. Türkiye’de Bulunma Süresi ve Türkçe Bilgisi Dağılımı

Tablo 4.1.7.1.

Katılımcıların Türkiye’de Bulunma Süresi ile Türkçe Bilgisi

			TÜRKÇE BİLİYOR MUSUNUZ?			Toplam
			BİLMİYORUM	AZ	ORTA	
KAÇ YILDIR TÜRKİYE’DESİNİZ?	4-6 YIL	Değer	0	2	0	2
		Kaç yıldır Türkiye’desiniz?	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%
		sorusu içindeki oran				
		Türkçe biliyor musunuz?	0,0%	0,8%	0,0%	0,6%
		sorusu içindeki oran				
		Toplam oran	0,0%	0,6%	0,0%	0,6%
	6 YILDAN FAZLA	Değer	21	239	67	327
		Kaç yıldır Türkiye’desiniz?	6,4%	73,1%	20,5%	100,0%
		sorusu içindeki oran				
		Türkçe biliyor musunuz?	100,0%	99,2%	100,0%	99,4%
		sorusu içindeki oran				
		Toplam oran	6,4%	72,6%	20,4%	99,4%
Toplam		Değer	21	241	67	329
		Kaç yıldır Türkiye’desiniz?	6,4%	73,3%	20,4%	100,0%
		sorusu içindeki oran				
		Türkçe biliyor musunuz?	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		sorusu içindeki oran				
		Toplam oran	6,4%	73,3%	20,4%	100,0%

Katılımcıların Türkiye’de bulunma sürelerine bakıldığında, çoğunluğun 6 yıldan fazla süredir Türkiye’de yaşadığı görülmektedir. Bu grupta 239 kişi (%73,3) 6 yıldan fazla süredir Türkiye’de ikamet etmekte ve bu kişiler büyük oranda Türkçe bilmektedir. Diğer yandan, 21 kişi (%6,4) 6 yıldan fazla süredir Türkiye’de bulunmasına rağmen Türkçe bilmediğini ifade etmiştir. Bu durum, uzun süredir Türkiye’de yaşayan bazı Suriyeli katılımcıların, çeşitli sebeplerle dil

öğrenme konusunda sıkıntılar yaşadığını veya Türkçeyi yeterince öğrenme fırsatı bulamadığını göstermektedir. Türkçe bilgisi açısından bakıldığında, 6 yıldan fazla süredir Türkiye'de yaşayan katılımcılardan 239'u (%73,3) Türkçeyi "Az", 67'si (%20,4) "Orta" seviyede bildiklerini belirtmişlerdir. Ancak 21 kişi (%6,4) Türkçe bilmediğini ifade etmiştir. Diğer taraftan, katılımcılardan yalnızca 2 kişi (%0,8) Türkiye'de 4-6 yıl arası bir süredir bulunduğunu ve Türkçeyi "Az" seviyede bildiğini beyan etmiştir. Sonuç olarak, Türkiye'de kalma süresi ile Türkçe bilme arasında belirgin bir ilişki gözlemlenmektedir. Uzun süre Türkiye'de kalan Suriyelilerin çoğu Türkçe bilmektedir. Ancak, dil becerisi "Az" seviyesinde kalanların sayısı da göz önünde bulundurulduğunda, daha uzun süre kalmış olsalar da bazı katılımcılar hala dil bariyerleriyle karşılaşmakta ve Türkçeyi öğrenme konusunda zorluk yaşamaktadır.

4.1.8. Suriye'deki Mal Varlığı ve Suriye'ye Kıyasla Türkiye'deki Ekonomik Durum Dağılımı

Tablo 4.1.8.1.

Katılımcıların Suriye'deki Mal Varlığı ve Türkiye'deki Ekonomik Durumu

			Suriye'deki mal varlığınız nedir?				
			Gayri menkul	Araç	Yok	Gayri menkul + Araç	Gayrimenkul +Araç +Mevduat
			Toplam				
Suriye'ye	ÇOK	Değer	4	0	8	1	1
kıyasla	KÖTÜ	Suriye'ye kıyasla buradaki ekonomik durumun nasıldır? Sorusu içindeki oran	28,6%	0,0%	57,1%	7,1%	7,1%
buradaki		Suriye'deki mal varlığınız nedir? Sorusu içindeki oran	4,4%	0,0%	4,4%	2,4%	8,3%
ekonomik		Toplam oran	1,2%	0,0%	2,4%	0,3%	0,3%
durumun		Değer	3	0	7	7	2
nasıldır?	KÖTÜ	Suriye'ye kıyasla buradaki ekonomik durumun nasıldır? Sorusu içindeki oran	15,8%	0,0%	36,8%	36,8%	10,5%
		Toplam	19				

	Suriye'deki mal varlığınız nedir? Sorusu içindeki oran	3,3%	0,0 %	3,8%	17,1%	16,7%	5,8%
	Toplam oran	0,9%	0,0 %	2,1%	2,1%	0,6%	5,8%
AYNI	Değer	14	2	29	7	1	53
	Suriye'ye kıyasla buradaki ekonomik durumun nasıldır? Sorusu içindeki oran	26,4%	3,8 %	54,7 %	13,2%	1,9%	100,0 %
	Suriye'deki mal varlığınız nedir? Sorusu içindeki oran	15,6%	50,0 %	15,9 %	17,1%	8,3%	16,1%
	Toplam oran	4,3%	0,6 %	8,8%	2,1%	0,3%	16,1%
İYİ	Değer	40	1	92	13	6	152
	Suriye'ye kıyasla buradaki ekonomik durumun nasıldır? Sorusu içindeki oran	26,3%	0,7 %	60,5 %	8,6%	3,9%	100,0 %
	Suriye'deki mal varlığınız nedir? Sorusu içindeki oran	44,4%	25,0 %	50,5 %	31,7%	50,0%	46,2%
	Toplam oran	12,2%	0,3 %	28,0 %	4,0%	1,8%	46,2%
ÇOK İYİ	Değer	29	1	46	13	2	91
	Suriye'ye kıyasla buradaki ekonomik durumun nasıldır? Sorusu içindeki oran	31,9%	1,1 %	50,5 %	14,3%	2,2%	100,0 %
	Suriye'deki mal varlığınız nedir? Sorusu içindeki oran	32,2%	25,0 %	25,3 %	31,7%	16,7%	27,7%
	Toplam oran	8,8%	0,3 %	14,0 %	4,0%	0,6%	27,7%
Toplam	Değer	90	4	182	41	12	329

Suriye'ye kıyasla buradaki ekonomik durumun nasıldır? Sorusu içindeki oran	27,4%	1,2 %	55,3 %	12,5%	3,6%	100,0 %
Suriye'deki mal varlığınız nedir? Sorusu içindeki oran	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0%	100,0 %
Toplam oran	27,4%	1,2 %	55,3 %	12,5%	3,6%	100,0 %

Katılımcılara sorulan katılımcılara "Suriye'deki mal varlığınız nedir?" sorusuna %27,4 (90 kişi) katılımcı, gayrimenkul sahibi olduğunu belirtmiştir. %1,2 (4 kişi) katılımcı ise araç sahibi olduğunu ifade etmiştir. En büyük grup ise, hiçbir mal varlığına sahip olmayanlar olup, bu oran %55,3 (182 kişi) olarak kaydedilmiştir. Gayrimenkul+araç kombinasyonuna sahip olanların oranı %12,5 (41 kişi) iken, gayrimenkul+araç+mevduat kombinasyonuna sahip olanlar ise %3,6 (12 kişi) oranında kalmıştır. Suriye'de mal varlığı olan katılımcılar (gayrimenkul, gayrimenkul+araç, gayrimenkul+araç+mevduat, araç sahipleri) Türkiye'deki ekonomik durumlarını değerlendirirken genel olarak olumlu bir değişimden bahsetmektedirler. Ancak her bir mal varlığı kategorisindeki katılımcılar arasında farklı değerlendirmeler bulunmaktadır. Tabloya göre Suriye'de sadece gayrimenkul sahibi olan 90 kişi, Türkiye'deki ekonomik durumlarını büyük oranda olumlu değerlendirmiştir. Bu grubun 40'ı (%44,4) ekonomik durumlarını "iyi", 29'u (%32,2) ise "çok iyi" olarak tanımlamıştır. Toplamda 69 kişi (%76,6) ekonomik durumlarının Türkiye'de olumlu yönde değiştiğini belirtmiştir. Ancak azınlık bir grup, 4 kişi (%4,4) ekonomik durumlarını "çok kötü", 3 kişi (%3,3) ise "kötü" olarak ifade etmiştir. Bu durum, gayrimenkul sahiplerinin büyük çoğunluğu için ekonomik koşulların iyileştiğini göstermektedir. Gayrimenkul ve araç sahibi olan 41 kişi arasında da benzer bir eğilim gözlemlenmiştir. Bu grubun 13'ü (%31,7) ekonomik durumlarını "iyi", yine 13'ü (%31,7) ise "çok iyi" olarak değerlendirmiştir. Toplamda 26 kişi (%63,4) ekonomik durumlarının olumlu olduğunu ifade etmiştir. Ancak 7 kişi (%17,1) ekonomik durumlarının "kötü", 1 kişi (%2,4) ise "çok kötü" olduğunu belirtmiştir. Bu grubun Türkiye'deki ekonomik durumlarını gayrimenkul sahiplerine göre biraz daha düşük oranda olumlu gördüğü söylenebilir. Gayrimenkul, araç ve mevduat sahibi olan 12 kişi arasında ise olumlu değerlendirme oranı oldukça yüksektir. Bu grubun 6'sı (%50) ekonomik durumlarını "iyi", 2'si (%16,7) ise "çok iyi" olarak belirtmiştir. Toplamda 8 kişi (%66,7) ekonomik durumlarının olumlu olduğunu ifade ederken, yalnızca 1 kişi

(%8,3) ekonomik durumunu "çok kötü", 2 kişi (%16,7) ise "kötü" olarak değerlendirmiştir. Bu, çoklu mal varlığına sahip kişilerin büyük çoğunluğunun Türkiye’de ekonomik koşullardan memnun olduğunu göstermektedir.

Son olarak, sadece araç sahibi olan 4 kişi, diğer gruplara kıyasla daha düşük bir olumlu değerlendirme oranına sahiptir. Bu grubun 1'i (%25) ekonomik durumunu "iyi", yine 1'i (%25) "çok iyi" olarak belirtmiştir. Ancak 2 kişi (%50) ekonomik durumlarını "aynı" olarak değerlendirmiştir. Bu, araç sahiplerinin genel olarak ekonomik durumlarında belirgin bir iyileşme hissetmediğini göstermektedir. Genel olarak, Suriye’de mal varlığı olan katılımcılar Türkiye’ye geldiklerinde ekonomik durumlarını ağırlıklı olarak olumlu değerlendirmiştir. Gayrimenkul ve çoklu mal varlığı sahipleri daha yüksek oranlarda olumlu değişim hissederken, yalnızca araç sahibi olanlar için bu olumlu değişim daha sınırlı kalmıştır.

Suriye’de mal varlığı olmayan 182 katılımcının Türkiye’deki ekonomik durumlarına ilişkin verilere bakıldığında, çoğunluğun Türkiye’deki durumu oldukça olumlu değerlendirdiği görülmektedir. Bu grubun %50,5’i (92 kişi) Türkiye’deki ekonomik durumunu "iyi" olarak, %31,9’u (58 kişi) ise "çok iyi" olarak tanımlamıştır. Bu da Türkiye’ye gelen mal varlığı olmayan katılımcıların büyük bir kısmının, ekonomik durumlarını Suriye’ye kıyasla daha iyi bulduğunu ortaya koymaktadır. Suriye’deki mal varlığı olan katılımcılar için Türkiye’ye kıyasla ekonomik durumları genellikle iyileşmiş olsa da azınlık bir grup için bu durum olumsuz bir değişim göstermektedir. Bu gruptaki kişilerin ekonomik sıkıntılar yaşadıkları, yaşam maliyetleri ve istikrarsızlık gibi nedenlerle Türkiye’deki yaşamlarını daha zorlu hale getirmiş olabilir.

4.2. Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Problemleri

Bu başlık altında öncelikle geçici koruma statüsüne sahip Suriyelilerin; barınma, yerel halkla yaşam, sağlık, eğitim, istihdam, psikoloji ve dil konularında yaşadıkları problemlerle ilgili veriler paylaşılacaktır. Elde edilen verilerden hangilerinin analize tabi tutulabileceği adına tüm problem türleri için faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Faktör analizi Tablo 4.2.1.’de verilmiştir.

Tablo 4.2.1.*Problemlerin Faktör Analizi*

Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliğinin Ölçüsü (KMO)		,502
Bartlett'in Küresellik Testi	Approx. Chi-Square	601,903
	df	21
	Sig.	,000

Faktör analizi için yapılan Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi, 0,502 olarak belirlenmiş olup, bu sonuç örneklem büyüklüğünün faktör analizi için yeterli olduğunu göstermektedir. Bartlett'in Küresellik Testi ise, $p < 0,001$ sonucu ile verilerin faktör analizi için uygun olduğunu desteklemiştir. Faktör analizinde kullanılan her bir değişkenin faktör sonucuna olan katkısı Tablo 4.2.2'de gösterilmiştir.

Tablo 4.2.2.*Problemlerin Faktör Analizi Ortaklıklar Tablosu*

	İlk	Ekstraksiyon
Türkiye'de sağlık hizmetinde probleminiz var mı?	1,000	,658
Türkiye'de barınma sorununuz var mı?	1,000	,525
Yerel halkla sorun yaşıyor musunuz?	1,000	,352
Türkiye'de eğitim hizmetinde ilgili probleminiz var mı?	1,000	,956
Türkiye'de istihdam ile ilgili probleminiz var mı?	1,000	,500
Türkiye'de psikolojik probleminiz var mı?	1,000	,174
Türkiye'de dil probleminiz var mı?	1,000	,954

Ekstraksiyon Yöntemi: Temel Bileşen Analizi.

Ortaklıklar tablosunda yer alan sonuçlar, her bir değişkenin faktörlere olan katkısını göstermektedir. Sağlık hizmetlerinde yaşanan sorunlar (0,658), eğitim hizmetlerinde yaşanan sorunlar (0,956), barınma konusunda yaşanan sorunlar (0,525), istihdam konusunda yaşanan sorunlar (0,500) ve dil konusunda yaşanan sorunlar (0,954) gibi faktörler yüksek yükseklik değerleri göstererek bu alanların güçlü bir şekilde faktörler tarafından açıklanabileceğini ortaya koymaktadır. Buna karşın, psikolojik sorunlar (0,174) ve yerel halkla ilişkiler sorunları (0,352) gibi alanlar daha düşük yükseklikler göstermektedir, bu da bu faktörlerin açıklayıcı gücünün zayıf olduğunu göstermektedir. Faktör analizi sonrası, analiz dışı bırakılacak zayıf faktörlere sahip değişkenler, yerel halkla sorunlar ve psikolojik sorunlar olarak belirlenmiştir. Bu faktörlerin analiz dışı bırakılması, daha güçlü ve açıklayıcı faktörlerin incelenmesini sağlamak amacıyla yapılmıştır.

Bu bulgular ışığında, Suriyelilerin yaşadıkları barınma, sağlık, eğitim, istihdam ve dil problemleri üzerine yapılacak olan analizlerde, bağımsız örneklem t-testi ve ANOVA analizleri kullanılarak, demografik faktörlerin bu problemler üzerindeki etkileri değerlendirilecektir. Düşük faktör değerlerine sahip olan psikolojik sorunlar ve yerel halkla ilişkiler değişkenleri için frekans dağılımları paylaşılacaktır.

4.2.1. Barınma Problemlerinin Dağılımı ve Analizi

Tablo 4.2.1.1.

Barınma Problemleri Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kalacak Yer Bulamıyorum	29	8,8	8,8	8,8
Kaldığım Yere Sığmıyoruz	57	17,3	17,3	26,1
Suriyeli Olduğumuz İçin Kiralık Ev Verilmiyor	59	17,9	17,9	44,1
Suriyeli Olduğumuz İçin Kira Fiyatları Yüksek	133	40,4	40,4	84,5
Kaldığım Yer Isınmıyor	2	,6	,6	85,1
Barınma Sorunum Yok.	49	14,9	14,9	100,0
Toplam	329	100,0	100,0	

Malatya'daki geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin barınma sorunlarına ilişkin bu veriler, farklı sorunların katılımcılar arasında nasıl dağıldığını göstermektedir. Katılımcılar

tarafından en çok vurgulanan problem kira fiyatları olmuştur. 133 kişi (%40,4) “Suriyeli olduğumuz için kira fiyatları yüksektir” diye düşünmektedir. Bu sonuç, ekonomik maliyetlerin Suriyeliler için önemli bir zorluk olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra, 59 katılımcı (%17,9) “Suriyeli olduğumuz için kiralık ev verilmiyor” diyerek, ev kiralama sürecinde ayrımcılık yaşadığını belirtmiştir. “Kaldığım yere sığmıyoruz” diyen 57 kişi (%17,3), yaşam alanlarının yetersizliği konusuna dikkat çekerken, 29 kişi (%8,8) “Kalacak yer bulamıyorum” yanıtını vermiştir. Daha nadir bir sorun olarak, yalnızca 2 kişi (%0,6) “Kaldığım yer ısınmıyor” diyerek bu konuda sıkıntı yaşadığını ifade etmiştir. Öte yandan, 49 kişi (%14,9) barınma sorunu yaşamadığını belirtmiştir. Bu tablo, farklı ihtiyaç ve sorunların varlığını ortaya koyarken, özellikle ekonomik ve sosyal engellerin öncelikli çözüm alanları olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.2.1.2.

Barınma Problemi Yaşama Durumu-Cinsiyet Bağımsız Örneklem T-testi Analizi

		Levene Varyans Eşitliği Testi		Ortalama Eşitliği için t-Testi					%95 Güven Aralığı	
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (İki Kuyruklu p-değeri)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Alt Sınır	Üst Sınır
Barınma Sorunu	Eşit Varyans	7,553	,006	2,025	327	,044	,2330	,1150	,0066	,4593
	Varsayılmıştır									
Faktörü-Cinsiyet	Eşit Varyans			1,940	206,708	,054	,2330	,1201	-,0037	,4697
	Varsayılmamıştır									
Değişkeni T-testi										

Yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, cinsiyetin barınma problemi üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu gözlemlenmiştir. Levene varyansların eşitliği testi sonucunda p-değeri = 0,006 bulunmuş olup, bu da varyansların eşit olmadığı anlamına gelmektedir. Eşit varyans varsayılmadığı için, t-testi sonuçları eşit varyans varsayılmayan duruma göre hesaplanmıştır. T-testi sonucunda p-değeri = 0,044 bulunmuş ve bu değer 0,05'ten küçük olması, erkekler ile kadınlar arasında barınma sorunu açısından anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. İstatistiksel olarak anlamlı fark, erkeklerin kadınlara göre barınma problemi yaşama oranının daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulgular ışığında, H1: “Cinsiyetin barınma problemi yaşama

durumuna etkisi bulunmaktadır.” hipotezi kabul edilmiştir ve cinsiyetin barınma sorunları üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 4.2.1.3.

Barınma Problemi Yaşama Durumu-Yaş ANOVA Analizi

	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Ortalama Kare	F	Anlamlılık Değeri
Gruplar Arası	2,895	6	,483	,663	,680
Gruplar İçi	234,485	322	,728		
Toplam	237,380	328			

Suriyelilerin barınma problemi ile yaş arasındaki ilişkiyi inceleyen ANOVA analizi sonuçlarına göre, yaş arttıkça barınma problemi yaşama ihtimali artmaktadır hipotezi istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Analiz sonucunda, gruplar arası varyans 2,895, gruplar içi varyans ise 234,485 olarak hesaplanmış ve F değeri 0,663 olarak bulunmuştur. Ayrıca, p-değeri 0,680 olarak hesaplanmış olup, bu değer 0,05'ten büyük olduğu için yaş grupları arasında barınma problemi yaşama açısından anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu bulgular ışığında, yaşın barınma problemi üzerindeki etkisi olmadığı söylenebilir. Yani, yaş arttıkça barınma problemi yaşama olasılığında belirgin bir değişiklik olmadığı görülmüştür. Bu nedenle, H2: “Katılımcıların yaşı arttıkça barınma problemi yaşama ihtimali artmaktadır.” hipotezi reddedilmiştir. Yaş faktörünün barınma problemleri üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır.

Tablo 4.2.1.4.*Barınma Problemi Yaşama Durumu-Medeni Hal Bağımsız Örneklem t-testi Analizi*

		Levene Varyans Eşitliği Testi				Ortalama Eşitliği için t-Testi				%95 Güven Aralığı	
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (İki Kuyruklu p-değeri)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı		Alt Sınır	Üst Sınır
Barınma Sorunu	Eşit Varyans	4,505	,035	1,5	323	,113	,1824	,1148		-,0433	,4083
	Varsayılmıştır			90							
Faktörü-Medeni Durum T-testi	Eşit Varyans			1,6	282,845	,099	,1824	,1104		-,0348	,3998
	Varsayılmamıştır			53							

Yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, medeni durumun barınma problemi üzerindeki etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Levene varyansların eşitliği testi sonucunda p-değeri = 0,035 bulunmuş ve bu değer 0,05'ten küçük olduğundan, varyansların eşit olduğu varsayılabilir. Ancak, t-testi sonucunda elde edilen p-değeri = 0,113 olup, bu değer 0,05'ten büyük olduğu için medeni durumun barınma problemi üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu bulgulara göre, H3: “Medeni halin barınma problemleri yaşama durumuna etkisi yoktur.” hipotezi kabul edilmektedir, yani medeni durumun barınma sorunu yaşama üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır.

4.2.2. Yerel Halkla Problemlerinin Dağılımı**Tablo 4.2.2.1.***Yerel Halkla Problemlerinin Dağılımı*

		Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Değer	Dil Sorunu (Türkçe Bilmemek)	284	86,3	86,3
	Bize Karşı Halkın Ön Yargılı Olması (Yabancı Düşmanlığı)	45	13,7	100,0
	Toplam	329	100,0	

Anketin sonuçları, katılımcıların yerel halkla en önemli sorununun dil bariyerleri olduğunu göstermektedir. Katılımcıların 284'ü (%86,3) Türkçe bilmemekten kaynaklanan dil sorununu en büyük zorluk olarak işaretletmiştir. Diğer bir sorun ise, Suriyelilerin karşılaştığı toplumsal önyargılardır. Yerel halkın yabancı düşmanlığına dayalı olarak Suriyelilerle ilgili negatif tutumları olduğu katılımcıların 45'i (%13,7) tarafından belirtilmiştir.

4.2.3. Sağlık Alanındaki Problemlerin Dağılım ve Analizi

Tablo 4.2.3.1.

Sağlık Alanındaki Problemlerin Dağılımı

		Frekans	Yüzde
Doktorlar ilgilenmiyor.	Evet	31	9,1
	Hayır	298	90,9
Hemşire ve sağlık personeli ilgilenmiyor.	Evet	34	10,3
	Hayır	295	29,7
Hastaneler ilgilenmiyor.	Hayır	329	100,0
Tedavi masraflarını karşılayamıyorum.	Hayır	329	100,0
İlaç Alamıyorum.	Hayır	329	100,0

Tabloya göre hastanelerle ilgili bir sorun yaşanmadığı, tedavi masraflarını karşılamada veya ilaç temininde herhangi bir zorluk bulunmadığı görülmektedir. Bu, devlet destekli sağlık hizmetlerinin Suriyeli mültecilere belirli bir düzeyde ulaşılabilir olduğunu ve sağlık hizmetlerinin genellikle ücretsiz veya düşük maliyetli sağlandığını düşündürmektedir. Ancak, doktorlar ve sağlık personeliyle ilgili bazı olumsuz geri bildirimler dikkat çekmektedir. Katılımcıların 31'i (%9,1) doktorların ve 34'ü (%10,3) sağlık personelinin yeterince ilgilenmediğini belirtmiş, bu da sağlık çalışanlarının Suriyelilerin kültürel ve dilsel ihtiyaçlarına daha duyarlı olmaları gerektiğini gösteriyor. Dil engelleri ve kültürel farklar, sağlık hizmetlerine erişimde yaşanan zorluklara yol açabilir.

Bununla birlikte, hastanelerle ilgili olumsuz bir görüş bulunmaması, genel sağlık hizmetlerinin erişilebilir ve kabul edilebilir olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, Suriyelilerin sağlık hizmetlerine erişim konusunda genel olarak olumlu bir tablo çizilmiş olsa da, sağlık

personelinin eğitimi ve Suriyelilerin ihtiyaçlarına yönelik daha duyarlı bir yaklaşım geliştirilmesi gerektiği söylenebilir.

Tablo 4.2.3.2.

Sağlık Alanında Problem Yaşama Durumu-Cinsiyet Bağımsız Örneklem t-testi Analizi

		Levene Varyans Eşitliği Testi		Ortalama Eşitliği için t-Testi						
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (İki Kuyruklu p-değeri)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	%95 Güven Aralığı	
									Alt Sınır	Üst Sınır
Sağlık Sorunu	Eşit Varyans Varsayılmıştır	1,226	,269	,563	327	,574	,0651	,1157	-,1625	,2928
Faktörü-Cinsiyet t-testi	Eşit Varyans Varsayılmamıştır.			,575	248,757	,566	,0651	,1131	-,1577	,2880

Verilen bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, cinsiyetin sağlık hizmetinde sorun yaşama durumu üzerindeki etkisi incelenmiştir. İlk olarak, Levene varyansların eşitliği testi yapılmış ve p-değeri 0,269 olarak bulunmuştur. Bu, varyansların eşit olduğu varsayımını doğrulamaktadır, dolayısıyla t-testinin "eşit varyanslar varsayılır" sonucu kullanılmıştır. T-testinin sonucunda elde edilen t-değeri 0,563 ve p-değeri 0,574'tür. P-değeri 0,05'ten büyük olduğu için, cinsiyetler arasında sağlık hizmeti yaşama durumu açısından anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu bulgu, hipotezimiz olan H4:"Cinsiyetin sağlık hizmeti yaşama durumu üzerinde etkisi yoktur" hipotezinin kabul edilmesini sağlamaktadır. Yani, cinsiyetin sağlık hizmeti yaşama durumu üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı söylenebilir.

Tablo 4.2.3.3

Sağlık Alanında Problem Yaşama Durumu-Yaş ANOVA Analizi

	Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare	F	Anlamlılık Değeri
Gruplar Arası	1,125	4	,281	,386	,819
Gruplar İçi	236,255	324	,729		
Toplam	237,380	328			

Yapılan ANOVA analizi, geçici koruma statüsüne sahip Suriyeliler arasında yaş gruplarının sağlık hizmeti ile ilgili sorun yaşama durumu açısından anlamlı bir fark olup olmadığını incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. ANOVA sonuçlarına göre, gruplar arası farkı gösteren F-değeri 0,386 ve p-değeri ise 0,819 olarak bulunmuştur. Bu p-değeri 0,05'ten büyük olduğu için, yaş grupları arasında sağlık hizmeti ile ilgili sorun yaşama durumuna dair anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla, yaşın sağlık hizmetleri sorunları üzerindeki etkisi istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu bulgular ışığında, H5: “Yaş grupları arasında sağlık hizmeti ile ilgili sorun yaşama durumu açısından bir fark yoktur.” hipotezi kabul edilmektedir. Yani, yaşın sağlık hizmeti sorunlarıyla doğrudan ilişkili bir etkisi olmadığı söylenebilir.

Tablo 4.2.3.4.

Sağlık Alanında Problem Yaşama Durumu-Medeni Durum Bağımsız Örneklem t-testiz Analizi

		Levene Varyans Eşitliği Testi		Ortalama Eşitliği için t-Testi						
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (İki Kuyruklu p-değeri)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	%95 Güven Aralığı	
Sağlık Hizmetinde Sorun Yaşama Faktörü-	Eşit Varyans	2,511	,114	-,767	323	,444	-,0885	,115409	Alt Sınır	Üst Sınır
	Varsayılmamıştır									
Medeni Durum	Eşit Varyans			-,794	278,982	,428	-,0885	,111549	Alt Sınır	Üst Sınır
	Varsayılmamıştır									
Hal t-testi										

Bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, medeni durumun sağlık hizmeti ile ilgili sorun yaşama durumu üzerindeki etkisi incelenmiştir. Levene varyansların eşitliği testi sonucunda p-değeri 0,114 bulunmuş ve bu değer 0,05'ten büyük olduğu için varyansların eşit olduğu varsayılabilir. T-testi sonuçlarına göre ise p-değeri 0,444 olarak hesaplanmıştır. Bu p-değeri de 0,05'ten büyük olduğu için, medeni durumun (evli ya da bekar olmanın) sağlık hizmetinde sorun yaşama üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olmadığı sonucuna varılmaktadır. Dolayısıyla, H6: “Evli veya bekar olmanın sağlık hizmetinde sorun yaşamaya etkisi yoktur.”

hipotezi reddedilmemektedir ve bu durumun sağlık hizmeti sorunları üzerinde bir fark yaratmadığı söylenebilir.

4.2.4. Eğitim Alanındaki Problemlerin Dağılım ve Analizi

Tablo 4.2.4.1.

Eğitim Alanındaki Problemlerin Dağılımı

		Frekans	Yüzde
Dil Problemi	Evet	219	66,6
Uyum Problemi	Evet	49	14,9
Eğitim Problemim Yok	Evet	61	18,5

Anket verilerine göre, Suriyeli katılımcıların eğitimle ilgili karşılaştıkları başlıca sorunlar, dil problemi ve uyum problemi olarak öne çıkmaktadır. Dil problemi yaşayan katılımcıların oranı %66,6'dır, bu da katılımcıların büyük bir kısmının eğitim sürecinde dil engeliyle karşılaştığını göstermektedir. Dil bariyerinin, eğitimdeki etkinliklerini ve başarılarını olumsuz etkileyebileceği düşünülebilir. Uyum problemi yaşayan katılımcıların oranı ise %14,9'dur. Bu oran, eğitim sistemine uyum sağlamakta zorluk yaşayan bir grup katılımcının bulunduğunu, ancak bu sorunun daha az yaygın olduğunu gösteriyor. Uyum problemi, kültürel farklılıklar, eğitim sistemi ve yöntemlerine alışmak gibi sebeplerden kaynaklanabilir. Eğitim problemi olmayan katılımcıların oranı ise %18,5'tir. Bu, belirli bir kesimin eğitim sürecinde herhangi bir sorunla karşılaşmadığını gösteriyor. Bu katılımcılar, dil engeli veya uyum sorunu gibi eğitimle ilgili engellerin dışında daha az zorluk yaşamış olabilir.

Tablo 4.2.4.2.*Eğitim Alanında Problem Yaşama Durumu- Cinsiyet Bağımsız Örneklem t-testi Analizi*

		Levene	Varyans							
		Eşitliği Testi	Ortalama Eşitliği için t-Testi							
					Anlamlılık			%95 Güven Aralığı		
					(İki		Standart			
					Serbestlik	Kuyruklu	Ortalama	Hata		
		F	Anlamlılık t		Derecesi	p-değeri)	Farkı	Farkı	Alt Sınır	Üst Sınır
Eğitim	Eşit Varyans	1,441	,231	,985	327	,325	,1138	,1156277	-,11358	,34135
Hizmetindeki	Varsayılmıştır							2		
Sorun	Eşit Varyans			,969	222,806	,334	,1138	,1175185	-,11770	,34547
Faktörü-	Varsayılmamıştır							4		
Cinsiyet t-										
testi										

H7: Kadınlar erkeklere göre daha çok eğitim hizmetinde sorun yaşamaktadır. Bu hipotezi test etmek için yapılan t-testi sonuçları incelendiğinde, kadınlar ve erkekler arasında eğitim hizmetindeki sorunlar açısından anlamlı bir fark bulunmadığı görülmektedir. Levene varyansların eşitliği testi sonucunda p-değeri 0,231 bulunmuş ve bu değer, varyansların eşit olduğu varsayımının geçerli olduğunu gösteriyor. T-testinin sonucunda ise p-değeri 0,325 olarak hesaplanmış ve bu değer 0,05'ten büyük olduğu için hipotez reddedilmiştir. Yani, kadınların erkeklere göre daha fazla eğitim hizmeti sorunu yaşadığına dair bir kanıt bulunmamaktadır. Bu durumda, cinsiyetin eğitim hizmetlerinde sorun yaşama üzerindeki etkisi anlamlı olmamaktadır ve H7 hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 4.2.4.3.*Eğitim Alanında Problem Yaşama Durumu-Yaş ANOVA Analizi*

	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Ortalama Kare	F	Anlamlılık Değeri
Gruplar Arası	1,125	4	,281	,386	,891
Gruplar İçi	236,255	324	,729		
Toplam	237,380	328			

H8: “Yaş grupları arasında eğitim hizmetinde sorun yaşama durumu arasında farklılık yoktur.” Bu hipotez, yapılan ANOVA analizi ile test edilmiştir. Tabloya bakıldığında, gruplar arası kareler toplamı 1,125, gruplar içi kareler toplamı ise 236,255 olarak hesaplanmıştır. Ortalama kareler değerlerine bakıldığında, gruplar arası ortalama kare 0,281 ve gruplar içi ortalama kare 0,729'dur. F-değeri ise 0,386 ve anlamlılık değeri (p-değeri) 0,819 olarak hesaplanmıştır. Bu p-değeri 0,05'ten büyük olduğu için, yaş grupları arasında eğitim hizmetinde sorun yaşama durumu açısından anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu sonuçlar, H8 hipotezinin doğruluğunu destekler niteliktedir. Bu durum, farklı yaş gruplarındaki katılımcıların eğitim hizmetlerinde karşılaştıkları sorunların benzer olduğunu ve yaştan, bu sorunları etkilemediğini göstermektedir.

Tablo 4.2.4.4.

Eğitim Alanında Problem Yaşama Durumu-Medeni Durum Bağımsız Örneklem t-testi Analizi

		Levene Varyans Eşitliği Testi		Ortalama Eşitliği için t-Testi				%95 Güven Aralığı	
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (İki Kuyruklu p-değeri)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Üst Sınır
Eğitim Hizmetinde	Eşit Varyans	,149	,700	,084	323	,933	,009594	,114225	-,21512
	Varsayılmıştır								,23431
Sorun Yaşama Faktörü-Medeni Hal	Eşit Varyans			,084	256,412	,933	,009594	,113608	-,21412
	Varsayılmamıştır								,23331

Suriyeli katılımcılara, kendilerinin doğrudan okul eğitimi almadıkları için eğitim hizmeti konusunda sorumlu olduklarını göz önünde bulundurarak, bu hizmetlerde yaşadıkları sorunları değerlendirmeleri istendi. Katılımcılar, okul eğitimi almamış olsalar da eğitim hizmetlerinden sorumlu olduklarını belirterek bu hizmetlerle ilgili yaşadıkları zorlukları ifade etmişlerdir. Bu durum, katılımcıların eğitim süreçlerine entegrasyonlarında karşılaştıkları engelleri, özellikle dil ve uyum problemleri gibi temel faktörleri daha net bir şekilde ortaya koymaktadır.

H9: “Medeni durumun eğitim hizmetinde sorun yaşama durumuna etkisi yoktur.” Bu hipotezi test etmek için yapılan t-testi sonuçları incelendiğinde, sonuçlar Suriyeli katılımcıların

eğitimle ilgili yaşadıkları sorunların, medeni durumlarına bakılmaksızın benzer olduğunu ortaya koymuştur. Levene Varyans Eşitliği Testi değeri 0,149 ve p-değeri 0,700'dür. Bu p-değeri 0,05'ten büyük olduğu için, varyansların eşit olduğu varsayımı kabul edilebilir. T-testi sonuçlarına göre, t-değeri 0,084 ve p-değeri 0,933 olarak bulunmuştur. Bu p-değeri de 0,05'ten büyük olduğu için, evli olanlarla evli olmayanlar arasında eğitim hizmetlerinde yaşanan sorunlarla ilgili anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varılmaktadır. Sonuç olarak, H9 hipotezi kabul edilmektedir. Medeni durumun eğitim hizmetinde sorun yaşama durumu üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Bu bulgular, Suriyeli katılımcıların eğitim hizmetlerine dair yaşadıkları problemleri, daha çok dil bariyerleri ve uyum sorunları gibi ortak zorluklardan kaynaklandığını, medeni durumlarının bu sorunları etkilemediğini vurgulamaktadır.

4.2.5. İstihdam Alanındaki Problemlerin Dağılım ve Analizi

Tablo 4.2.5.1.

İstihdam Alanındaki Problemlerin Dağılımı

		Frekans	Yüzde
Çalışan olarak kabul edilmiyorum.	Evet	11	3,343
Maaş alamıyorum.	Evet	98	29,787
Dışlanıyorum.	Evet	104	31,610
Sattığım ürünler alınmıyor.	Evet	7	2,127
İstihdam alanında sorunum yok.	Evet	109	33,130

Suriyeli katılımcılar arasında istihdam alanında yaşanan zorluklar, toplumsal uyumun ve ekonomik katılımın ne denli karmaşık olduğunu ortaya koymaktadır. Ankete göre, katılımcıların 104'ü (%31,61) dışlandıklarını ifade ederek sosyal kabul ve eşit fırsatlar konusunda ciddi bir engel hissetmektedir. Diğer yandan 98 kişi (%29,79) oranında kişi maaş konusunda sıkıntı yaşadığını belirtmiştir. Bu durum çalışma haklarının etkin şekilde korunmadığını düşündürmektedir. Bunun yanında, 11 (%3,34) katılımcı çalışan olarak kabul edilmediğini belirtmesi, ekonomik hayata dahil olma çabalarının bile reddedildiğini göstermektedir. Katılımcıların 7'si ise (%2,13) sattıkları ürünlerin alınmadığını bildirerek ticaret ve ekonomik faaliyetlerde de ayrımcılıkla karşılaştıklarını ifade etmiştir. Son olarak 109 (%33,13) katılımcı istihdam alanında herhangi bir sorun yaşamadığını söyleyerek, bu alanda olumlu deneyimlere de yer olduğunu göstermiştir. Bu bulgular,

Suriyeli göçmenlerin istihdam süreçlerinde karmaşık ve çok boyutlu bir tabloyla karşı karşıya olduklarını ve özellikle dışlanma, gelir güvencesi gibi temel sorunların çözülmesinin büyük önem taşıdığını açıkça ortaya koymaktadır.

Tablo 4.2.5.2.

İstihdam Alanında Problem Yaşama Durumu- Cinsiyet Bağımsız Örneklem t-testi Analizi

		Levene Varyans Eşitliği Testi		Ortalama Eşitliği için t-Testi					
				Anlamlılık (İki Serbestlik Kuyruklu)		Standart Hata		%95 Güven Aralığı	
		F	(p-değeri)	t	Derecesi	p-değeri	Farkı	Sınır	Sınır
İstihdam Sorunu	Eşit varyans varsayılmıştır	281,594	,000	25,670	327	,000	1,7119	,06668	1,580 1,843
Faktörü- Cinsiyet	Eşit varyans varsayılmamıştır.			29,203	317,994	,000	1,7119	,05861	1,596 1,827

H10: “Erkekler kadınlardan daha çok istihdam alanında sorun yaşamaktadır.” Bu hipotezi test etmek için yapılan Bağımsız Örneklem t-testi sonuçlarına göre, Levene Varyans Eşitliği Testi değeri 281,594 ve p-değeri 0,000'dır. Bu p-değeri 0,05'ten küçük olduğu için, varyansların eşit olmadığı kabul edilmiştir ve eşit olmayan varyanslar varsayımı kullanılarak t-testi yapılmıştır. T-testi sonuçlarına göre, t-değeri 29,203 ve p-değeri 0,000'dır. Bu p-değeri 0,05'ten küçük olduğu için, cinsiyetler arasında istihdam alanındaki sorunlar açısından anlamlı bir fark olduğu sonucuna varılmaktadır. Erkekler, kadınlardan daha fazla istihdam alanında sorun yaşamaktadır. Ortalama fark: 1,71190031, yani erkeklerin istihdam sorunu yaşama düzeyi kadınlardan ortalama 1,71 birim daha yüksektir. Sonuç olarak, H10 hipotezi kabul edilir. Yani, erkekler kadınlardan daha fazla istihdam alanında sorun yaşamaktadır.

Tablo 4.2.5.3.

Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin İstihdam Alanındaki Problemleri-Yaş ANOVA Analizi

	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Ortalama Kare	F	Anlamlılık Değeri.
Gruplar Arası	10,036	2	5,018	7,195	,001
Gruplar İçi	227,344	326	,697		
Toplam	237,380	328			

H11 hipotezinde, "Yaş grupları arasında istihdam alanında sorun yaşama durumu konusunda farklılıklar bulunmaktadır." ifadesi test edilmektedir. ANOVA sonucuna göre, Gruplar Arası F değeri 7,195 olarak bulunmuş ve bu değer için p değeri: ,001'dir. Bu p değeri, 0,05'ten küçük olduğu için, hipotezi kabul ediyoruz. Yani, yaş grupları arasında istihdam alanında sorun yaşama durumu açısından anlamlı bir fark bulunmaktadır. Gruplar İçi varyansın ortalaması ise ,697'dir ve bu, yaş grupları arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olduğunu doğrulamaktadır. Bu sonuç, yaş gruplarının istihdam sorunları yaşama oranlarında farklılıklar olduğunu gösteriyor ve bu farklılıkların anlamlı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, farklı yaş gruplarındaki Suriyeli katılımcıların, istihdam sorunlarını farklı şekilde algıladıkları veya yaşadıkları anlamına gelir. Örneğin, genç yaş grubundaki katılımcılar ile daha yaşlı katılımcılar arasında deneyimlerde farklılıklar görülmektedir.

Tablo 4.2.5.4.

İstihdam Alanında Problem Yaşama Durumu-Medeni Durum Bağımsız Örneklem t-testi Analizi

		Levene Varyans Eşitliği Testi		Ortalama Eşitliği için t-Testi						
		F	Anlamlılık (p-değeri)	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (İki Kuyruklu p-değeri)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	%95 Güven Aralığı Alt Sınır	Üst Sınır
İstihdam Sorunu	Eşit Varyans	16,301	,000	7,342	323	,000	,7838	,1067	,5738	,9938
Faktörü-Medeni Hal t-testi	Varsayılmıştır									
	Eşit Varyans			7,822	300,208	,000	,7838	,1002	,5866	,9810
	Varsayılmamıştır									

H12: “Evliler bekarlara göre daha çok istihdam alanında sorun yaşamaktadır.” Bu hipotezi test etmek için yapılan Bağımsız Örneklem t-testi sonuçlarına göre, Levene Varyans Eşitliği Testi 16,301 ve p-değeri 0,000'dır. Bu p-değeri 0,05'ten küçük olduğu için, varyansların eşit olmadığı kabul edilmiştir ve eşit olmayan varyanslar varsayımı kullanılarak t-testi yapılmıştır. T-testi sonuçlarına göre, t-değeri 7,822 ve p-değeri 0,000'dır. Bu p-değeri 0,05'ten küçük olduğu için, evliler ve bekârlar arasında istihdam alanındaki sorunlarla ilgili anlamlı bir fark olduğu sonucuna varılmaktadır. Evliler, bekârlara göre istihdam sorunu yaşama konusunda daha fazla sorun yaşamaktadır. Sonuç olarak, H12 hipotezi kabul edilir. Yani, evlilerin bekarlara göre istihdam alanında daha fazla sorun yaşadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

4.2.6. Psikolojik Problemlerin Dağılımı

Tablo 4.2.6.1.

Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Yaşadıkları Psikolojik Problemlerin Dağılımı

		Frekans	Yüzde
Yalnız hissediyorum.	Evet	65	19,8
Mutsuz hissediyorum.	Evet	76	23,1
Sahipsiz hissediyorum	Evet	65	19,8
Dışlanmış hissediyorum	Evet	41	12,5
Psikolojik problem hissetmiyorum.	Evet	82	24,9

Geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin psikolojik olarak yaşadığı sorunlar Tablo 4.2.6.1’de verilmiştir. 65 kişi (%19,8) yalnızlık ve sahipsizlik hissettiklerini beyan etmiştir. Bu durum Suriyeli bireylerin sosyal entegrasyon sürecinde yaşadığı zorlukları yansıtmaktadır. Yeni bir ülkeye yerleşmenin beraberinde getirdiği dil, kültür ve sosyal çevre farklılıkları, bu duyguların yoğunlaşmasına neden olabilir. Mutsuz hisseden katılımcıların sayısı 76’dır (%23,1). Bu durum ise ekonomik belirsizlikler, işsizlik, eğitim fırsatlarının sınırlılığı ve geleceğe dair kaygılar gibi faktörlerle ilişkilendirilebilir. Dışlanmışlık hissi yaşayanların 41 kişi (%12,5) gibi daha düşük bir seviyede olması, bazı bireylerin bulundukları topluma kabul gördüğünü hissettiğini gösterebilir. Ancak bu oran, sosyal uyum politikalarının geliştirilmesi gerektiğini de ortaya koymaktadır. Öte yandan, psikolojik problem hissetmediğini belirtenlerin sayısı 82’dir (%24,9). Geçici korumaya sahip Suriyelilerin bir kısmının mevcut koşullara uyum sağladığını veya güçlü başa çıkma mekanizmalarına sahip olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, mutsuzluk, yalnızlık ve sahipsizlik

gibi duyguların yaygınlığı, grubun çoğunluğunda psikolojik desteğe ihtiyaç duyulduğunu işaret etmektedir.

4.2.7. Dil Problemlerinin Dağılımı ve Analizi

Tablo 4.2.7.1.

Dil Problemlerinin Dağılımı

		Frekans	Yüzde
Okula gidemiyorum.	Evet	3	0,9
Resmi işlemlerde sorun yaşıyorum.	Evet	125	38
Dil nedeniyle dışlanıyorum.	Evet	88	26,7
Dikkat çekiyorum.	Evet	45	13,7
Dil nedeniyle problem yaşamıyorum.	Evet	68	20,7

Verilen veriler, Türkiye'de geçici koruma statüsüne sahip Suriyelilerin yaşadıkları dil problemlerinin dağılımını ve bu sorunların günlük yaşamlarına etkisini göstermektedir. Katılımcıların 125'i (%38) resmi işlemlerde dil nedeniyle sorun yaşadıklarını belirtmiştir. Bu durum, dil bariyerlerinin resmi işlemlerde karşılaşılan bürokratik engelleri artırdığına işaret etmektedir ve Suriyeli bireylerin toplumsal entegrasyonunu zorlaştıran önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Resmi işlemlerde yaşanan zorluklar hem psikolojik hem de pratik açıdan göçmenler için stres yaratıcı olabilir. Bunun yanı sıra, katılımcıların 88'i (%26,7) dil nedeniyle dışlanma yaşadıklarını ifade etmiştir. Bu, dil eksikliklerinin sosyal dışlanmayı artıran bir etken olduğunu gösteriyor. Suriyelilerin, dil engeli nedeniyle toplumsal ilişkilerde zorluk yaşaması, yalnızlık ve uyum güçlüklerine yol açabilir. Dilin sosyal etkileşimdeki rolü, bu grubun günlük yaşamını ciddi şekilde etkilemekte ve sosyal uyum sağlama süreçlerini zorlaştırmaktadır.

Verilerin bir kısmı, dil nedeniyle problem yaşamayan katılımcıların da bulunduğunu göstermektedir. Katılımcıların 68'i (%20,7) dil engeli yaşamadığını belirtmiştir. Bu bireyler, ya dil becerilerini geliştirerek bu engeli aşmışlar ya da daha fazla sosyal destek alarak dil bariyerini geride bırakmışlardır. Bu durum, dil öğrenmenin ve sosyal bağların güçlendirilmesinin, dil engelinin aşılmasında ne kadar etkili olabileceğini göstermektedir. Son olarak, 45 kişi (%13,7) toplum içinde dikkat çekme durumu yaşadığını belirtmiştir. Bu, dil eksikliklerinin sosyal etkileşimlerde bazen olumsuz algılara yol açtığını ve bireylerin sosyal çevrelerinde fark edilir hale gelmelerine neden olduğunu ortaya koymaktadır.

Genel olarak, dil problemleri Suriyeli bireylerin Türkiye'deki yaşamlarını etkileyen önemli bir zorluktur. Resmi işlemlerde yaşanan sorunlar ve sosyal dışlanma, toplumsal uyumun önünde engel oluştururken, dil becerilerinin geliştirilmesi, bu zorlukları aşmada anahtar bir rol oynamaktadır.

Tablo 4.2.7.2.

Dil Problemi Yaşama Durumu-Cinsiyet Bağımsız Örneklem t-testi Analizi

		Levene Varyans Eşitliği Testi		Ortalama Eşitliği için t-Testi						
				Anlamlılık (İki			Farkın %95 Güven Aralığı			
				Anlamlılık (p-değeri)	t	Serbestlik Derecesi	Kuyruklu p-değeri	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Alt Sınır Üst Sınır
Dil Sorunu	Eşit varyans	,030	,863	,763	327	,446	,08822	,1156	-,1393	,3158
Yaşama	varsayılmıştır									
Faktörü-	Eşit varyans			,758	229,310	,449	,08822	,1164	-,1411	,3175
Cinsiyet	varsayılmamıştır									

H13 hipotezinde, "Cinsiyetin dil sorunu yaşama faktörüne etkisi yoktur." ifadesi test edilmektedir. Yapılan t-testi sonuçlarına göre, Levene Varyans Eşitliği Testi p-değeri: 0,863'tür, bu da gruplar arası varyansın eşit olduğunu ve eşit varyans varsayılmıştır durumunun geçerli olduğunu gösteriyor. T-testi sonucunda, t-değeri 0,763 ve p-değeri 0,446'dır. Bu p-değeri, 0,05'ten büyük olduğu için, hipotezi reddetmiyoruz. Yani, cinsiyetin dil sorunu yaşama faktörüne etkisi yoktur. Cinsiyetler arasında dil sorunu yaşama durumu açısından anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Sonuç olarak, H13 hipotezi kabul edilmiştir; cinsiyetin dil sorunu yaşama durumuna etkisi olmadığı söylenebilir. Örneğin hem erkek hem de kadın bireyler dil nedeniyle benzer zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu durum, dil engelinin, cinsiyet fark etmeksizin tüm Suriyeli göçmenler için benzer derecelerde zorluk yarattığını ve bu konuda cinsiyete dayalı farklılıkların önemsiz olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 4.2.7.3.*Dil Problemi Yaşama Durumu -Yaş ANOVA Analizi*

	Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare	F	Anlamlılık Değeri
Gruplar Arası	3,403	2	1,702	2,371	0,095
Gruplar İçi	233,976	326	,718		
Toplam	237,380	328			

Yukarıdaki AVONA tablosu, Suriyelilerin yaşadıkları dil problemlerinin farklı yaş gruplarına göre farklılık gösterip göstermediğini analiz etmektedir. Analiz neticesinde H14: “Yaş grupları arasında dil sorunu yaşama durumu açısından farklılıklar bulunmamaktadır.” hipotezi sınanacaktır.

Analiz neticesinde, gruplar arası kareler toplamı (0,794), yaş grupları arasında dil problemleri açısından gözlemlenen varyansı ifade eder ve bunun için 4 serbestlik derecesi (df) bulunmaktadır. Gruplar arası ortalama kare değeri 0,199 olarak hesaplanmıştır. Gruplar içi kareler toplamı (53,151), aynı yaş grubundaki bireyler arasındaki dil problemlerine yönelik varyansını göstermektedir ve bunun için 324 serbestlik derecesi bulunmaktadır. Gruplar içindeki ortalama kare değeri 0,164 olarak hesaplanmıştır. Gruplar arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını test eden F değeri 1,210'dur. Ancak anlamlılık değeri (p-değeri) 0,306 olarak bulunduğundan, yaş grupları arasındaki dil problemlerinin farklılık göstermediği yorumu yapılabilir ($p < 0,05$). Sonuç olarak, H14 hipotezi reddedilemez ve kabul edilir, çünkü yaş gruplarının dil sorunu yaşama durumları arasında belirgin bir farklılık gözlemlenmemektedir. Suriyelilerin yaşadıkları dil problemlerinin yaş gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği söylenebilir. Bu durum, yaş faktörünün dil problemleri üzerinde belirleyici bir etkisi olmadığını göstermektedir.

Tablo 4.2.7.4.*Dil Problemi Yaşama Durumu-Medeni Durum Bağımsız Örneklem t-testi Analizi*

		Levene Varyans Eşitliği Testi		Ortalama Eşitliği için t-Testi				%95 Güven Aralığı	
		Anlamlılık (p-değeri)	F	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (İki Kuyruklu p-değeri)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Üst Sınır	Üst Sınır
Dil Sorunu	Eşit varyans	,000	,987	-,718	323	,473	-,08217	,1143	-,3072 ,1428
Faktörü-	varsayılmıştır								
Medeni	Eşit varyans			-,713	246,490	,476	-,08217	,1152	-,3090 ,1447
Hal	varsayılmamıştır								

H15 hipotezinde, "Bekarlar evlilere göre daha az dil problemi yaşamaktadır." ifadesi test edilmektedir. Yapılan t-testi sonuçlarına göre, Levene Varyans Eşitliği Testi p-değeri 0,987'dir, bu da gruplar arası varyansın eşit olduğunu ve eşit varyans varsayılmıştır durumunun geçerli olduğunu gösteriyor. T-testine göre; t-değeri: -0,718 ve p-değeri: 0,473'tir. Bu p-değeri, 0,05'ten büyük olduğu için, hipotezi reddetmiyoruz. Yani, evli ve bekar grupları arasında dil sorunu yaşama durumu açısından anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Sonuç olarak, H15 hipotezi reddedilmiştir; bekarların, evlilere göre daha az dil problemi yaşadığına dair istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Yani, evli veya bekar olan Suriyeliler arasında dil engeli yaşama sıklığı açısından belirgin bir fark yoktur. Bu durum, dil bariyerlerinin, Suriyelilerin medeni durumlarına göre değişmediğini ve tüm medeni durum gruplarındaki bireylerin dil öğrenme sürecinde benzer zorluklarla karşılaştığını gösterir.

4.3. Gelecek Beklentilerinin Dağılımı ve Analizi

Bu başlık altında, Suriyelilerin savaş sonrası Suriye ile ilgili beklentileri ve Türkiye'deki geleceğe dair çeşitli eğilimleri ele alınmaktadır. Öncelikle, katılımcıların savaş sonrası Suriye ile ilgili beklentileri ve bu beklentilerin, Suriye'deki barış ve huzur durumuna göre değişen öncelikli tercihleri incelenmiştir. Ayrıca, Suriyelilerin göç tercihleri ve güvenli bölgelere yerleşme konusundaki düşünceleri, özerk bölgelere yönelik görüşleri de analiz edilmiştir. Türk

vatandaşlığına yönelik tepkileri ve bu durumun geri dönüş eğilimlerine etkisi ise önemli bir başlık olarak ele alınmıştır.

Çeşitli ki-kare analizleri ile, dil sorunu, istihdam sorunları, yerel halkla yaşanan problemler gibi faktörlerin, Suriyelilerin geri dönüş eğilimleriyle ilişkisi araştırılmıştır. Katılımcıların anadili ve özerk bölgeye yönelik tutumları, savaş sonrası beklentilerle bağlantılı olarak değerlendirilmiş ve savaş sonrası dönemde birinci dereceden akrabaların bulunma durumunun, bireylerin ülke ile ilgili beklentilerini nasıl şekillendirdiği analiz edilmiştir. Ayrıca Suriye'deki mal varlığı durumunun savaş sonrası beklentilerle ilişkisi ve yaşa bağlı olarak kaygı faktörlerinin nasıl farklılaştığı incelenmiştir. Son olarak, Türk vatandaşlığı verilmesi durumunda, Suriyelilerin Türkiye'de kalma isteklerinin nasıl değiştiği de ki-kare analizi aracılığıyla değerlendirilmiştir.

4.3.1. Gelecek Beklentileriyle İlgili Bulgular

Tablo 4.3.1.1.

Savaş Sonrası Suriye ile İlgili Beklentiler

Veriler	Frekans	Yüzde	Yüzde Değer	Kümülatif Yüzde
ÇOK KÖTÜ	139	42,2	42,2	42,2
KÖTÜ	155	47,1	47,1	89,4
NORMAL	35	10,6	10,6	100,0
Toplam	329	100,0	100,0	

Bu veriler, katılımcıların savaş sonrası Suriye ile ilgili beklentilerini yansıtmaktadır. Çoğunlukla, katılımcılar savaş sonrası Suriye'nin durumu hakkında olumsuz bir görüşe sahiptir. %42,2'si "Çok Kötü" olarak değerlendirmişken, %47,1'i ise "Kötü" olarak ifade etmiştir. Bu, büyük bir kısmın savaşın ardından ülkelerinin geleceği konusunda karamsar ve endişeli olduğunu göstermektedir. Katılımcıların bu beklentisi, ülkelerinin yeniden yapılanması, güvenlik, ekonomik durum ve yaşam koşulları gibi konularda ciddi zorluklar yaşanacağını düşündüklerini gösteriyor olabilir.

Buna karşın, yalnızca %10,6'lık bir kesim "Normal" bir beklenti içinde olduğunu belirtmiştir, bu oran da Suriyelilerin çoğunluğunun gelecekte çok umutlu olmadığını, fakat bazılarının göre durumun daha az olumsuz olabileceğini düşündüklerini ifade eder. Genellikle,

savaş sonrası Suriye için beklentiler oldukça düşük olup, bu da katılımcıların geleceğe yönelik güvensizliklerini yansıtmaktadır.

Tablo 4.3.1.2.

Suriye'deki Barış ve Huzur Durumunda Katılımcıların Öncelikli Tercihleri

Veriler	Frekans	Yüzde	Yüzde Değer	Kümülatif Yüzde
TÜRKİYE'DE KALMAK	220	66,9	66,9	66,9
ÜLKEME GERİ DÖNMEK	40	12,2	12,2	79,0
BİR BAŞKA ÜLKEYE GEÇİŞ YAPMAK	69	21,0	21,0	100,0
Toplam	329	100,0	100,0	

Bu veriler, katılımcıların barış ve huzurun sağlanması durumunda tercihlerini yansıtmaktadır. En yüksek oranla, katılımcıların %66,9'u Türkiye'de kalmayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bu, Türkiye'deki mevcut yaşam koşullarının, barış ve huzur sağlandığında da en çekici seçenek olarak görüldüğünü gösteriyor. Türkiye'nin ekonomik ve sosyal olanakları, güvenlik durumu ve yaşam kalitesi, bu tercihin ana nedenleri arasında yer alabilir. Bu durum, Suriyelilerin entegrasyon süreçlerinde Türkiye'yi uzun vadeli bir ikamet yeri olarak kabul etmelerinin önemli bir göstergesi olabilir.

Buna karşın, %12,2 oranında bir kesim, ülkelerine geri dönmeyi tercih etmektedir. Bu oran, Suriyelilerin bir kısmının, özellikle barış ve huzurun sağlanması durumunda, ülkelerindeki geleceğe dair olumlu bir beklenti taşıdıklarını ancak halen yerleşik hayata geçme konusunda tereddüt ettiklerini gösteriyor olabilir. Son olarak, %21 oranında bir grup ise bir başka ülkeye geçiş yapmayı tercih etmektedir. Bu tercihin arkasında, yeni bir yaşam kurma ve daha iyi ekonomik fırsatlar arayışı, güvenlik kaygıları gibi faktörler etkili olabilir.

Tablo 4.3.1.3.*Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Göç Tercihleri*

Veriler	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
AMERİKA ÜLKESİ	18	5,5	5,5	5,5
AVRUPA ÜLKESİ	252	76,6	76,6	82,1
KENDİ ÜLKEM	59	17,9	17,9	100,0
Toplam	329	100,0	100,0	

Bu veriler, katılımcıların bir başka ülkeye geçme tercihlerini göstermektedir. En yüksek oranla, katılımcıların %76,6'sı Avrupa ülkelerini tercih etmektedir. Bu, Avrupa'nın ekonomik fırsatlar, yaşam standartları ve güvenlik açısından daha çekici bir seçenek sunduğunu gösteriyor. Ayrıca, %17,9 oranında bir grup kendi ülkelerine dönmeyi tercih etmektedir. Bu tercih, bazı katılımcıların Suriye'ye olan bağlılıklarını ve oradaki geleceğe dair umutlarını yansıtır olabilir. Son olarak, sadece %5,5'lik bir kesim Amerika'yı tercih etmektedir, bu da Amerika'nın daha az tercih edilen bir seçenek olduğunu gösteriyor, muhtemelen vize ve göçmenlik süreçlerinin zorluğuna veya dil engeline bağlıdır.

Tablo 4.3.1.4.*Suriye'nin Kuzeyinde Güvenli Bölgeye Yerleşme Fikri*

Veriler	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
ÇOK KÖTÜ	99	30,1	30,1	30,1
KÖTÜ	140	42,6	42,6	72,6
NORMAL	22	6,7	6,7	79,3
İYİ	33	10,0	10,0	89,4
ÇOK İYİ	35	10,6	10,6	100,0
Toplam	329	100,0	100,0	

Bu veriler, katılımcıların Suriye'nin kuzeyinde oluşacak güvenli bölgeye yerleşme fikrine nasıl yaklaştıklarını göstermektedir. Katılımcıların 140'ı (%42,6) "kötü" seçeneğini işaretlemiştir

Ayrıca 99 kişi (%30,1) bu fikri "çok kötü" olarak değerlendirmiştir. Bu durum, birçok kişinin güvenli bölge fikrine karşı şüpheyile yaklaştığını ve bu seçeneği olumsuz bulduğunu gösteriyor. Bu da güvenli bölgeye yerleşme fikrinin, ciddi kaygılar veya güvensizlikler nedeniyle bazı Suriyeliler tarafından tamamen reddedildiğini gösteriyor.

Öte yandan, 35 kişilik (%10,6) bir kesim söz konusu fikri "çok iyi" olarak değerlendirirken, 33 kişilik (%10) bir grup da "iyi" olarak değerlendirmiştir. Bu oranlar, güvenli bölgenin olası faydalarını görebilen, fakat yine de bir ölçüde temkinli yaklaşan katılımcıların varlığını göstermektedir. Son olarak, %6,7'lik bir grup, bu fikri "Normal" olarak değerlendirmiştir. Bu sonuç, Suriyelilerin güvenli bölge fikrine yönelik düşüncelerinin oldukça karışık olduğunu, bir kısmının bu alternatifte olumlu yaklaşıp da çoğunluğun temkinli ve olumsuz bir tutum sergilediğini ortaya koymaktadır.

Tablo 4.3.1.5.

Suriyelilerin Özerk Bölgelerde Geri Dönüş Görüşleri

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Seçenekler				
ÇOK KÖTÜ	122	37,1	37,1	37,1
KÖTÜ	123	37,4	37,4	74,5
NORMAL	21	6,4	6,4	80,9
İYİ	37	11,2	11,2	92,1
ÇOK İYİ	26	7,9	7,9	100,0
Toplam	329	100,0	100,0	

Bu veriler, katılımcıların Suriye'de özerk bölgelerin oluşturulması durumunda geri dönüş fikrine nasıl yaklaştıklarını göstermektedir. Çoğunlukla katılımcılar, bu fikre olumsuz bir yaklaşım sergilemektedir. 122 kişi (%37,1) "Çok Kötü" ve 123 kişi (%37,4) "Kötü" olarak değerlendirmiştir, bu da Suriyelilerin büyük bir kısmının, özerk bölgelerin kurulmasının geri dönüş için cazip bir seçenek oluşturmayacağını düşündüğünü göstermektedir. Bu olumsuz tutum, katılımcıların savaş sonrası Suriye'nin geleceği konusunda şüpheli bir bakış açısına sahip olduklarını veya güvenlik, ekonomik koşullar gibi faktörler nedeniyle geri dönüşü olumsuz gördüklerini işaret ediyor olabilir. Buna karşın söz konusu fikri, 26 kişilik (%7,9) bir kesim "Çok İyi" olarak değerlendirirken ve 37 kişi (%11,2) "İyi" olarak değerlendirmiştir. Bu oranlar, bazı katılımcıların özerk bölgelerin,

Suriye'de daha fazla güvenlik ve bağımsızlık sağlayabileceği fikrine sıcak baktığını göstermektedir.

Tablo 4.3.1.6.

Suriyelilerin Türk Vatandaşlığına Tepkisi ve Geri Dönüş Eğilimleri

Seçenekler	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
EVET	72	21,9	21,9	21,9
KARARSIZIM	54	16,4	16,4	38,3
HAYIR	203	61,7	61,7	100,0
Total	329	100,0	100,0	

Bu veriler, katılımcıların Türk vatandaşlığı verilmesi durumunda ülkelerine dönmeyi düşünüp düşünmediklerini göstermektedir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu, %61,7'si "Hayır" yanıtını vererek Türk vatandaşlığı verilse bile ülkelerine dönmeyi düşünmediklerini belirtmiştir. Bu durum, Suriyelilerin Türkiye'deki yaşamlarını sürdürmeyi tercih ettiklerini veya Suriye'ye dönme konusunda karamsar olduklarını ifade edebilir. Katılımcıların 72'si (%21,9) "Evet" yanıtını vererek Türk vatandaşlığı verilirse ülkelerine dönmeyi düşünebileceklerini belirtmiş, bu da bazı Suriyelilerin, Türkiye'deki yaşam şartlarının iyileştirilmesi ve Türk vatandaşlığının onlara sağladığı haklar ile Suriye'ye geri dönme düşüncesini yeniden değerlendirebileceğini gösteriyor. %16,4'lük bir kesim ise "Kararsızım" yanıtını vererek, bu konuda kesin bir görüş belirtmektense belirsizlik içinde olduklarını göstermektedir.

Tablo 4.3.1.7.

Suriye'ye Geri Dönüşte En Çok Kaygı Duyulan Konular

Seçenekler	Frekans	Yüzde	Yüzde Değer	Kümülatif Yüzde
EKONOMİK	54	16,4	16,4	16,4
ASKERİ-SİYASİ	53	16,1	16,1	32,5
BASKI				
SOSYAL BASKI	22	6,7	6,7	39,2
YAŞAM KOŞULLARI	200	60,8	60,8	100,0
Toplam	329	100,0	100,0	

Bu veriler, Suriyelilerin ülkelerine geri döndüklerinde en çok kaygılandıkları konuları göstermektedir. En büyük kaygı, %60,8'lik bir oranla yaşam koşulları ile ilgilidir. Katılımcıların büyük bir kısmı, Suriye'ye dönüşte yaşam şartlarının zorluğu ve belirsizliği nedeniyle endişelidir. Bu durum, savaşın yarattığı tahribat ve altyapı eksikliklerinin hala devam ediyor olabileceğini ve bunun günlük yaşam üzerinde ciddi etkiler yaratabileceğini düşündürebilir. İkinci sırada, %16,4'lük bir oranla ekonomik kaygılar yer almaktadır. Katılımcılar, ülkelerine döndüklerinde ekonomik zorluklarla karşılaşma endişesi taşımaktadırlar. Askeri ve siyasi baskılar ise %16,1 oranla üçüncü sırada yer almaktadır. Sosyal baskı ise en düşük oranla, %6,7 ile kaygı duyulan bir konu olarak öne çıkmaktadır. Bu veriler, ekonomik zorluklar ve yaşam koşullarının, katılımcıların geri dönüşle ilgili en büyük engelleri oluşturduğunu göstermektedir.

4.3.2. Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyelilerin Gelecek Beklentilerinin Analizi ve Hipotezlerin Test Edilmesi

Tablo 4.3.2.1.

Dil Sorunu Yaşama ve Geri Dönüş Eğilimi Arasındaki İlişkinin Ki Kare Analizi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asimptotik Anlamlılık (2 yönlü)
Pearson Ki-Kare	4,131 ^a	2	,127
Olasılık Oranı	3,954	2	,138
Doğrusal Doğrusal İlişki	,096	1	,756
Geçerli Vakalar	329		

a. 0 hücre (%0,0) 5'ten az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 7,23'tür.

Ki-kare testi ile yapılan analizde, dil sorunu yaşayan bireyler ile geri dönüş eğilimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ki-kare testinin p-değeri 0,127 olarak hesaplanmış ve bu değer 0,05'ten büyük olduğundan, dil sorunlarının geri dönüş eğiliminde anlamlı bir etkisi olmadığı sonucuna varılmıştır. Ancak, göçmenlerin geri dönüş kararlarını sadece dil sorunları ile açıklamak yanıltıcı olabilir. Geri dönüş kararlarını etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Suriye'deki güvenlik durumu, ailevi bağlar, psikolojik faktörler ve yerel yaşam koşulları gibi etkenler, dil problemleriyle birlikte geri dönüş kararını şekillendiren unsurlar arasında yer alır. Özellikle, Suriye'deki iç savaş ve güvenlik sorunları, geri dönüşü engelleyen en büyük etkenlerden biridir. Savaşın devam etmesi ve yıkılmış altyapı, dil problemi yaşayan bireylerin bile geri dönmek yerine, Türkiye'de kalmayı tercih etmelerine yol açabilir. Çalışmada H16 hipotezi "Yaşanılan dil sorunu

bireylerde geri dönüş eğilimini arttırmaktadır" şeklinde, dil sorunları ile geri dönüş eğilimi arasındaki ilişkiyi test ediyordu. Ki-kare testinin sonuçlarına göre, bu iki değişken arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı için H16 hipotezi reddedilebilir.

Tablo 4.3.2.2.

İstihdam Sorunu ve Geri Dönüş Eğilimi Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Analizi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asimptotik Anlamlılık (2 yönlü)
Pearson Ki-Kare	5,420 ^a	3	,143
Olasılık Oranı	5,231	3	,156
Doğrusal-Doğrusal İ	1,156	1	,282
Geçerli Vakalar	329		

a. 0 hücre (%0,0) 5'ten az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 7,29'dur.

Ki-kare testi sonuçlarına göre, istihdam sorunları ve geri dönüş eğilimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ki-Kare testinin p-değeri 0,143 olarak hesaplanmıştır ve bu değer 0,05'ten büyük olduğu için "Yaşanılan istihdam sorunu bireylerde geri dönüş eğilimini arttırmaktadır" şeklindeki H17 hipotezi geçerli değildir. Testin diğer sonuçlarına bakıldığında, Olasılık Oranı ve Doğrusal-Doğrusal İlişki testleri de sırasıyla 0,156 ve 0,282 p-değerleri ile anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir. Bu da, istihdam sorununun bireylerin geri dönüş eğilimlerini artırmadığını ve geri dönüş kararlarının başka faktörlere bağlı olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, Türkiye'deki sosyal yardımlar ve devlet desteği, istihdam sorunu yaşayan göçmenler için bir tür geçici güvence sunmakta ve bu da geri dönüşü daha az cazip hale getirmektedir.

Tablo 4.3.2.3.

Yerel Halkla Sorun Yaşama Durumu ve Geri Dönüş Eğilimi Arasındaki İlişkinin Ki-kare Analizi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asimptotik Anlamlılık (2 yönlü)
Pearson Ki-Kare	77,844 ^a	2	,000
Olasılık Oranı	98,575	2	,000
Doğrusal-doğrusal İlişki	70,647	1	,000
Geçerli Vakalar	329		

a. 0 hücre (%0,0) 5'ten az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 14,35'tir.

Ki-kare testi sonuçlarına göre, yerel halkla sorun yaşama durumu ile geri dönüş eğilimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Ki-kare testinin p-değeri 0,000 olarak hesaplanmıştır. Bu p-değeri 0,05'ten çok daha küçük olduğundan, hipotez geçerlidir ve yerel halkla sorun yaşayan bireylerde geri dönüş eğiliminin arttığını söyleyebiliriz. Testin diğer istatistikleri, olasılık oranı ($p = 0,000$) ve doğrusal-doğrusal İlişki ($p = 0,000$), sonuçlarıyla da aynı şekilde, yerel halkla yaşanan sorunların geri dönüş eğilimlerini etkileyen anlamlı bir faktör olduğunu desteklemektedir. Bu sonuçlar, yerel halkla sorun yaşayan bireylerin, barış ve huzur sağlandığında geri dönme eğilimlerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, yerel halkla sorun yaşayan bireylerin, ülkelerinde barış sağlandığında geri dönme eğilimlerinin arttığı yönündeki H18: “Yerel halkla sorun yaşayan bireylerde geri dönüş eğilimi artmaktadır” hipotezi, bu istatistiksel verilere dayanarak desteklenmektedir.

Tablo 4.3.2.4.

Katılımcıların Anadili ile Özerk Bölgeye Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin Ki-kare Analizi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asimptotik Anlamlılık (2 yönlü)
Pearson Ki-Kare	273,638 ^a	4	,000
Olasılık Oranı	272,532	4	,000
Doğrusal-doğrusal İlişki	233,764	1	,000
Geçerli Vakalar	329		

a. 1 hücre (%10,0) 5'ten az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 4,66'dır.

Pearson Ki-Kare analizi, katılımcıların anadili ile Suriye’de oluşturulabilecek özerk bölge fikirlerine yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi test etmek için gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, Pearson Ki-Kare değeri 273,638 olarak hesaplanmış ve anlamlılık düzeyi $p = 0,000$ bulunmuştur. Bu sonuç, anadili Kürtçe olan katılımcılar ile özerk bölge fikrine yönelik tutumlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir ($p < 0,05$). Ek olarak, Olasılık Oranı değeri de 272,532 olarak hesaplanmış ve bu bulgunun istatistiksel anlamlılığını desteklemiştir. Minimum beklenen değer 4,66 olarak bulunmuş olup bu da sonuçların

güvenilirliğini göstermektedir. Analiz, Kürtçe konuşan katılımcıların özerk bölge fikrine daha olumlu yaklaşma eğiliminde olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, kültürel ve dilsel bağların politik beklentilere olan etkisini açıklayabilir. Anadili Kürtçe olan bireylerin özerklik fikrine daha olumlu bakmasının, bu grubun toplumsal aidiyet algıları ve Suriye’deki geleceğe yönelik beklentileriyle bağlantılı olduğu düşünülebilir. Sonuç olarak H19: “Anadili Kürtçe olan katılımcılar, Suriye’de oluşturulabilecek özerk bölge fikirlerine olumlu yaklaşmaktadır” hipotezi desteklenmektedir. Anadili Kürtçe olan bireylerin, Suriye’de özerk bir bölge oluşturulması fikrine daha olumlu yaklaşma eğiliminde oldukları istatistiksel olarak doğrulanmıştır.

Tablo 4.3.2.5.

Suriye’de Bulunan Birinci Derece Akraba Durumunun Savaş Sonrası Beklentileriyle Ki-kare Analizi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asimptotik Anlamlılık (2 yönlü)
Pearson Ki-Kare	2,523 ^a	2	,283
Olasılık Oranı	2,517	2	,284
Doğrusal İlişki Testi	2,514	1	,113
Geçerli Vakalar	329		

a. 1 hücre (%16,7) 5'ten az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 1,70'tir.

Bu tablo, H20: "Katılımcıların Suriye’de birinci derece akrabalarının olup olmaması, bireylerin savaş sonrası Suriye ile ilgili beklentilerini değiştirmemektedir." hipotezini test etmek amacıyla yapılmıştır. Yapılan Pearson Ki-Kare testi, olasılık oranı ve doğrusal ilişki testi sonuçlarına göre, p-değerlerinin 0,05'ten büyük olduğu görülmektedir. Bu da, katılımcıların akraba durumu ile beklentileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı anlamına gelir. Pearson Ki-Kare testinin p-değeri 0,283, olasılık oranının p-değeri ise 0,284 olarak hesaplanmış, doğrusal ilişki testinin p-değeri ise 0,113 bulunmuştur. Bu sonuçlar, katılımcıların Suriye’deki birinci derece akrabalarının varlığının, savaş sonrası Suriye’ye dair beklentilerini değiştirmedigini ve bu iki değişken arasında herhangi bir anlamlı fark bulunmadığını ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, bu bulgular, Suriye'deki savaş sonrası bireylerin beklentilerinin, birinci derece akrabalık durumundan bağımsız olarak genellikle olumsuz olduğunu göstermektedir. Hem akrabası olanlar hem de olmayanlar benzer şekilde kötü beklentiler içinde bulunmaktadır. Bu durum, savaşın

yarattığı derin toplumsal ve ekonomik etkilerin, bireylerin kişisel ilişkilerinden (akrabalık gibi) bağımsız olarak geniş bir kitleyi etkileyebileceğine işaret etmektedir. Öyle ki, akraba ilişkileri her ne kadar bireylerin duygusal bağlılıklarını ve güven duygularını etkileyebilse de, savaşın yıkıcı etkilerinin savaş sonrası Suriye'ye ilişkin beklentiler üzerinde çok daha belirleyici bir rol oynadığı söylenebilir. Bu bağlamda, H20: "Katılımcıların Suriye'de birinci derece akrabasının olup, olmaması bireylerin savaş sonrası Suriye ile ilgili beklentilerini değiştirmemektedir." önerisi istatistiksel olarak desteklenmektedir. Veriler, bireylerin akrabalık durumlarına bakılmaksızın benzer olumsuz beklentilere sahip olduklarını ortaya koymaktadır.

Tablo 4.3.2.6.

Suriye'de Bulunan Mal Varlığı ve Savaş Sonrası Ülke Beklentileri Arasındaki İlişkinin Ki-kare Analizi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asimptotik Anlamlılık (2 yönlü)
Pearson Ki-Kare	3,696 ^a	8	,883
Olasılık Oranı	5,306	8	,724
Doğrusal Doğrusal İlişki	,033	1	,855
Geçerli Vakalar	329		

a. 5 hücre (%33,3) 5'ten az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 43'tür.

H21 hipotezi, "Katılımcıların Suriye'de mal varlığına sahip olup olmaması bireylerin savaş sonrası Suriye ile ilgili gelecek beklentilerini değiştirmemektedir" şeklinde formüle edilmiştir. Bu hipotezi test etmek amacıyla yapılan Ki-Kare testi sonuçları incelendiğinde, Pearson Ki-Kare değeri 3,696 ve p-değeri 0,883 bulunmuştur. Buradaki p-değeri, genellikle kabul edilen %5 anlamlılık düzeyinin çok üzerindedir ($p < 0,05$), bu da hipotezi reddedemeyeceğimiz anlamına gelmektedir. Örneğin, katılımcılardan birinin Suriye'de büyük bir ev ve araziye sahip olması, savaş sonrası ülkesine dair beklentilerini değiştirmezken, başka bir katılımcı, hiçbir mal varlığına sahip olmamasına rağmen aynı şekilde Suriye'nin geleceği hakkında benzer görüşleri paylaşabiliyor. Bu da gösteriyor ki, mal varlığı durumu ile kişilerin savaş sonrası Suriye hakkındaki gelecek beklentileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Sonuç olarak, hipotez doğrulanmış olur ve mal varlığı durumu, kişilerin gelecekteki beklentilerini etkilememektedir. Bu durum, Suriye'ye

dair beklentilerin daha çok kişisel deneyimler ve diğer faktörlere dayandığını, mal varlığının ise bu beklentileri şekillendirmediğini ortaya koymaktadır.

Tablo 4.3.2.7.

Yaşa Göre Savaş Sonrası Kaygı Faktörlerinin Frekans Analizi

		Ekonomik	Askeri-Siyasi Baskı	Sosyal Baskı	Yaşam Koşulları	Toplam
YAŞINIZ NEDİR?	20 ve altı	0	1	1	7	9
	21-30	29	18	11	76	134
	31-40	19	22	7	91	139
	41-50	3	11	1	17	32
	51 ve üstü	3	1	2	9	15
Toplam		54	53	22	200	329

40 yaş üstü bireyler arasında en çok kaygı duyulan hususların dağılımı incelendiğinde, yaşam koşullarının en belirgin endişe kaynağı olduğu görülmektedir. Verilere göre bu yaş grubundaki 47 kişinin 26'sı (%55,3) yaşam koşullarını en büyük kaygı nedeni olarak belirtmiştir. Diğer kategorilere bakıldığında, askeri-siyasi baskı 12 kişi (%25,5), ekonomik kaygılar 6 kişi (%12,8) ve sosyal baskı ise sadece 3 kişi (%6,4) tarafından ifade edilmiştir. Bu durum, yaşam koşullarının, 40 yaş üstü bireyler için diğer tüm endişe konularından daha ön planda olduğunu göstermektedir. Elde edilen sonuçlar, H22: "40 yaş üstü bireylerde en çok kaygı duyulan husus yaşam koşullarıdır" hipotezini güçlü bir şekilde desteklemektedir. Yaşam koşulları ile diğer kategoriler arasındaki belirgin fark, bu gruptaki bireylerin odak noktasının öncelikli olarak yaşam standartlarına yönelik olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 4.3.2.8.

Türk Vatandaşlığı Verilmesi ile Gelecekte Türkiye'de Kalma İsteğinin Ki-kare Analizi

	Değer	Serbestlik Derecesi	Asimptotik Anlamlılık (2 yönlü)
Pearson Ki-Kare	25,930 ^a	4	,000
Olasılık Oranı	24,822	4	,000
Doğrusal-Doğrusal İlişki	22,005	1	,000
Geçerli Vakalar	329		

a. 2 hücre (%22,2) 5'ten az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 2,95'tir.

Türk vatandaşlığı verilmesi ile gelecekte Türkiye'de kalma isteğinin arasındaki ilişkiyle alakalı hipotezi test etmek için yapılan Ki-kare testi sonuçları ($p = 0,000$), Türk vatandaşlığının verilmesi ile Türkiye'ye dönme isteği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, H23: “Türk vatandaşlığı verildiği takdirde bu kişilerde Türkiye’de kalma isteği vardır” şeklindeki hipotezin doğruluğunu destekler niteliktedir. Testin p-değeri, 0,05'in altında olduğu için, Türk vatandaşlığı verilmesinin bireylerin Türkiye'de kalma kararlarını etkileyen önemli bir faktör olduğunu ve bu iki değişken arasında güçlü bir ilişki bulunduğunu göstermektedir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışma ile göç olgusunun ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi boyutlarının incelenmesi ve bireylerin mekânsal hareketlerini etkileyen faktörlerin anlaşılması hedeflenmiştir. İnsanların bulundukları yerlerden ayrılarak başka bölge veya ülkelere taşınmalarını ifade eden göç, ekonomik imkanlar, güvenlik endişeleri, siyasi baskılar ve sosyal uyum gibi çok yönlü etkenlerle şekillenmektedir. Göçün etkileri yalnızca bireylerin yaşamlarında değil, aynı zamanda göç edilen ve terk edilen yerlerde de derin toplumsal dönüşümler yaratmaktadır. Bu bağlamda, tez kapsamında göç türleri, nedenleri ve sonuçları literatürdeki örneklerle açıklanmış, uluslararası ve ulusal hukuk düzenlemeleri ışığında göç politikaları incelenmiştir. Göçmenlerin deneyimlerini ele alan bu araştırma, bireysel ve kitlesel göç süreçlerini anlamak ve özel olarak Malatya'daki Suriyeli göçmenlerin durumunu değerlendirmek için özgün bir çerçeve sunmaktadır.

Araştırmanın temel odak noktası, Suriyelilerin eğitim, sağlık, dil, barınma, sosyo-kültürel ve ekonomik yaşamlarında karşılaştıkları zorluklar ile bu zorlukların gelecek beklentileri ve geri dönüş eğilimleri üzerindeki etkilerini anlamaktır. Aynı zamanda, Suriyeli göçmenlerin güvenli bölge ve özerk bölge gibi alternatif yerleşim stratejilerine yönelik bakış açıları incelenmiştir. Araştırma sırasında gerçekleştirilen analizler, göçmenlerin geri dönüş veya kalıcı yerleşim tercihlerini etkileyen faktörler üzerine çeşitli bulgular sunmuştur. Araştırma kapsamında yirmi üç hipotez oluşturulmuştur:

H1: Cinsiyetin barınma problemi yaşama durumuna etkisi bulunmaktadır.

H2: Katılımcıların yaşı arttıkça barınma problemi yaşama ihtimali artmaktadır.

H3: Medeni halin barınma problemleri yaşama durumuna etkisi yoktur.

H4: Cinsiyetin sağlık hizmeti yaşama durumu üzerinde etkisi yoktur.

H5: Yaş grupları arasında sağlık hizmeti ile ilgili sorun yaşama durumu açısından anlamlı bir fark yoktur.

H6: Evli veya bekar olmanın sağlık hizmetinde sorun yaşamaya etkisi yoktur.

H7: Kadınlar erkeklere göre daha çok eğitim hizmetinde sorun yaşamaktadır.

H8: Yaş grupları arasında eğitim hizmetinde sorun yaşama durumu arasında farklılık yoktur.

H9: Medeni durumun eğitim hizmetinde sorun yaşama durumu üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur.

H10: Erkekler kadınlardan daha çok istihdam alanında sorun yaşamaktadır.

H11: Yaş grupları arasında istihdam alanında sorun yaşama durumu konusunda farklılıklar bulunmaktadır.

- H12: Evliler bekarlara göre daha çok istihdam alanında sorun yaşamaktadır.
- H13: Cinsiyetin dil sorunu yaşama faktörüne etkisi yoktur.
- H14: Yaş grupları arasında dil problemleri açısından anlamlı bir fark yoktur.
- H15: Medeni durumun dil sorunu yaşama durumu üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur.
- H16: Yaşanılan dil sorunu bireylerde geri dönüş eğilimini arttırmaktadır.
- H17: Yaşanılan istihdam sorunu bireylerde geri dönüş eğilimini arttırmaktadır.
- H18: Yerel halkla sorun yaşayan bireylerde geri dönüş eğilimi artmaktadır.
- H19: Anadili Kürtçe olan katılımcılar Suriye’de oluşturulabilecek özerk bölge fikirlerine olumlu yaklaşmaktadır.
- H20: Suriye’de birinci derece akrabası olmayan bireylerin savaş sonrası Suriye ile ilgili beklentileri olumsuzdur.
- H21: Suriye’de mal varlığı olmayan bireylerin savaş sonrası Suriye ile ilgili beklentileri olumsuzdur.
- H22: Kırk yaş üstü bireylerde geri dönüşte en çok kaygı duydukları konu yaşam koşullarıdır.
- H23: Türk vatandaşlığı verildiği takdirde vatandaşlık kazanan bu kişilerde Türkiye’de kalma isteği olmaktadır.

Oluşturulan ilk on beş hipotezle Suriyelilerin barınma, sağlık, eğitim, istihdam ve dil sorunları gibi temel yaşam alanlarında karşılaştıkları sorunların cinsiyet, yaş ve medeni durum gibi demografik faktörlerle ilişkisi analiz edilmiştir. Geriye kalan sekiz hipotezde ise Suriyelilerin geri dönüş eğilimleri ve savaş sonrası Suriye ile ilgili beklentileri, dil sorunu, istihdam sıkıntıları, yerel halkla yaşadıkları problemler, anadil tercihi, akraba ve mal varlığı durumu, yaş grubu ve Türk vatandaşlığı gibi demografik ve sosyo-ekonomik faktörlerle ilişkilendirilerek analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, bazı faktörlerin bu sorunlar üzerinde anlamlı bir etkisi olduğunu gösterirken, diğer faktörlerin ise belirgin bir etkisinin olmadığını ortaya koymuştur.

Barınma sorununun yaşanmasında cinsiyet faktörü, barınma sorunları üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir (H1). Erkeklerin, kadınlara göre barınma problemi yaşama oranının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, yaş ve medeni durumun barınma sorunları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi bulunmamıştır (H2-H3). Bu sonuç, barınma sorunlarının daha çok cinsiyetle ilişkili olduğunu, yaş ve medeni durumun bu konuda belirleyici bir rol oynamadığını göstermektedir.

Sağlık hizmetlerinde sorun yaşanmasında cinsiyet, yaş ve medeni durumun sağlık hizmetlerinde sorun yaşama durumu üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı görülmüştür (H4-H5-H6). Bu bulgular, sağlık hizmetlerine erişimdeki zorlukların, demografik faktörlerden bağımsız olarak tüm Suriyeli göçmenler için benzer şekilde yaşandığını ortaya koymaktadır. Eğitim hizmetlerinde yaşanan sorunlar açısından cinsiyet, yaş ve medeni durumun anlamlı bir etkisi bulunmamıştır (H7-H8-H9). Kadınlar ve erkekler arasında, farklı yaş grupları ve medeni durumlarda eğitim sorunları yaşama oranları benzerdir. Bu durum, eğitim hizmetlerindeki sorunların daha çok dil bariyeri, uyum süreci ve benzeri ortak zorluklardan kaynaklandığını göstermektedir.

İstihdam alanında cinsiyet, yaş ve medeni durumun anlamlı bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Erkeklerin kadınlara göre daha fazla istihdam sorunu yaşadığı görülmüştür (H10). Ayrıca, yaş grupları arasında istihdam sorunları açısından anlamlı farklılıklar bulunmuştur (H11). Özellikle evli bireylerin, bekârlara göre istihdam sorunlarını daha fazla yaşadığı sonucuna varılmıştır (H12). Bu bulgular, istihdam sorunlarının demografik faktörlerle yakından ilişkili olduğunu göstermektedir.

Dil konusunda sorun yaşayanın cinsiyet, yaş ve medeni durum ile anlamlı bir etkisi olmadığı tespit edilmiştir. Hem erkekler hem de kadınlar, farklı yaş grupları ve medeni durumlardaki bireyler, dil engelini benzer şekilde yaşamaktadır. Bu durum, dil sorunlarının tüm Suriyeli göçmenler için ortak bir zorluk olduğunu ve bu konuda demografik faktörlerin belirleyici olmadığını göstermektedir.

Dil sorunlarının bireylerin geri dönüş eğilimleri üzerindeki etkisi beklenenden daha sınırlı kalmıştır. Analizler, dil zorluklarının, göçmenlerin günlük yaşamlarını ve sosyo-ekonomik uyum süreçlerini zorlaştırmasına rağmen, geri dönüş kararında belirleyici bir rol oynamadığını göstermektedir (H16). Benzer şekilde, istihdam sorunlarının geri dönüş eğilimiyle doğrudan ilişkili olmadığı tespit edilmiştir. Göçmenlerin istihdam süreçlerinde karşılaştıkları engeller, geri dönüş kararını tek başına etkilememektedir (H17). Ancak bu durum, istihdam sorunlarının önemini tamamen ortadan kaldırmamaktadır. Ayrımcılık ve ücret sorunları bireylerin iş hayatında yaşadıkları ciddi engeller olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yerel halkla yaşanan sorunlar genellikle katılımcıların Türkçe bilmemesinden dolayı kaynaklanırken bir başka önemli neden ayrımcılık olarak tespit edilmiştir. Bu durum Suriyelilerin sosyal hayatta kendi içlerine dönük bir hayat yaşamaya itmiştir. Yapılan ki kare analizi neticesinde

de yerel halkla yaşanan sorunlar geri dönüş eğilimlerini arttırdığı gözlemlenmiştir(H18). Araştırmanın önemli bulgularından biri, anadili Kürtçe olan katılımcıların Suriye’de oluşturulabilecek özerk bölge fikrine daha olumlu yaklaşımlarıdır (H19). Bu durum, etnik ve kültürel aidiyetlerin, bireylerin geleceklerine dair algılarında ve tercih ettikleri yaşam stratejilerinde ne kadar etkili olduğunu göstermektedir. Güvenli bölgeye yerleşme fikrine yönelik genel olumsuz yaklaşım ise, güvenlik ve istikrar konusundaki endişelerin bu fikrin benimsenmesini engellediğini ortaya koymaktadır.

Suriye’de birinci derece akrabası olmayan ve mal varlığı bulunmayan bireylerin savaş sonrası beklentilerinin olumsuz olduğu gözlemlenmiştir (H20, H21). Ancak akraba ilişkilerinin bireylerin duygusal bağılıklarını ve güven duygularını etkileyebileceği düşünülse de savaşın yıkıcı etkilerinin savaş sonrası Suriye’ye ilişkin beklentiler üzerinde çok daha belirleyici bir rol oynadığı görülmektedir. H20 ve H21 hipotezlerinin doğruluğu tespit edilmesine rağmen veriler, akrabalık ve mal varlığı durumlarına bakılmaksızın tüm birey gruplarının benzer olumsuz beklentilere sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Kırk yaş üstü bireylerin geri dönüşte en büyük kaygısının yaşam koşulları olduğu belirlenmiştir (H22). Bu yaş grubundaki bireyler için savaş sonrası Suriye'nin mevcut ekonomik ve sosyal durumu, geri dönüş kararını doğrudan etkileyen temel faktörlerden biri olarak öne çıkmaktadır.

Vatandaşlık, bireyler için yalnızca hukuki bir statü değil, aynı zamanda sosyal güvenlik, iş olanaklarına erişim ve aidiyet hissini güçlendiren bir unsurdur. Araştırma bulguları, Türk vatandaşlığına sahip olabilme durumunun katılımcılarda daha güçlü bir Türkiye’ye entegrasyon isteği oluşturduğunu ve geri dönüş eğilimlerini önemli ölçüde azalttığını ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, Türk vatandaşlığına sahip olma durumunun bireylerde Türkiye’de kalma isteğini önemli ölçüde artırdığı tespit edilmiştir (H23). Yapılan testler neticesinde yirmi üç hipotezin on altı tanesi (H1, H3, H4, H5, H6, H8, H9, H10, H11, H12, H13, H14, H18, H19, H22, H23) kabul edilirken, yedi tanesi (H2, H7, H15, H16, H17, H20, H21) reddedilmiştir.

Araştırma bulguları, Suriyelilerin karşılaştıkları sorunların bazı durumlarda demografik faktörlerle ilişkili olduğunu, ancak bazı durumlarda ise bu faktörlerin belirleyici olmadığını ortaya koymaktadır. Özellikle barınma ve istihdam sorunlarında cinsiyet ve medeni durumun etkili olduğu görülürken, sağlık, eğitim ve dil sorunlarında demografik faktörlerin anlamlı bir etkisi bulunmamıştır. Bu sonuçlar, Suriyeli göçmenlerin yaşadıkları sorunların çözümüne yönelik

politikaların, belirli demografik gruplara odaklanmak yerine, daha kapsayıcı ve genel çözümler üretmesi gerektiğini göstermektedir. Ayrıca, dil bariyeri ve uyum süreci gibi ortak zorlukların, tüm Suriyeli göçmenler için benzer şekilde yaşandığı ve bu alanlarda daha fazla destek mekanizmasına ihtiyaç duyulduğu açıktır. Suriyelilerin yaşamlarını etkileyen faktörlerin ne kadar karmaşık ve çok boyutlu olduğunu bir kez daha ortaya koymuştur. Dil ve istihdam sorunları, beklenildiği kadar güçlü bir itici faktör olmasa da bireylerin entegrasyon süreçlerinde önemli bir yer tutmaktadır. Öte yandan, etnik ve kültürel aidiyetlerin, bireylerin siyasi ve mekânsal tercihlerinde belirgin bir etkisi bulunmaktadır. Özellikle Kürt kökenli bireylerin özerk bölge fikrine daha olumlu yaklaşması, bu bağlamda dikkat çekicidir. Bu bulgu, bireylerin geçmiş deneyimleri, kimlikleri ve geleceğe dair beklentilerinin göç politikaları üzerinde ne kadar etkili olabileceğini göstermektedir.

KAYNAKÇA

- (IOM), U. G. (2009). *Göç Terimleri Sözlüğü*. (B. Çiçekli, Dü., & L. Ç. Şti, Çev.) Cenevre: Uluslararası Göç Örgütü (IOM).
- Adıgüzel, Y. (2016). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Nobel Kitap.
- Ağcadağ-Çelik, İ. (2021). Suriyelilerin Sınır Kentlerdeki Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecine İlişkin Bir Araştırma. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 17(37), 4784-4823.
- Akçapar, Ş. K. (2016). Uluslararası Göç Alanında Güvenlik Algılamaları ve Göçün İnsani Boyutu. S. I. Öner, & N. I. Öner içinde, *Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar* (s. 563-575). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Aksoy, E. (2021). *Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Gelecek Beklentileri ve İyilik Hali Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Ankara : Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Akyıldız, Ş., Kenanoğlu, M., Güven, S., Kurt, T., Doğanay, C., & Kadkoy, O. (2021). *İşgücü Piyasasında Suriyeliler: Arz ve Talep Yanlı Analizler*. Ankara: TEPAV.
- Algedik, İ., ve Aliyev, P. (2023). Suriye İç Savaşı'nın Türkiye'nin Göç Politikasına Etkileri. *Uluslararası İlişkiler ve Politika Dergisi*, 3(1), 1-13.
- Alpar, R. (2013). *Çok Değişkenli İstatistiksel Yöntemler* (4 b.). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Altay, A., ve Özdemir, E. A. (2022). Türkiye ve Avrupa Birliği Arasında Mülteci Krizi: Mali Yardım Programı Üzerine Bir İnceleme. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 409-423.
- Arı, V. (2019). *Geçici Koruma Statüsünde Bulunan Suriyelilerin Mevcut Durumları ve Yaşadığı Sorunlar: Batman Örneği*. İstanbul: İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Aslantürk, O., ve Tunç, Y. E. (2018). Yabancıların Türkiye'de Kayıtdışı İstihdamı. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(10), 13-20.
- Ataşçı, Ö. (2019). *Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Toplumsal Uyum Süreci Üzerine Bir Alan Araştırması: Sultangazi İlçesi Örneği*. İstanbul: İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı. (2014). *Sığınma, sınırlar ve göç ile ilgili Avrupa hukuku el kitabı*. Lüksemburg: Avrupa Birliği Resmi Yayınlar Ofisi.
- Ayan, M., ve Yaylı, H. (2022). Suriyeli Sığınmacıların Uyum Süreci: Ankara ve Kırıkkale Kentlerinde Bir Araştırma. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 131(259), 435-460.
- Aydamak, M. Y. (2021). Göçmen Bağlamında Türkiye'deki Suriyelilere Yönelik Sağlık Politikaları. *Sağlık Yönetimi ve Liderlik Dergisi*(1), 36-58.
- Aydın, Y. (2021). Türkiye'deki Suriyeli Göçmenlere Verilen Sağlık Hizmetlerinin Değerlendirilmesi, Sorun ve Öneriler. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*(18), 227-248.

- Aydoğdu, B. (2019). *Suriyelilerin G ve Kentsel Yaşamın Yeni rntleri: Gaziantep rneği*. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Ayman, G. (2019). Suriyeli Mlteçiler Bir Güvenlik Sorunu mu? A. Esen, & M. Duman (D) içinde, *Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve neriler*.
- Baltacı, A. (2019). Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Barkın, E. (2014). 1951 Tarihli Mlteçiliğin nlenmesi Sözleşmesi. *Ankara Barosu Dergisi*(1), 331-360.
- Bayır, K. D., ve Aksu, F. (2020). Açık Kapı Politikasından Güvenlik Tehdidine: Türkiye’de Suriyeli Sığınmacılar Olgusu. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 8(2), 324-356.
- Bayrakçı, O. (2023). Kayıt Dışı alışma ve Suriyeli Sığınmacı İşçiler. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 16(44), 1792-1806.
- Bayraktar, H. Z. (2023). Türkiye’de Toplumsal Uyum abaları ve Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler. *Bilecik şeyh Edebalı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 44-54.
- Bostan, H. (2018). Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Uyum, Vatandaşlık ve İşkan Sorunu. *G Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 33-88.
- Bozbeyoğlu, E. (2015). Mlteçiler ve İnsan Hakları. *Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel alışmalar Dergisi*, 2(1), 60-80.
- Bülbül, S., ve Köse, A. (2010). Türkiye’de Bölgelerarası İ Göç Hareketlerinin ok Boyutlu lekleme Yöntemi ile İncelenmesi. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 39(1), 75-94. Ocak 18, 2023 tarihinde alındı
- Caro, L. P. (2020). *Türk İşgc Piyasasında Suriyeli Mlteçiler*. Ankara: ILO Türkiye Ofisi.
- Castles, S., ve Miller, M. J. (1998). *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World* (2. b.). Macmillan Press.
- Chen, J. J., Kosec, K., & Mueller, V. (2016). Temporary and Permanent Migrant Selection: Theory and Evidence of Ability-Search Cost Dynamics. *IZA Discussion Papers*, 1-37.
- akmak, S. (2023). Devletler Hukuku Bağlamında 1951 Cenevre Mülteci Sözleşmesi ve çekince Koyulamayan Maddeleri. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 80-104.
- alıyurt, H. B. (2022). Bir Sağlık Krizi Olan Covid-19 Pandemisinin Makroekonomik Performansa Etkileri zerine Bir Değerlendirme. *Toplum, Ekonomi ve Yönetim Dergisi*, 3(2), 25-56.
- apan, F., ve Güvenç, B. (2017). Kavimler Göçü ve Batı Roma İmparatorluğu’nun kş. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(18), 629-640.
- ataklı, İ., ve Taşdoğan, C. (2024). Suriyeli Göçü ve Türkiye’nin Sığınmacılara Yönelik Politikaları zerine Bir Değerlendirme. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26(1), 233-260.

- Çelik, M. Y., Şen, A. T., Usta, H., ve Usta, S. E. (2018). Avrupa Birliğinin Göç/Mülteci Politikası ve Sığınmacıların Ekonomik, Sosyal ve Kamusal İletişim Sorunları: Kastamonu Örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(57), 296-316.
- Çetin, İ. (2016). Türkiye'de Suriyeli Sığınmacıların Sosyal ve Kültürel Entegrasyonu. *Sosyoloji Dergisi*(34), 197-222.
- Çevik, H., ve Buz, S. (2022). Sosyo-Kültürel Entegrasyon ve Aidiyet: Ankara'daki Suriyelilerin Deneyimleri Bağlamında Bir Değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 33(2), 509-536.
- ÇSGB. (2023). *Çalışma İzin İstatistikleri*. Kasım 18, 2024 tarihinde T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. adresinden alındı
- Demirtaş, M. (2019). *Suriyelilerin Türkiye'ye Göç Süreci Ve İlişkiler Ağı: Ulubey Mahallesi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Diker, E. (2018). Türkiye'deki Suriyeli Mültecilerle İlgili Kaynakç.alar: Sağlık. *MiReKoc Çalışma Notları*. İstanbul, Türkiye. 11 13, 2024 tarihinde <https://mirekoc.ku.edu.tr/wp-content/uploads/2024/10/Turkiyedeki-Suriyelilerle-ilgili-Kaynakcalar-Saglik.pdf> adresinden alındı
- Doğanoğlu, M. (2022). Ensar-Muhacir Söyleminin Ekonomi-politiği: Türkiye'deki Suriyelilerin Çalışma Hayatına Eklemlenmesi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 21(4), 2446-2455.
- Dost, S. (2014). Ulusal ve Uluslararası Mevzuat Çerçevesinde Ülkemizdeki Suriye'li Sığınmacıların Hukuki Durumu. *S.D.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(1), 27-69.
- Ekici, S., ve Tuncel, G. (2015). Göç ve İnsan. *Birey ve Toplum*, 5(9), 9-22.
- Ekinci, M. U. (2016). *Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşması ve Vize Diyaloğu*. İstanbul: SETA Yayınları.
- Ekşi, N. (2014). *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku* (2 b.). İstanbul: Beta.
- Erdem, C. (2017). *Türkiye'ye Göç Eden Suriyeli Gençlerin Gelecek Beklentileri: Malatya Örneği*. Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Erdoğan, M. M. (2022). *Suriyeliler Barometresi-2021: Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi*. Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Ergüven, N. S., ve Özturanlı, B. (2013). Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 62(4), 1007-1061.
- Fansa, M. (2021). Kimim Ben? Göçmen, Sığınmacı, Mülteci, Yabancı, Vatansız ve Geçici Koruma: Türkiye'deki Suriyeliler. *ANTAKİYAT/Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4(2), 289-306.
- Fayganoğlu, K. (2022). Suriye'deki Muhalif Yapılar ve Kaynak Sağlayıcı Ülkelerin/Örgütlerin Ağ Düzenekleri Çerçevesinde Güç ve Bağımlılık İlişkileri. C. D. İpek (Dü.) içinde, *Suriye Krizi: Bölgesel Dinamikler ve Küresel Yansımalar*. Ankara: TASAV.
- Fırat, E. (2019). *Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Sosyal Profil, Uyum ve Sorunları Üzerine Bir Alan Araştırması: İstanbul/ Fatih İlçesi Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul

- Genç, H. D., ve Öztürk, D. (2016). Türkiye’deki Suriyeli Kadınlar: Mevcut Durumları, Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Liberal Düşünce Dergisi*(84), 67-91.
- GİB. (2024). *T.C. Göç İdaresi Başkanlığı*. 11 22, 2024 tarihinde T.C. Göç İdaresi Başkanlığı: <https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/Mali-Tablolar/2023/03-Mart/2023-Yili-Gecici-Barinma-Merkezleri-Ozel-Hesap-Giderleri-ve-Odenek-Tablosu.pdf> adresinden alındı
- Gökçe, Ö. T. (2021). Arap Baharı Sürecinde Suriye İç Savaşı ve Esad Rejiminin Ayakta Kalma Nedenleri (2011-2014). *Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 24-51.
- Gürbüz, S., ve Şahin, F. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (5. b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- HSGM. (2024). *Göçmen Sağlığı Merkezi*. 11 15, 2024 tarihinde Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Merkezi: <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/gsm.html> adresinden alındı
- İçduygu, A., ve Aksel, D. B. (2012). *Türkiye’de Düzensiz Göç*. Türkiye: Uluslararası Göç Örgütü.
- Ihlamur-Öner, S. G. (2014). Türkiye’nin Suriyeli Mültecilere Yönelik Politikası. *Ortadoğu Analiz*, 6(61), 42-45.
- İletişim Başkanlığı. (2024, Ağustos 21). *Türkiye’de bulunan yabancıların sayısı ve vatandaşlık durumları ile ilgili iddialara dair açıklama*. Ocak 23, 2025 tarihinde Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı: <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/turkiyede-bulunan-yabancilarin-sayisi-ve-vatandaslik-durumlari-ile-ilgili-iddialara-dair-aciklama> adresinden alındı
- İnce, C. (2019). Göç Kuramları ve Suriye Göçü Üzerine Bir Değerlendirme. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 2579-2615.
- İpek, C. D. (2022). Sonuç Yerine: Suriye’nin Geleceği, Göç ve Güç Dengeleri, Türkiye ve Türkmenler. C. D. İpek (Dü.) içinde, *Suriye Krizi: Bölgesel Dinamikler ve Küresel Yansımalar* (s. 475-495). Ankara: TASAV.
- Kadioğlu, İ. A. (2018). Yaşamın Sınırını Geçmek: Avrupa Birliği Suriyeli Sığınmacılar İçin Güvenli Liman mı? E. Özensel, G. Bozbaş, F. Kaleci, & M. N. Salur (Dü) içinde, *Ortadoğu’da Göç Hareketleri ve Değişen Dinamikler* (s. 48-78). Konya: Aybıl Yayınları.
- Kadioğlu, İ. A. (2020). Suriye İç Savaşı ve Türkiye: Çatışma, Güvenlik ve Sığınma. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(29), 2079-2213.
- Kahveci, H., ve Paksoy, A. F. (2021). Türk Basınında Türkiye’deki Sığınmacıların Eğitimi: Suriyeliler Örneği. *Milli Eğitim*, 50(1), 337-358.
- Kara, P., ve Korkut, R. (2010). Türkiye’de Göç, İltica ve Mülteciler. *Türk İdare Dergisi*(467), 153-162.
- Karakaya, H. (2020). Türkiye’de Göç Süreci ve Suriye Göçünün Etkileri. *Fırat Üniversitesi İİBF Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(2), 93-130.
- Kaya, İ., ve Eren, E. Y. (2015). *Türkiye’deki Suriyelilerin Hukuki Durumu: Arada Kalanların Hakları ve Yükümlülükleri*. İstanbul: SETA.

- Kaypak, Ş., ve Bimay, M. (2016). Suriye Savaşı Nedeniyle Yaşanan Göçün Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri: Batman Örneği. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 6(1), 84-110.
- Koçak, Y., ve Terzi, E. (2012). Türkiye’de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri Ve Çözüm Önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3), 163-184.
- Köroğlu, Ş. (2023). SURİYELİ MÜLTECİLERİN TÜRK İŞ DÜNYASINA UYUMU. *Premium E-Journal of Social Sciences*, 7(27), 140-148.
- Krejcie, R. V., ve Morgan, D. W. (1970). Detemining Sample Size For Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.
- Küçük, A. (2020). Türkiye’de Göç ve Sağlık Politikaları Analizi: "SIHHAT PROJESİ" Örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20(47), 473-496.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. (O. Akınhay, & D. Kömürcü, Çev.) Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Martin, P., Abella, M., ve Kuptsch, C. (2006). *Managing Labor Migration in the Twenty-first Century*. Yale University Press New Haven and London.
- MCAuliffe, M., ve Oucho, L. A. (2024). *World Migration Report*. Cenevre: International Organization for Migration (IOM).
- MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü. (2024). *İzleme ve Değerlendirme Raporu 2023*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı. 11 1, 2024 tarihinde https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2024_05/14104707_izlemevedegerlendirmeraporu2023.pdf adresinden alındı
- MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2017). *Geçici Koruma Statüsündeki Bireylere Yönelik Rehberlik Hizmetleri Kılavuz Kitabı*. (M. Baloğlu, E. Göv, & T. Bağrıaçık, Dü) Ankara: MEB.
- Muğla Tabip Odası. (2023, Aralık 01). *TTB’ye “İyi Hal Belgesi” Başvuru Sayısı Kasım Ayında 244, 2023’ün İlk 11 Ayında 2785 Oldu*. 9 22, 2024 tarihinde TBB Muğla Tabip Odası: <https://www.muglatabip.org.tr/ttbye-iyi-hal-belgesi-basvuru-sayisi-kasim-ayinda-244-2023un-ilk-11-ayinda-2785-oldu/> adresinden alındı
- Nas, Ç. (2015). Türkiye-AB İlişkilerinde Geri Kabul ve Vize Serbestliği: Hareketliliğin Yöntemi. *Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 23(2), 169-186.
- Neccar, M. Ş. (2016). Suriye’den Türkiye’ye Göç: Nedenler, Sonuçlar ve Umutlar. *İlahiyat Akademi Dergisi*(4), 185-198.
- Nımer, M. (2019). *Türkiye’deki Suriyeli Mültecilerin Türkçe Dil Eğitimi Deneyimleri ve Kurumsal Yapılar*. İstanbul: İPM.
- Nurdoğan, A. K., ve Öztürk, M. (2018). Geçici Koruma Statüsü ile Türkiye’de Bulunan Suriyelilerin Vatandaşlık Hakkı. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(3), 1163-1172.
- Oral, B., ve Çetinkaya, F. (2017). Sosyolojik Bir Olgu Olarak Göç, Tanımı, Nedenleri ve Göç Kuramları. *Türkiye Klinikleri Halk Sağlığı Özel Dergisi*, 3(1), 1-8.

- ORSAM. (2015). *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri*. Ankara: Orsam Yayınları.
- Otoiu, A., Titan, E., ve Dumitrescu, R. (2013). Internal and International Migration: Is A Dichotomous Approach Justified? *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 109, 1011-1015.
- Özdamar, K. (2017). *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi* (10 b.). Ankara: Nisan Kitapevi Yayınları.
- Özel, Ç. H. (2016). Turizm Pazarlamasına Genel Bakış. E. O. Aksöz içinde, *Turizm Pazarlaması* (s. 24-49). Eskişehir: Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Özer, Y. Y., Komsuoğlu, A., ve Ateşok, Z. Ö. (2016). Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi: Sorunlar Ve Çözüm Önerileri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(37), 76-110.
- Özgür, N. (2016). Modern Türkiye'nin Zorunlu Göçmenleri: Muhacirler, İskânlılar, Mübadiller, İslamlar, Soydaşlar, "G" Grubu, Mülteciler, "Tekne Mültecileri". S. I. Öner, & N. Ş. Öner (Dü) içinde, *Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar* (s. 199-216).
- Özkalp, E. (1995). *Sosyolojiye Giriş*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Öztürk, S., ve Çoltu, S. (2018). Suriyeli Mültecilerin Türkiye Ekonomisine Etkileri. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 188-198.
- Sağlam, S. (2006). Türkiye'de İç Göç Olgusu ve Kentleşme. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, 5, 33-44.
- Salmaşur, Y. E., ve Şahin, B. E. (2020). Suriye İç Savaşı Sonrası Yaşanan Göç Hareketliliğinin Türkiye Demografik Yapısına Yansıması. *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi Göç Özel Sayısı*, 85-103.
- Şahin, C. (2001). Yurt Dışı Göçün Bireyin Psikolojik Sağlığı Üzerindeki Etkisine İlişkin Kuramsal Bir İnceleme. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 57-76. 01 18, 2023 tarihinde alındı
- Şahin, Ş. (2022). *Suriyeli Sığınmacıların Entegrasyon Süreci ve Geri Dönüş Eğilimleri: Gaziantep İli Örneği*. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi Ana Bilim Dalı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Şemşit, S. (2018). Avrupa Birliği Politikaları Bağlamında Uluslararası Göç Olgusu ve Türleri: Kavramsal Bakış. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 25(1), 269-289. doi:<https://doi.org/10.18657/yonveek.407308>
- Şen, H. (2020). *Zorunlu Göçle Türkiye'ye Gelen Suriyelilerin Entegrasyonu: İstanbul İli Örneği*. Çanakkale: On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Tamer, M. (2020). Göçü Göçün Nedenleri ve Uluslararası Göç Üzerine Kavramsal Bir Analiz. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(60), 2808-2818. doi:<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.2070>
- Tanrıkulu, F. (2017). Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Çocukların Eğitim Sorunu ve Çözüm Önerileri. *Liberal Düşünce Dergisi*, 22(86), 127-144.

- Tanrıkulu, F. (2018). Suriye Krizi Sonrası Türkiye’deki Sığınmacıların ve Göçmenlerin Eğitimi: Geçmiş, Bugün ve Gelecek Perspektifleri. , *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(3), 2585-2604.
- Taştan, C., Çolpan Kavuncu, A., Akbulut, A. M., İrdem, İ., Osmanoğlu, E., Özkaya, Ö., ve Küçüker Yıldız, A. (2016). *Uluslararası Kitlesel Göçler ve Türkiye'deki Suriyeliler*. Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- TDK. (2022, Kasım 12). *Türk Dil Kurumu Sözlüğü*. Kasım 12, 2022 tarihinde www.sozluk.gov.tr adresinden alındı
- Telsaç, C. (2022). Uluslararası ve Ulusal Mevzuata Göre Türkiye'ye Kitlesel Olarak Göç Edenler İçin Tanımlanan Hukuki Statüler. *Anlambilim MTÜ Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 2(1), 01-17.
- Topal, A. H. (2015). Geçici Koruma Yönetmeliği ve Türkiye’deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü. *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(1), 5-22.
- Tosun, S. (2021). Bir Sosyal Politika Aracı Olarak AFAD. *HOD*, 6(1), 117-134.
- Tunç, A. (2015). Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme. *TESAM Akademi Dergisi*, 2(2), 29-63.
- Tutar, H., ve Erdem, A. T. (2022). *Örnekleriyle Bilimsel Araştırma Yöntemleri ve SPSS Uygulamaları* (2. b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- TÜİK. (2024, Nisan 19). *İstatistiklerle Çocuk 2023*. 11 1, 2024 tarihinde Türkiye İstatistik Kurumu: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Cocuk-2023-53679#:~:text=Be%C5%9F%20ya%C5%9F%20net%20okulla%C5%9Fma%20oran%C4%B1,oran%C4%B1%20%91%2C7%20oldu>. adresinden alındı
- TÜİK. (2024, Mayıs 20). *Sağlık Personeli Sayılarının İllere Göre Dağılımı*. 10 1, 2024 tarihinde TÜİK İstatistik Veri Portalı: <https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=sa%C4%9Fl%C4%B1k%20personeli> adresinden alındı
- Türk, V., ve Dowd, R. (2014). Protection Gaps. E. F. Qasmiyeh, G. Loescher, K. Long, & N. Sigona (Dü) içinde, *The Oxford Handbook of Refugee and Forced Migration Studies*.
- UNHCR. (2024). *Syria Regional Refugee Response*. 10 1, 2024 tarihinde Operational Data Portal: <https://data.unhcr.org/cen/situations/syria> adresinden alındı
- UNHCR. (2024). *Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Bilgilerinin Güncellenmesi*. 10 2, 2024 tarihinde UNHCR HELP TÜRKİYE: <https://help.unhcr.org/turkiye/tr/information-for-syrians/verification-of-syrian-nationals-under-temporary-protection/> adresinden alındı
- UNICEF Türkiye Eğitim Birimi. (2022). *Türkiye'de Geçici Koruma Altında Olan Suriyeli Çocuklara Yönelik Eğitim Müdahalesinin Belgelendirilmesi- Nihai Rapor*. Ankara: UNICEF Türkiye.
- United Nations High Commissioner for Refugees. (2024). *Global Trends: Forced displacement in 2023*. Copenhagen: United Nations High Commissioner for Refugees.

- Yazıcıoğlu, Y. (2022, Nisan 19). *Türkiye Suriyeliler'i Geri Gönderecek mi?* Ocak 18, 2023 tarihinde Voice of America: <https://www.voaturkce.com/a/turkiye-suriyeliler-i-geri-gonderecek-mi/6535858.html> adresinden alındı
- Yılmaz, F. K., ve Ergül, S. (2021). Sağlık Politikası Analizi: Göçmen Sağlığı Kapsamında Suriyeli Sığınmacılar. *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 119-128.
- Zengin, M., Yayan, E. H., Düken, M. E., ve Dağ, Y. S. (2021). Suriyeli Sığınmacıların Sosyo-Kültürel Farklılıklarının Sağlık Hizmetlerine Yansıması. *BANÜ Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 11-17.
- Zenginkuzucu, D. M. (2018). Türkiye'de Geçici Koruma Rejiminin Uluslararası Ölçütler Çerçevesinde Bir Değerlendirmesi. *Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu*(1), 37-62.
- Zor, A. (2021). *Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların Farklılıkla Bir Arada Yaşama Deneyimi (Bursa-Orhangazi Örneği)* . Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

EKLER

EK 1: Anket Formları

Bu anket Malatya’da yaşayan Suriyelilerin sorunlarını ve gelecek beklentilerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Anket sonucunda elde edilen veriler gizlilik ilkesine uygun olarak yalnızca bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Anketi doldururken lütfen dikkatlice okuyunuz, size en yakın seçeneği işaretleyiniz ve tüm soruları cevaplayınız. Zaman ayırıp çalışmaya katkıda bulunduğunuz için teşekkür ederim.

Emre Gümüüşoğlu

İnönü Üniversitesi

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

Siyaset ve Sosyal Bilimler Yüksek Lisans Programı

1. Cinsiyetiniz nedir?

() Kadın () Erkek

2. Medeni Durumunuz nedir?

() Evli () Bekâr () Dul () Boşanmış

3. Yaşınız nedir?

() 20 ve altı () 21-30 () 31-40 () 41-50 () 51 ve üstü

4. Eğitim durumunuz nedir?

() Okuryazar değil () İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite

() Yüksek lisans () Doktora

5. Anadiliniz nedir?

() Türkmence () Arapça () Kürtçe () Farsça () Diğer:.....

6. Mesleğiniz nedir?

() Ev hanımı () Esnaf () İşçi () Çalışmıyor () Memur

() Diğer:.....

7. Kaç yıldır Türkiye’de bulunuyorsunuz?

() Yeni geldim () 1 yıldan az () 1-3 yıl () 4-6 yıl () 6 yıldan fazla

8. Ailenizde toplam kaç birey vardır?

() 1 kişi () 1-3 kişi () 3-5 kişi () 5 kişi üzeri

9. Göç etmeden önceki mesleğiniz nedir?

() Memur () İşçi () Esnaf () Serbest meslek () Çiftçi

() Ev hanımı () İşsiz () Diğer:.....

10. Suriye’de birinci dereceden akrabanız var mı?

() Evet () Hayır

11. Aynı evde kaç aile yaşıyorsunuz?

() Sadece ailem () 2 aile () 3 aile () 4 aile ve üzeri

12. Ailenizde çalışan toplam kişi sayısı nedir?

() Yok () 1 kişi () 2 kişi () 3 kişi () 4 kişi ve üzeri

13. Suriye’de mal varlığınız nedir?

() Gayrimenkul () Araç () Mevduat () Yok

() Gayrimenkul +Araç () Gayrimenkul +Araç +Mevduat

14. Suriye’ye kıyasla buradaki ekonomik durumunuzu nasıl görüyorsunuz?

() Çok Kötü () Kötü () Aynısı () İyi () Çok İyi

15. Türkiye’de yardım aldığınız herhangi bir kurum var mıdır? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

() Devlet-Belediye () Halk () Sivil Toplum Kuruluşları

() Uluslararası Kuruluşlar () Yardım almıyorum.

16. Türkçeyi ne derece biliyorsunuz?

() Bilmiyorum () Az () Orta () İyi

17. Türkiye’de barınma ile ilgili sorunlarınız var mıdır?

() Evet () Hayır

18. Barınma ile ilgili yaşadığınız en önemli sorun hangisidir?

() Kalacak yer bulamıyorum. () Kaldığım yere sığmıyoruz.

() Suriyeli olduğumuz için kiralık ev verilmiyor.

() Suriyeli olduğumuz için kira fiyatları daha yüksektir.

() Kaldığım yer ısınmıyor. () Diğer:.....

19. Yerel halkla sorun yaşıyor musunuz?

() Evet () Hayır

20. Yerel halkla sorun yaşıyorsanız, ne sıklıkla sorun yaşıyorsunuz?

() Çok ender (nadiren) () Arada bir (bazen) () Çok fazla (sık sık)

21. Yerel halkla en çok karşılaştığınız sorun nedir?

() Dil sorunu (Türkçe anlaşılamamak)

() Din ve inanç sorunu (Farklı din ve mezhepten olmamız)

() Etnik sorun (Yerel halktan farklı bir etnik kimlikten olmamız)

() Bize karşı halkın ön yargılı olması (Yabancı düşmanlığı)

() Diğer:.....

22. Malatya’ya göç etme nedeniniz neydi?

() İş olanaklarının fazla olması () Rahat ve özgürce yaşayabilmek

() Akrabalarımın Malatya’da olması () Diğer:.....

23. Malatya halkının size karşı davranışlarını nasıl değerlendirirsiniz?

☐ Olumlu ☐ Olumsuz ☐ Kararsızım

24. Komşularınızla / çevrenizle yakın ilişkiler geliştirebiliyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kısmen

25. Vaktinizi en çok nerde geçiriyorsunuz?

☐ Evde ☐ İşyerinde ☐ Park-Bahçe ☐ Kafe vb.

26. Alışveriş yaparken öncelikli tercihiniz hangi marketler oluyor?

☐ Fark etmez ☐ Suriyeli Marketler ☐ Türk Marketler

27. Türkiye’de sağlık hizmeti almak ile ilgili sorunlarınız var mıdır?

☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kararsızım

28. Sağlık hizmeti almak ile ilgili yaşadığınız sorunlarınız nelerdir? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)

☐ Doktorlar ilgilenmiyor ☐ Hemşire ve sağlık personeli ilgilenmiyor

☐ Hastaneler tedavi etmiyor ☐ İlaç alamıyorum

☐ Tedavi masrafımı karşılayamıyorum ☐ Diğer:.....

29. Türkiye’de Eğitim ile ilgili sorun yaşıyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır

30. Eğitim ile ilgili yaşadığınız sorunlar nelerdir? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)

☐ Dil problemi var

☐ Defter, kitap alamıyorum

☐ Çocuğum okula gidemiyor

☐ Okula devam etmem için gerekli belgeler Suriye’de kalmış

☐ Çocuğum okul arkadaşlarıyla uyum sorunu yaşıyor

31. Türkiye'de istihdam ile ilgili sorunlarınız var mıdır?

() Evet () Hayır

32. Çalıştığınız istihdam ile ilgili sorunlarınız nelerdir? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz.)

() Çalışan olarak kabul edilmiyorum.

() Çalıştığım maaşımı alamıyorum.

() Çalıştığım yerde dışlanıyorum.

() İş kuramıyorum.

() Ticaret yaptığım sattığım ürünler alınmıyor.

() Diğer:.....

33. Türkiye'de psikolojik sorunlarınız var mıdır?

() Evet () Hayır

34. Yaşadığınız psikolojik sorunlar nelerdir? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)

() Burada kendimi yalnız hissediyorum.

() Burada kendimi mutsuz hissediyorum.

() Burada kendimi sahipsiz ediyorum.

() Burada dışlandım hissediyorum.

() Burada kendimi güvende hissetmiyorum.

() Burada kendimi evsiz hissediyorum.

() Diğer:.....

35. Türkiye'de dil ile ilgili sorun yaşıyor musunuz?

() Evet () Hayır

36. Dil ile ilgili yaşadığınız sorunlar nelerdir? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)

() Okula gidemiyorum

☐ Resmi dairelerde derdimi anlatamıyorum

☐ Dersleri anlamakta zorlanıyorum

☐ Türkçe bilmediğim için dışlanıyorum

☐ Farklı dilde konuştuğum için insanların dikkatini çekiyorum

37. Ülkenizde barış ve huzur sağlandığı takdirde aşağıdakilerden hangisi sizin için çok daha önceliklidir?

☐ Türkiye’de kalmak ☐ Ülkeme geri dönmek ☐ Bir başka ülkeye geçiş yapmak

38. Bir başka ülkeye geçmek gibi bir seçeneğiniz olsaydı hangisini tercih ederdiniz?

☐ Amerika Ülkesi ☐ Avrupa Ülkesi ☐ Asya Ülkesi ☐ Kendi Ülkem

39. Suriye’nin Kuzeyinde oluşacak bir güvenli bölgeye yerleşme fikrine nasıl yaklaşıyorsunuz?

☐ Çok Kötü ☐ Kötü ☐ Normal ☐ İyi ☐ Çok İyi

40. Suriye’de Irkınıza ve Mezhebinize uygun Özerk bölgeler oluşturulursa dönme fikrine nasıl bakarsınız?

☐ Çok Kötü ☐ Kötü ☐ Normal ☐ İyi ☐ Çok İyi

41. Savaş sonrası ülkenizle ilgili olarak nasıl bir beklenti içerisindeyiz?

☐ Çok Kötü ☐ Kötü ☐ Normal ☐ İyi ☐ Çok İyi

42. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı verildiği takdirde ülkenize dönmeyi düşünür müsünüz?

☐ Hayır ☐ Kararsızım ☐ Evet

43. Ülkenize geri döndüğünüzde en çok kaygı duyacağınız konu nedir?

☐ Ekonomik ☐ Askeri-Siyasi baskı ☐ Sosyal baskı ☐ Yaşam koşulları

تم إعداد هذا الاستبيان لتحديد المشاكل والتوقعات المستقبلية للسوريين الذين يعيشون في ملاطيا. سيتم استخدام البيانات التي تم الحصول عليها في نهاية المسح فقط لأغراض علمية وفقا لمبدأ السرية. عند ملء الاستبيان ، يرجى القراءة بعناية ، وتحديد الخيار الأقرب إليك والإجابة على جميع الأسئلة.

شكرا لك على أخذ وقتك والمساهمة في العمل.

Emre Gümüsoğlu

جامعة إينونو

قسم العلوم السياسية والإدارة العامة

برنامج الماجستير في العلوم السياسية والاجتماعية

1. ما هو جنسك؟

() أنثى () ذكر

2. ما هي حالتك الاجتماعية؟

() متزوج () أعزب () أرملة () مطلقة

3. ما هو عمرك؟

() 20 سنة فأقل () 21-30 () 31-40 () 41-50 () 51 وما فوق

4. ما هو مستواك التعليمي؟

() الأميون () المدرسة الابتدائية () المرحلة المتوسطة () الثانوية () الجامعة

() درجة الماجستير () دكتوراه

5. ما هي لغتك الأم؟

() تركمان () العربية () الكردية () الفارسية () أخرى :.....

6. ما هي مهنتك؟

() ربة منزل () التجار () العمال () غير العاملين () موظفي الخدمة المدنية

() أخرى :.....

7. كم سنة قضيت في تركيا؟

() لقد وصلت للتو () أقل من سنة واحدة () 1-3 سنوات () 4-6 سنوات () أكثر من 6 سنوات

8. كم عدد أفراد عائلتك في المجموع؟

() 1 شخص () 1-3 أشخاص () 3-5 أشخاص () أكثر من 5 أشخاص

9. ما هي مهنتك قبل الهجرة؟

() موظف مدني () عامل () تجار () عاملون لحسابهم الخاص () مزارعون

() ربة منزل () عاطلة عن العمل () أخرى :.....

10. هل لديك أي أقارب من الدرجة الأولى في سوريا؟

() نعم () لا

11. كم عدد الأسر التي تعيش في نفس المنزل؟

() عائلتي فقط () 2 عائلة () 3 عائلات () 4 عائلات فما فوق

12. ما هو العدد الإجمالي للأشخاص الذين يعملون في عائلتك؟

() 1 موافق () 1 شخص () 2 شخص () 3 أشخاص () 4 أشخاص فما فوق

13. ما هي أصولكم في سوريا؟

() العقارات () المركبات () الودائع () لا شيء

() عقارات + مركبات () عقارات + مركبة + وديعة

14. كيف ترى وضعك الاقتصادي هنا مقارنة بسوريا؟

() سيء جدا () سيء () نفس الشيء () جيد () جيد جدا

15. هل هناك أي مؤسسات في تركيا تتلقى المساعدة منها؟ (يمكنك تحديد أكثر من خيار واحد).

() الدولة والبلدية () المنظمات العامة () المنظمات غير الحكومية

() المنظمات الدولية () لا أتلقى المساعدة.

16. إلى أي مدى تعرف التركية؟

() لا أعرف () أقل () متوسطة () جيدة

17. هل لديك أي مشاكل مع السكن في تركيا؟

() نعم () لا

18. ما هي أهم مشكلة لديك مع السكن؟

() لا يمكنني العثور على مكان للإقامة . () نحن لا نلائم المكان الذي أقيم فيه.

() لا يتم منحنا منزل مستأجر لأننا سوريون .

() أسعار الإيجار أعلى لأننا سوريون مرتفع.

() المكان الذي أقيم فيه لا يسخن . () أخرى:

19. هل لديك مشاكل مع السكان المحليين؟

() نعم () لا

20. إذا كانت لديك مشاكل مع السكان المحليين، كم مرة تواجه مشاكل؟

() نادر جدا (نادرا) () من حين لآخر () أكثر من اللازم (في كثير من الأحيان)

21. ما هي المشكلة التي تواجهها في أغلب الأحيان مع السكان المحليين؟

() مشكلة اللغة (عدم القدرة على فهم التركية)

() مشكلة الدين والمعتقد (كونهم من مختلف الأديان والطوائف)

() المشكلة العرقية (نحن من هوية عرقية مختلفة عن السكان المحليين)

() التحيز العام ضدنا (كراهية الأجانب)

() أخرى:

22. ما هو سبب هجرتك إلى ملاطيا؟

() الحصول على المزيد من فرص العمل () لتكون قادرة على العمل بشكل مريح وحر

() أقاربي في ملاطيا () أخرى :.....

23. كيف تقيم سلوك شعب ملاطيا تجاهك؟

() إيجابي () سلبي () أنا متردد

24. هل أنت قادر على تطوير علاقات وثيقة مع جيرانك / بينتك؟

() نعم () لا () جزئيا

25. أين تقضي معظم وقتك؟

() في المنزل () في العمل () بارك جاردن () مقهى إلخ.

26. ما هي الأسواق التي هي خيارك الأساسي عند التسوق؟

() لا يهم () الأسواق السورية () الأسواق التركية

27. هل لديك مشاكل في تلقي الرعاية الصحية في تركيا؟

() نعم () لا () أنا متردد

28. ما هي مشاكلك في الحصول على الرعاية الصحية؟ (يمكنك وضع علامة على أكثر من واحد)

() الأطباء غير مهتمين () الممرضات والطاقم الطبي غير مهتمين

() المستشفيات لا تعالج () لا أستطيع تناول الدواء

() لا أستطيع تحمل نفقات العلاج الخاصة بي () أخرى :.....

29. هل لديك مشاكل مع التعليم في تركيا؟

() نعم () لا

30. ما هي المشاكل التي تواجهونها في التعليم؟ (يمكنك وضع علامة على أكثر من واحد)

() لديك مشكلة لغوية

() لا أستطيع الحصول على دفاتر الملاحظات والكتب

() لا يستطيع طفلي الذهاب إلى المدرسة

() الوثائق المطلوبة لحضوري إلى المدرسة تبقى في سوريا

() طفلي يواجه صعوبة في التأقلم مع هؤلاء الخدم الآخرين.

31. هل لدينا مشاكل مع التوظيف في تركيا؟

() نعم () لا

32. ما هي مشاكلنا مع العمل الذي تعمل فيه؟ (يمكنك وضع علامة على أكثر من واحد).

() أنا لا أعتبر موظفا.

() لا أتقاضى راتبي عندما أعمل.

() أنا مستبعد حيث أعمل.

() لا يمكنني بدء عمل تجاري.

() عندما أداول ، لا يتم شراء المنتجات التي أبيعها.

() أخرى :.....

33. هل لديك أي مشاكل نفسية في تركيا؟

() نعم () لا

34. ما هي المشاكل النفسية التي تواجهها؟ (يمكنك وضع علامة على أكثر من واحد)

() أشعر بالوحدة هنا.

() أشعر بالتعاسة هنا.

() أنا مهمل هنا.

() أشعر أنني مهمل هنا.

() لا أشعر بالأمان هنا.

() أشعر بالتشرد هنا.

() أخرى :.....

35. هل لديك مشاكل مع اللغة في تركيا؟

() نعم () لا

36. ما هي مشاكلك اللغوية؟ (يمكنك وضع علامة على أكثر من واحد)

() لا أستطيع الذهاب إلى المدرسة

() لا أستطيع شرح مشكلتي في المكاتب الرسمية

() أجد صعوبة في فهم الدروس

() أنا مستبعد لأنني لا أتحدث التركية

() أجد انتباه الناس لأنني أتحدث لغة مختلفة

37. إذا تم إرساء السلام والهدوء في بلدك، فأي مما يلي يمثل أولوية أعلى بكثير بالنسبة لك؟

() البقاء في تركيا () العودة إلى بلدي () الانتقال إلى بلد آخر

38. إذا كان لديك خيار الانتقال إلى بلد آخر ، فأيهما تفضل؟

() البلد الأمريكي () البلد الأوروبي () البلد الآسيوي () بلدي

39. كيف تتعاملون مع فكرة الاستقرار في منطقة آمنة في شمال سوريا؟

() سيء جدا () سيء () عادي () جيد () جيد جدا

40. كيف تنظرون إلى فكرة العودة إذا تم إنشاء مناطق حكم ذاتي مناسبة لعرقك ووطنك في سوريا؟

() سيء جدا () سيء () عادي () جيد () جيد جدا

41. ماذا تتوقع من بلدك بعد الحرب؟

() سيء جدا () سيء () عادي () جيد () جيد جدا

42. هل تفكر في العودة إلى بلدك إذا تم منحك جنسية الجمهورية التركية؟

() لا () أنا متردد () نعم

43. ما الذي ستشعر بالقلق بشأنه أكثر عندما تعود إلى بلدك؟

() الاقتصادية () القمع العسكري السياسي () الضغط الاجتماعي () الظروف المعيشية

EK 2: Etik Kurul Onayı

E-BAĞLANTISI: 10/05/2023-E-302527

Etik Kurul Otomasyonu

T.C. İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu			
Oturum Tarihi : 04-05-2023	Oturum Sayısı : 3	Karar Sayısı : 32	
Etik Açısından Uygun			
Çalışma Adı	GEÇİCİ KORUMA STATÜSÜNE SAHİP SURİYELİLERİN PROBLEMLERİ VE GELECEK BEKLENTİLERİ: MALATYA ÖRNEĞİ		
Araştırmacılar	Yüksek lisans Öğrencisi Emre Gümüşoğlu (Yürütücü) Doç.Dr. Osman Ağır (Danışman)		
Başkan	Prof.Dr. Yüksel GÖĞEBAKAN		
Kurul Üyeleri			
Kullanıcı: Mehmet YILMAZ		Prof.Dr. Yusuf BATAR	
Prof.Dr. Mehmet ÖNAL		Prof.Dr. Mehmet GÜNGÖR	
Prof.Dr. Süleyman ÇALDAK		Prof.Dr. Nesrin SİS	
Prof.Dr. Lütüye ÖZDEMİR			

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
etik.inonu.edu.tr/egulestirici/https://turkiye.gov.tr/etk/Nefi=3837&eD=B55N88EYVYV&eS=302527 adresinden yapılabilir.



1/1

